

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

/// Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

VESTERBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Till sina yttre gränser och areal har länet under femårsperioden icke undergått någon annan förändring, än att hemmanen nr:is 1 och 2 Norrby om tillsammans ett mantal, som förut tillhört Dorotea socken, från och med år 1887 blifvit öfverflyttade till Tåsjö socken.

I *judicielt* hänseende är länet fortfarande *indeladt* uti fyra domsagor.

Hvad angår den *administrativa indelningen*, äro fögderiernas och socknarnas antal och områden jemväl desamma, som uppgifvits i senast afgifna femårsberättelse, med undantag deraf att från Malå socken i Skellefteå fögderi till Sorsele kommun uti Lappmarksfögderiet blifvit uti *judicielt*, *administrativt* och kyrkligt hänseende förlagdt krononybygget Raiknäs.

Pastoratens antal har blifvit ökad med ett, sedan Örträsk kapellförsamling blifvit skild från Lycksele pastorat och nu bildat eget sådant. Äfven Jörns kapellförsamling, som hittills lydt under Norsjö pastorat, kommer, sedan kyrkoherden i Norsjö under perioden afidit, att bilda eget pastorat; men frågan derom är ännu beroende på åtskilliga byars förflyttande från Norsjö till Jörn.

Länet utgör ett landstingsområde och har under perioden i riksdagen representerats af 4 ledamöter i första och 5 i andra kammaren.

Beträffande tullväsendet är länet indeladt i två tullkammardistrikt.

I fråga om skogsväsendet bildar länet ett särskildt distrikt, deladt uti nio revir.

Vidkommande helsovården är länet deladt uti sex provinsialläkaredistrikt, hvartill komma två distrikts- och två stadsläkare, äfvensom två läns- och en distriktsveterinär.

I militäriskt hänseende tillhör länet sju militär-distriktet.

För fångvården finnes ett länsfängelse i Umeå, med 25 celler, samt två mindre kronohäkten, hvaraf ett i Skellefteå och ett i Lycksele.

Länets naturbeskaffenhet har icke förändrats under perioden.

I fråga om *temperaturförhållandena* i Umeå samt tiden för Umeå elfs tillfrysande tillåter sig Länsstyrelsen att åberopa nästföljande två tabeller:

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-35.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	8.
3. Näringar.....	13.
4. Kommunikationer och varubyten.....	25.
5. Kameralförhållanden.....	29.
6. Politi.....	30.
Tabellbilagor	36-44.
Tab. 1. Folkmängden i Vesterbottens län åren 1886-1890.....	36.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Vesterbottens län åren 1886-1890.....	37.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Vesterbottens län år 1890.....	38.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Vesterbottens län år 1890.....	39.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Vesterbottens län år 1890.....	39.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Vesterbottens län år 1890.....	41.
Tab. 7. Brandförsäkringsinrättningarnes verksamhet, i Vesterbottens län åren 1886-1890.....	42.
Tab. 8. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Vesterbottens län år 1890...	42.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

/// Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

VESTERBOTTENS LÄN.

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Till sina yttre gränser och areal har länet under femårsperioden icke undergått någon annan förändring, än att hemmanen nr:is 1 och 2 Norrby om tillsammans ett mantal, som förut tillhört Dorotea socken, från och med år 1887 blifvit öfverflyttade till Tåsjö socken.

I *judicielt* hänseende är länet fortfarande *indeladt* uti fyra domsagor.

Hvad angår den *administrativa indelningen*, äro fögderiernas och socknarnas antal och områden jemväl desamma, som uppgifvits i senast afgifna femårsberättelse, med undantag deraf att från Malå socken i Skellefteå fögderi till Sorsele kommun uti Lappmarksfögderiet blifvit uti *judicielt*, *administrativt* och kyrkligt hänseende förlagdt krononybygget Raiknäs.

Pastoratens antal har blifvit ökad med ett, sedan Örträsk kapellförsamling blifvit skild från Lycksele pastorat och nu bildat eget sådant. Äfven Jörns kapellförsamling, som hittills lydt under Norsjö pastorat, kommer, sedan kyrkoherden i Norsjö under perioden afidit, att bilda eget pastorat; men frågan derom är ännu beroende på åtskilliga byars förflyttande från Norsjö till Jörn.

Länet utgör ett landstingsområde och har under perioden i riksdagen representerats af 4 ledamöter i första och 5 i andra kammaren.

Beträffande tullväsendet är länet indeladt i två tullkammardistrikt.

I fråga om skogsväsendet bildar länet ett särskildt distrikt, deladt uti nio revir.

Vidkommande helsovården är länet deladt uti sex provinsialläkaredistrikt, hvartill komma två distrikts- och två stadsläkare, äfvensom två läns- och en distriktsveterinär.

I militäriskt hänseende tillhör länet sjetta militär-distriktet.

För fångvården finnes ett länsfängelse i Umeå, med 25 celler, samt två mindre kronohäkten, hvaraf ett i Skellefteå och ett i Lycksele.

Länets naturbeskaffenhet har icke förändrats under perioden.

I fråga om *temperaturförhållandena* i Umeå samt tiden för Umeå elfs tillfrysande tillåter sig Länsstyrelsen att åberopa nästföljande två tabeller:

Medeltal af temperaturen i Umeå kl. 8 f. m.

År.	Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.
1886.....	-10.9	- 9.0	- 6.0	+ 2.5	+ 7.3	+15.8	+17.1	+15.6	+ 8.3	+ 3.1	+ 0.9	- 6.9
1887.....	- 3.3	- 3.9	- 3.6	+ 2.0	+ 9.8	+14.8	+15.7	+14.0	+ 9.4	- 0.7	- 4.4	-10.7
1888.....	- 7.8	-14.5	-14.6	- 1.8	+ 5.8	+14.1	+15.7	+13.2	+ 8.3	- 0.3	- 8.8	- 3.7
1889.....	- 5.1	-12.8	- 8.9	+ 0.2	+10.0	+17.0	+15.1	+14.3	+ 8.3	+ 4.0	+ 1.4	- 4.2
1890.....	- 4.3	- 5.4	- 2.9	+ 1.4	+10.1	+14.4	+15.4	+14.9	+ 9.9	+ 0.9	- 3.3	- 6.8

Islossning och isläggning i Umeå elf.

År.	Elfven isfri.	Elfven isbelagd.
1886.....	Den 6 maj.	Den 8 december.
1887.....	Den 2 maj.	Den 21 november.
1888.....	Den 27 maj.	Den 1 november.
1889.....	Den 14 maj.	Den 30 november.
1890.....	Den 4 maj.	Den 1 december.

Då den ödesdigra eldsvåda, som den 25 juni 1888 öfvergick Umeå, haft en genomgripande betydelse för hela samhället och torde utgöra en vändpunkt uti dess historia, anser sig Länsstyrelsen böra i korthet redogöra för *Umeå stads utveckling från äldsta tider* och till nu, dervid Länsstyrelsen, med hufvudsaklig ledning af ett utaf rådmannen A. Hård af Segerstad afgifvet utlåtande angående stadens donationsjord samt öfriga källor, får anföra följande:

Sedan fråga varit å bane redan under konung Johan III:s regering om anläggande af städer i Öster- och Vesterbotten, dervid särskildt i kungl. brefvet till fogden Per Hård den 9 januari 1585 Umeå först omförmäles, och efter det ytterligare befallning den 2 juli 1588 utgått till köpmän och birkekarlar att flytta till Umeå, gjordes början med denna stads anläggning, dock icke der den nu är belägen, utan nära en half mil längre vesterut vid socknekyrkan på prestbordets egor och norra sidan om elfven. Med stadens uppbyggande på nämnda plats synes dock icke hafva fortgått, och någon större inflyttning der ej skett. Karl IX upptog åter frågan om de nordliga städernas uppbyggande vid hafskusten; och genom beslut den 5 juni 1605 utsågos till stadsplatser Mustar (Vasa), Torne, Kim och Umo. Saken afstannade åter till år 1620, då riksrådet Phil. Scheiding jemte flere personer sändes att bestämma läget för städerna, dervid på Sandahemmanets område invid Umeå elf utstakades plats för den nya staden Umeå, som ock genast började byggas.

Privilegier utfärdades för Umeå tid efter annan, och temligen betydliga jordområden anslogos till den nya stadens utrymme och uppkomst, likasom vanligen skedde under sextonhundratalet, för att befördra tillväxten af de stadssamhällen, som då till stort antal uppväxte inom Sveriges och Finlands landamären.

Stadens första donationsbref, eller dess interimprivilegier, är utfärdadt af riksens råd, under konung Gustaf II Adolfs frånvaro i polska kriget, den 22 juni 1622; och genom detsamma lades »under staden till mulbete och utrymme desse byar och gårdar, som äro Tafvell, ett fäbodställe derunder 2 bönder, Stenbäck 2 bönder samt med Löföön, hvilka gårdar och lägen-

heter i våto och torro de alldeles qvitt och fritt njuta skola till Hans Maj:ts lyckliga hemkomst. Vi hafva ock», heter det vidare i brefvet, »efterlätit dem derhos laxfisket, som under samma byar och lägenheter lyder, fritt att bruka till stadens bästa, icke till någre få enskilde.»

En ytterligare donation erhöi i viss mån staden Umeå genom kungl. resolutionen den 2 december 1643, i hvars tredjedje punkt det heter: »Hvad deras (Umeåbornas) underdåniga anhållan belangar, dem måtte efterlätas få till sig handla och under staden köpa den gamla Kungsgården i Umeå socken är belägen; så, ändock Hennes Kungl. Maj:t sådant att tillåta något betänkligt faller, likväl och på det att dess trogne undersåter borgerskapet i Umeå måge skönja och märka H. K. M:ts nådiga affection och dragande åhåga om deras uppkomst och tilltagande; är H. K. M:t nådigst tillfreds, att der de kunna till sig handla bördsrätten af samma jord utaf dem, som gården nu i possess hafve, de måge den njuta och bruka för tillbörlig deraf gående skatt och utlagor.»

Den 30 augusti 1646 utfärdade drottning Kristina för staden privilegier, hvarigenom dess rättsförvaltning och politi ordnades. Trettonde punkten i denna urkund lydte sålunda: »Och på det staden må hafva till sin nödortft några egor i land och utrymme och vi af gunst och nåde hafva privilegierat till staden det hemmanet Sanda, opå hvilkets egor staden nu står, som är $2\frac{6}{8}$ tunnland skatt och när invid staden beläget, såsom ock Myrängen, som dels under samma hemman och dels under hiskieborne ligger, med alla tillydande lägenheter och pertinentier, som nu dertill ligga och lyda, hvilka till stadens och borgerskapets allmänna gagn och bästa måge nyttjade och brukade varda, deremot skall borgmästare och råd vara förtänkte bördesmannen derifrån icke aftränga, förrän vi honom dertfore hafva förnöjt och kontentera låtit.»

Uti kungl. resolutionen den 31 oktober 1650 förordnar Kungl. Maj:t dels i andra punkten: »Fisket vid Bjurön, som vi förnimma esomoftast af främmande blifver brukadt, vill Kungl. Maj:t enskyldt hafva förundt under Umeå stad och borgerskapet sammastades allena beviljadt och förlofvadt med bönderna idka och bruka samma fiske utan de främmandes intrång»; dels ock i åttonde punkten: »eftersom Kungl. Maj:t förnimmer, det staden hafver inlöst $1\frac{3}{4}$ mantal i Grubbe och Grisbacka, hvarför hafver Kungl. Maj:t, till att betyga sin gunstiga benägenhet mot dess trogne undersåtar borgerskapet, nådigt beviljat och förundt staden samma $1\frac{3}{4}$ mantal till och med de $1\frac{1}{32}$ hemman, som staden fore efterlätne äro, qvitte och fria från afgående utlagor, derunder att ligga och lyda.»

Vidare innehåller kungl. resolutionen den 24 december 1652 dels i fjerde punkten: »till att betyga sin gunstiga benägenhet

emot staden och dess borgerskap och invånare vill Kungl. Maj:t hafva förundt och beviljadt derunder Öön och holmarne, som äro $4\frac{1}{4}$ mantal, så vida de obesvärade och i Kungl. Maj:ts fria disposition äro, dock bördesmännen deras rätt dem förbehållen, hvar eljest staden med dem öfver cession af deras skatterättighet i vänlighet sig icke kan förena och den dem afhandla;» dels ock i femte punkten: »anlangandes Grubbehemmanet, som staden sig af dess egande, länsmanen Carl Carlsson för någon tid sedan tillhandlat hafver, och köpet af en del hans slägt nu klandrat uppå; så kan Kungl. Maj:t dem härutinnan deras rätt, så vida lag medgifver, intet vägra, utan det är en sak, som å laga ting bäst decideras och afhjelpas kan. Icke desto mindre skulle Kungl. Maj:t icke ogerna se, att samme, som numera till husen afhyst och dess egor till åtskilliga af borgerskapet redan fördelte äro, måtte allt framgent under staden få förblifva, och recommenderas denna saken landshöfdingen på den orten, att han söker att kunna förlika parterna och med maner disponera släkten, som på köpet klandra, att aqviescera vid det, som emellan staden och bördesmannen så länge sedan deröfver gjordt och slutet är, på hvilket sätt staden bäst vid bemälte hemman kan blifva maintenerad.»

Slutligen innehåller kungl. resolutionen den 3 december 1680: »Kungl. Maj:t vill nådigst förkunna staden att få till sitt bättre utrymme inlösa den sjettedelen af Taffe by, som för detta befallningsmannen Anders Persson Tegman ägt hafver och nu för hans skulder bland annan hans egendom berättas vara exequveradt till Kungl. Maj:t och Kronan, dock att sådan inlösnings må skie utan prejuditz för någon närmare bördesman och utan förminskning af de utlagor, som deraf böra afgå till Kronan, hvilket till landshöfdingens skärskådan remitteras.»

I anledning af begärd konfirmation å den jord, borgerskapet i de vesterbottniske städerna af närgränsande hemman sig tillhandlat, resolverade Kungl. Maj:t den 18 mars 1689, att, der bonden gitte visa att jordstycket vore af hans åker eller äng afskuret, det skulle läggas till sin gamla bolstad igen; »men är den jord af onyttig, öde och skogbevuxen mark upptagen, som borgaren af bonden för längre tider sedan köpt, med stor omkostnad och arbete röjt, uppbrukat och häfdat hafver, så må borgaren densamma roligen och oqvald bruka och behålla.»

Genom öppet bref den 15 april 1676 har konung Karl XI bekräftat Umeå stads friheter och resolutioner.

Af förutnämnda lägenheter har Stenbäck numera försvunnit ur jordeboken, hvaremot finnas två byar Taffe eller Taffeå, nemligen Innertaffe, belägen der stora landsvägen till Piteå går öfver Taffeå, hvilken en fjerdedels mil längre i söder utfaller i en vik af hafvet, kallad Taffefjärden, och Yttertaffe, belägen vid vestra stranden af denna fjärd. Jordeböckerna visa, att äldsta donationen afsett endast sistnämnde by, innefattande fyra hemman, af hvilka två egentligen kallats Taffe och två, hvilkas bostäder ligga litet nordligare ej långt från Taffeåns utlopp, benämns Stenbäck. Det uti interimprivilegierna omtalade fäbodställe synes hafva tillhört Umeå kungsgård, ehuru det legat på Taffe bys område. Ut i 1825 års specialjordebok med deri till 1849 gjorda förändringar finnes för $\frac{3}{8}$ mantal Innertaffe n:o 3 i Umeå socken antecknad under rubriken »oförändrad jordboksannotation», att $\frac{1}{8}$ mantal vore landshöfdingen indeldt och $\frac{1}{4}$ mantal donerad Umeå stad.

Den ad interim gjorda donationen tyckes icke hafva gått i fullbordad hvad beträffar Löfön och den med besittningen deraf förenade fiskerätt, såsom framgår af kungl. resolutionen den 2 december 1643 på Umeå stads riksdagsfullmäktiges postulater, deri med anledning af stadsbornes begäran, »att bekomma Taffelandet med Löföön såsom ock en liten myrång, strax hos staden belägen, till deras stads utrymme och mulbete», Kungl. Maj:t säger sig vilja gifva landshöfdingen befallning att ransaka, huru med samma egor beskaffadt är, och sedan öfver stadsbornes framställning sig yttra. Frågan om donationens bestånd synes afgjord genom 1646 års privilegier, hvilka väl omförmåla annan jordförläning, men icke nämna Taffehemmanen eller Löfön. I 1652 års omförmålda resolution yttras bland annat: »I lika matto vill ock Kungl. Maj:t härmed hafva befalt landshöfdingen att efterkomma Kungl. Maj:ts för staden gifna resolution öfver Löfön, att den staden till utrymme och fiskevatten förunnas må, så lagandes att staden icke behöfver flera resor härom Kungl. Maj:t någon påminnelse göra.» Det oaktadt förblef frågan om Löfön i samma skick, såsom synes af kungl. resolutionen den 1 oktober 1668, der det heter: »Hvad Löfön vidkommer, som H:s Maj:t Drottning Kristina a:o 1652 dem skall hafva förundt och de ännu icke skall vara komne i possession af, så vill Kungl. Maj:t, att staden förenar sig med skattemannen derom, då Kungl. Maj:t sedan vill låta dem dervid som uti allt öfrigt dess kungl. nåd vederfaras.»

På öfverenskommelsens väg synes emellertid ej något hafva stått att vinna, hvarför staden beslöt anlita andra utvägar och 1773 instämde innehafvarne af Löfön till Umeå häradsrätt, med påstående att, derest de ej kunde visa laga åtkomst till lägenheten, de måtte densamma till staden, såsom derunder donerad, afträda. Sedan häradsrätten öfverlemnade saken till konungens befallningshafvande, som dömde jordegarna att afträda Löfön till staden, men Kungl. Maj:t efter anförda besvär hänskjutit frågan till Kammarkollegium, som återförvisade den till häradsrätten, förklarade denne efter ny instämning i utslag den 3 april 1779, att svarandens hemman i Vester- och Öster-Tegs samt Röbbäcks byar borde bibehållas vid utjorden Löfön och dess forna tillhörigheter i lax- och notfiske, hvarför taxa årligen till kronan utgjordes. Utslaget blef fastställt af lagmansrätten den 22 juni 1779 och mot dess dom blef talan ej vederbörligen fullföljd. Ut i 1825 års jordebok öfver arrenderade kronofiskerierna i Vesterbottens läns norra fögderi finnes Umeå stads laxfiske uppfördt sasom utarrenderadt till 1825 års utgång, och anmärkes: »Ut i 1874 års fiske-taxelängd för Vesterbottens läns första fögderi är antecknad, att räntan för ofvanstående fiske utgör tjugutva kronor enligt Kungl. Kammarkollegii skattebref den 31 januari 1854 och är samma fiske uti 1882 års jordebok upptaget under skattetitel.»

I afseende å frågan om donationen i Taffe by förekommer åter att, sedan staden, såsom ofvan är nämnt, genom kungl. resolution den 3 december 1680 förunnats att till sitt bättre utrymme inlösa deri omförmålda en sjettedel i Taffe by, så har Umeå stads magistrat och borgerskap enligt erhållet skattebref af den 22 februari 1759 af Kungl. Maj:t och Kronan under skattemannarätt tillhandlat sig de till en del i ödesmål fallna hemmanen i Yttertaffe by n:is 1, 2 och 3, om tillsammans $11\frac{1}{2}$ tunnors skatt ($1\frac{1}{16}$ mantal), hvilka derefter blifvit visse af borgerskapet till bruk och nyttjande upplåtna. År 1768 lät

magistraten och borgerskapet i femton lotter fördela alla under Yttertafle hemman lydande egor i åker och äng, efter det några till Kungsgården hörande, i Yttertafle liggande egor, förmodligen det förut omtalta fåbodstället, blifvit derifrån skilda. Lotterne fördelades derefter emellan magistratspersoner och borgare, med vilkor att stadens öfriga borgerskap skulle ega rättighet att mot stubbören nyttja skogen samt utan afgift mulbete och fiskevatten. Mot bekommande af en köpeskilling af 1,200 daler kopparmynt försåldes sedan den 15 mars 1773 jorden till lottinnehafvarne, med uttryckligt förbehåll att berörda lotter hvarken genom köp, skifte, gåfva eller på annat sätt skulle af dåvarande eller blifvande innehafvare kunna från staden skiljas och abalieneras eller till någon annan än magistratspersoner, stadens ordinarie betjening och borgare till bruk och nyttjande upplatas, utan allt hvad deremot skedde skulle anses för ogildt och kraftlöst, hvarjemte magistratspersonerne och borgerskapet både då och framdeles skulle vara berättigade att, lika med intressenterne sjelfve, emot vissa skäligena stubborens erläggande, nyttja hemmanens skog till ved, timmer och annat nödigt bygge samt fiskarskapet utan afgift begagna det hemmanen tillydande fiskevatten.

Skattehemmanen Yttertafle n:is 1, 2 och 3 finnas i 1811 års specialjordebok upptagna såsom Umeå stads hemman och påförda boskapspenningar liksom annan stads donationsjord; men i specialjordeboken för år 1825 finnes benämningen »stadshemman» utesluten; och hemmanen äro der upptagna direkt under »skattehemman och nybyggen», tillhöriga åtskilliga enskilda personer.

Beträffande den i 1643 års kungl. resolution omfördälda så kallade Kungsgården, utgörande ett mantal Grisbacka eller Backa, såsom hemmanet i en del äldre handlingar benämnas, och hvilken borgerskapet i Umeå, der det af personer tillhandlade sig bördsrätten, skulle ega att njuta och bruka för tillbörlig deraf gående skatt och utlagor, upplysa handlingarne, att Gustaf II Adolf den 1 september 1628 »dels af gunst och nåd, dels mot 66 i den Kungl. Räknekammaren inlevererade ungerska dukater» under skattemannarätt upplätit jorden till befallningsmannen Jon Jonsson, hvars son Daniel Jonsson Trast vid donationstiden innehade hemmanet. Af denne inköpte 24 borgare i Umeå den 12 april 1644 »börderätten» eller eganderätten till hemmanet för 1,200 daler kopparmynt, men icke för stadens utan, som det sedermera visade sig, för egen räkning; hvarefter tingsrätten den 5 november 1656 meddelade köparne fastebref. Inom kort uppstod tvist om rätta förståndet af denna handling. Borgare, som icke bidragit till hemmanets inlösen och af hvilke de flesta efter den tiden tillkommit, gjorde anspråk på andel i jorden, hvilket anspråk gynnades af magistraten och landshöfdingen. Köparne och deras rättsinnehafvare betraktade deremot jorden såsom sin enskilda tillhörighet, och slutligen hänsköts frågan till Kungl. Kommissionen för anställande af undersökningar om tillståndet i landet, som ogillade pretendenternes anspråk och bekräftade de tjugufyras eganderätt, hvaruppå Kungl. Svea Hofrätt uti bref den 11 juli 1668 anbefalde landshöfdingen att meddela desse sistnämnde immission i hemmanet. Sedan dess har Kungsgårdshemmanet upphört att vara stadsjord; och stadens enda fördel af donationen är, att den uppbär kronans ränta af hemmanet, hvilken ränta enligt anteckning i jordeboken är Umeå stad donerad.

Den genom kungl. resolutionen af den 31 oktober 1650 staden förunnade rättighet till fiske vid Bjurön, i den omkring tio mil från staden belägna Löfångers socken, lärer i forna tider

blifvit begagnad af stadens borgerskap, men sedermera blott af en eller annan fiskare från staden. Under senare decennier skall dock fisket hafva varit så ringa vinstgifvande, att detsamma icke begagnats af någon från staden, hvarest numera icke finnes någon burskapsegående fiskare.

Beträffande 1652 års donation till staden af Ön och holmarne — förmodligen byn Öhn med hvad dertill hörde — så lärer staden aldrig hafva inlöst skatterättigheten till ens den ringaste del af dessa $4\frac{1}{4}$ hemman, hvarför staden ej heller blifvit deraf egare. Deremot fortfar staden, på grund af donationen, att uppbära räntorna af samma $4\frac{1}{4}$ mantal i Öhn, Teg och Innertafla.

Rörande de sex första hemmansnumren och $\frac{3}{16}$ af n:o 7 i Öhns by finnes i 1825 års specialjordebok antecknadt, att de äro donerade Umeå stad; samt för hemmanet n:o 8 och $\frac{17}{64}$ af n:o 7, att räntan är donerad Umeå stad.

Af de genom 1646 års privilegier staden donerade områden lärer Myrängen eller, såsom den äfven kallas, Långmyran redan någon tid förut hafva kommit staden till godo, såsom inhemtas af kungl. resolutionen den 2 december 1643.

Sandahemmanet, utgörande $\frac{1}{2}$ mantal, egdes vid donationen af skattemannen Måns Olsson; och i Kammararkivet befintligt qvitto af den 13 maj 1648 utvisar, att afträdessumman blifvit af fogden Hans Jonsson till honom utbetald utaf 1648 års extraordinarie ränta. Det är i jordeboken antecknadt såsom donerad och underlagdt Umeå stad.

Hemmanet Grubbe, $\frac{3}{4}$ mantal, hvilket staden, enligt hvad förut nämnts, tillöst sig, finnes i jordeboken antecknadt såsom Umeå stads hemman med räntan donerad Umeå stad. I afseende å de begge hemmanen Vesterteg n:is 7 och 8 innehåller jordeboken, att utaf hvardera af dessa hemman till staden äro donerade $\frac{7}{64}$ mantal.

De hamnar Holmsund och Sandvik, staden begagnat i Småholmarsundet, hafva mot slutet af 1840-talet fränhändts staden; och för begagnandet af dess gamla hamnplats uti Djupvik, som innehafves af bönderna i Tegs, Öhns och Tafle byar, får nu staden betala afgift för sina fartyg. Här må ock nämnas, att, sedan de norrländska städerna vid 1756 års riksdag befriats från de band, som hämmade deras seglation och handel, undfingo Umeå, Piteå, Luleå och Torneå till en början rätt att förena sig om en gemensam stapel på lämpligt ställe, och dertill utsågs Ratan. Genom kungl. resolution den 14 mars 1781 medgafs borgerskapet i Umeå att i stället för Ratan få vid det så kallade Bredskär, $1\frac{7}{8}$ mil utom staden, intaga och aftulla sina till utrikes orter gående och derifrån kommande fartyg, mot förbindelse å borgerskapets sida att sjelfve på berörda ställe underhålla lots samt nybygga våg- och packhus jeinte vaktstuga. Men i bref den 9 november samma år till Tullarrendesocieteten förklarade Kungl. Maj:t, på landshöfdingens hemställan, att våg- och packhuset finge vid Umeå stad å någon dertill tjenlig plats uppbyggas och förblifva.

Beträffande sjelfva staden Umeå, hvilken i Hacksells år 1745 för skattläggning upprättade »Geometrisk karta öfver Umeå stad med dess underliggande egor till vretar och gården» angifves innehålla 108 tomter, alla ofria, förmåler magistraten uti afgifven berättelse till Komitén för undersökning af grunderna för städernas beskattning densamma utgöra, den så kallade Elfsbacken inberäknad, 51 tunnland 3 kappland.

Af tomterna, som under tiden betydligt vuxit till antalet, uppgafvos tolf tomter i staden, om tillhopa 7 tunnland, tillhöra Kungl. Maj:t och Kronan samt innehafvas af landshöfdingen i Vesterbottens län. Huru detta område, fordom kalladt Herrtomten eller Bränneritomten, kommit i kronans ego, är icke känt, men traditionen förmåler, att detsamma blifvit af Umeå borgerskap omkring år 1660 skänkt till landshöfdingen Graan, som sedermera antingen sålt eller skänkt det till kronan. Nio och en half tomter, innefattande en areal af 2 tunnland 23 kappland, disponerades af staden, och af enskilde återstående ett hundra tjugusju tomter, hållande tillhopa 27 tunnland $22\frac{6}{7}$ kappland, hvarför erlagts stipulerade tomtören.

Sedermera har stadsplanen undergått den förändring, att densamma utvidgats med dels den icke afbrända stadsdelen och dels den del af staden, som ligger vester om Renmarksbäcken, med undantag af de kvarter som finnas mellan berörda bäck och den s. k. esplanaden. Tomtören lika litet som vretpenningar betalas numera efter nya kommunallagarnes införande; men tomterna äro dock ej att anse såsom fria. Den 22 juli 1864 faststälde Kungl. Maj:t ny tomtreglering för staden; och efter densammans senaste brand har Kungl. Maj:t den 12 april 1889 fastställt plan för ny reglering af den afbrända delen.

Särskildt äro att bemärka de tomter och platser, belägna mellan stadens sjögata och elfven, de s. k. »sjöbodtomterna», hvilka dels användts till upplagsplatser och dels blifvit bebyggda med sjö- och stolpbodar och jemväl användts till trädgårdar eller på annat sätt. Dessa lägenheter äro icke att hänföra till de egentliga stadstomterna, utan hafva uppkommit utom det ursprungliga planlagda stadsområdet, på samma sätt och vilkor i allmänhet som borgarnes vretar och andra röjningar. Enligt hvad magistratens och rådstufvurättens protokoll utvisa, har efter ansökning af den, som önskat på Elfsbacken eller det emellan Strandgatan och elfven belägna, af staden disponerade område uppföra stolpbod eller annan lämplig inrättning, och sedan syn och besigtning på stället egt rum samt borgerskapet eller i senare tider stadens äldste blifvit hörde, magistraten meddelat upplåtelse af viss jordrymd för uppgifna ändamålet samt meddelat föreskrifter för dess begagnande. På dessa lägenheter har rådstufvurätten, sedan tomtören blifvit dem äsatta, meddelat uppbud och fasta.

Såvidt handlingarna upplysa, tillhöra dessa tomter och platser icke det egentliga stadsområdet eller stadens för bebyggande afsedda område. Mathias Hacksells geometriska karta öfver Umeå stad med dess egor, affattad 1745, visar, att stadsplanen, hvilken omfattar såväl bebyggda tomter som till tomter indelade kalhagar, icke upptager någon del af Elfsbacken, eller arealen emellan sjögatan och elfven. Och den af afvittringslandtmätaren A. G. Degerman efter Konungens Befallningshafvandes förordnande upprättade karta öfver Umeå stads tomter, med beskrifning af den 5 maj 1845, intager ej heller bland dessa tomter, de s. k. »Sjöbodtomterna», eller någon del af området mellan sjögatan och elfven. Affattningen utsträcktes dock såväl öfver stadens bebyggda tomter som öfver de gården, hvarä tomter för stadens utvidgande i senare tider blifvit utsynta.

Vid upplåtelse af tomterna i staden från den ene till den andre erlägges till staden icke någon rekognitions- eller immissionsafgift; och lagfart har intill senare tiden meddelats utan något vilkor å tomter af vare sig det ena eller andra slaget.

Det till staden Umeå år 1646 donerade Sandahemmanet jemte Myrängen, å 1783 års afvittringskarta upptaget till en vidd af 1,633 tunnland 19 kappland, är efter afvittringsrättens utlatande af den 24 september 1784 genom Konungens Befallningshafvandes i Vesterbottens län utslag den 18 näst derpå följande november till areal och gränser bestämdt. De odlade egorna finnas å landtmätaren L. Bergnehrs år 1793 upprättade »karta öfver de under Umeå stad odlade egor med de, som på Ytterhiske by emot särskild skatt upptagna äro», beräknade till 359 tunnland $28\frac{5}{8}$ kappland, hvarifrån dock böra afdragas dels Herrodningen, utgörande Kungsgårdsjord och landshöfdingen på lön anslagen, dels n:o 1 vid Djupbäcken, hvilken jordega innehafves af Öhns och Tegs byamän, samt dels af jordegor å Ytterhiske mark under litt. G den del, som tillhör Ytterhiske by. Enligt af magistraten gjord uträkning skulle arealen af åker och äng utgöra 828 tunnland $9\frac{91}{96}$ kappland, hvartill kommer uppmätt skogsmark till areal af cirka 35 å 40 tunnland, till hvars intagande för uppodling magistraten under senare ären lemnat tillstånd under vissa vilkor. Skogen har magistraten uppgifvit i areal till 836 tunnland $17\frac{57}{96}$ kappland; och utgör densamma fortfarande stadens gemensamma tillhörighet. Rågängen emellan stadsjorden å ena samt Öhns och Tegs byars område å den andra sidan, vid hvars uppgående hänsyn tagits till landtmätaren Kruses 1707 öfver stadens skogsmark upprättade karta, är fastställd af Umeå häradsrätt genom utslag den 7 november 1831, som af Vesterbottens lagmansrätt den 14 augusti 1832 blifvit gilladt genom sedermera laga kraftvunnen dom. Rågängen emellan Sandahemmanet, hvilket, innan det till staden donerades, hört till Ytterhiske by och varit antecknad som hemmanet n:o 9 i Ytterhiske, samt Ytterhiske by är bestämd genom en emellan vederbörande ingången förlikning, intagen i Umeå rådstufvurätts protokoll för den 8 maj 1691, hvari tillika stadgas, att staden i everldliga tider utan åtal skulle få nyttja och behålla de intagor, som komme att falla inom rålinien å Ytterhiskesidan, äfvensom att Ytterhiskeborna på samma sätt skulle blifva bibehållna vid sina intagor, som de af ålder nyttjat på andra sidan om denna linie. Sedan denna förening blifvit af vederbörande ombud inför Umeå häradsrätt vidhållen, har häradsrätten den 28 mars 1772 fastställt af landtmätaren Johan Edvard Törnsten verkställd, på föreningen grundad rågångsreglering emellan Ytterhiske by och Umeå stad, hvaröfver 1769 upprättats karta med beskrifning. De jordar inom Ytterhiske, som tillfallit staden dels genom uppodlingar i äldre tider och genom beträffande desamma afslutade, ofvan omförmälda föreningar, och dels genom jordabyten, som blifvit af Umeå häradsrätt fastställda, betraktas såsom stadsjord, den der i viss mån kan anses såsom donationsjord, och uppgifves i beskrifningen å landtmätaren Klingbergs afvittringskarta af 1803 öfver Ytterhiske by utgöra en vidd af 23 tunnland 10 kappland åker och 11 tunnland 21 kappland äng.

Det så kallade Carl Carlshemmanet om $\frac{3}{4}$ mantal i Grubbe har sina egor spridda på 6 olika ställen inom Tjälamarks samt Grubbe och Vesterhiske byar och utgör efter senaste landtmäteriförrättning i åker 18 tunnland $22\frac{7}{16}$ kappland, i äng 63 tunnland $20\frac{11}{16}$ kappland, i nybruk 25 tunnland $4\frac{1}{8}$ kappland samt i skog och utmark 129 tunnland $11\frac{1}{8}$ kappland. Åker och äng hafva undergått storskitte ären 1775, 1787 och 1793, samt 1817 särskildt i Grubbe och Vesterhiske, då skogen der äfven delades. Tjälamarks skog skiftades 1822.

Enligt beskrifningen till den karta, ingenjören G. Ljunggren på föranstaltande af Komitén för undersökningen af grunderna till städernas beskattning efter vederbörligt förordnande upprättat år 1857, innehöll Sandahemmanet 1,541 tunnland 12 kappland, stadsjordarne inom Ytterhiske rågång 66 tunnland $9\frac{8}{10}$ kappland samt stadsjordarne inom Öhns och Tegs byars rågång 54 tunnland $1\frac{8}{10}$ kappland. Stadsplanen upptager han till 57 tunnland 3 kappland.

Beträffande hushållningen med donationsjorden under äldsta tider saknas all kunskap, enär stadens arkiv, hvarur nödiga upplysningar kunnat i så fall vara att hemta, uppbrunnit år 1714. Det förmodas dock, att den odlade delen af stadens donationsjord strax efter stadens anläggning blifvit fördelad emellan borgerskapets medlemmar. Efter år 1714 skulle jord sålunda hafva af enskilda personer förvärfvats, att stadsbor fått magistratens tillstånd att från skog och mark till full ego intaga jord af några tunnlands vidd, mot åtnjutande af frihet under vissa år från utskylder och skyldighet att inom viss tid hafva uppodlat jorden, för hvilken derefter utskylder till Kungl. Maj:t och Kronan samt staden blifvit erlagda. Magistratens protokoll för den 3 maj 1710 innehåller, att borgerskapet påminnes, att de icke utan borgmästares och råds vetskap och samtycke egde inträtta sig några egor, så framt de ville dem behålla; och magistratens uppfattning i detta fall vinner dessutom stöd af anteckningar i dess protokoll under såväl senare delen af förra som ock innevarande århundrade, deraf framgår, att skattefrihet under vissa år för odlingar å donationsjorden, inom de af magistraten bestämda och utstakade gränser, beviljats af magistraten och borgerskapet samfäldt på vissa föreskrifna vilkor, hvilkas åsidosättande föranledde jordens återgående till staden utan lösen. Upplåtelsehandlingarne utvisa dock icke, att eganderätten till jorden blifvit odlaren tillerkänd, hvilket väl ej heller lagligen gått för sig. Numera medgifves ingen uppodlingsrätt af magistraten, utan staden disponerar sjelf den ouppodlade jorden och utarrenderar endast betes- och jagträten å densamma.

Af hvad sålunda yttrats framgår, att staden, ehuru ganska rikt doterad, icke handhaft donationerna på ett sätt, som öfverensstämt med gifvarens syfte och stadens bästa. De enskilde maktogandes lystnad att slå under sig den till det allmännas förkofran gifna jorden har varit hejdlös, men dessutom har en mera än vanlig liknöjdhet att taga vara på stadens bästa gjort sig gällande hos vederbörande, hvadan också hela hemman på en gång frångått samhället och kommit i obehöriga händer.

Emellertid hafva stadsfullmäktige efter stadens brand tillsatt en komité, som erhållit i uppdrag att taga reda på omförmälda förhållanden; och har komitén jemväl vidtagit åtskilliga förberedande åtgärder för frågans lösning på ett sätt, som torde tillfredsställa det allmänna, utan att på ett obilligt sätt kränka den enskildes rätt.

Det slutliga resultatet, hvartill stadsfullmäktige med ledning af komiterades arbeten kommit, faller emellertid icke inom den tidrymd, som denna berättelse omfattar.

Under de första 150 åren af sin tillvaro hade Umeå att kämpa mot stora svårigheter. De norrländska städerna, utom Gefle, behandlades nemligen ganska styfmoderligt af regeringen, och hårda band lades på deras rörelse. Så anvisades åt Umeå det jemförelsevis obetydliga *handelsområde*, som utgjordes af Umeå, Bygdeå och Löfångers socknar samt Lycksele lappmark;

hvarjemte rätt medgafs åt staden att tillsammans med Hernösand idka handel i Nordmaling och Åsele. På inga andra ställen fick staden drifva handel ända till 1779, då alla Vesterbottens städer fingo rätt att utan hinder handla inom länets alla socknar. Länge dröjde det också, innan Umeå blef stapelstad. Under frihetstiden förbättrades emellertid städernas ställning och, såsom ofvan nämnts, utsågs Ratan till gemensam stapelplats för Umeå, Piteå, Luleå och Torneå, hvarefter Umeå borgerskap år 1781 erhöill tillstånd att flytta sin stapelrätt till Bredskär vid elfvens mynning och kort derefter medgafs byggandet af packhus vid stadsbryggan, så att förtullningen kunde ske i Umeå.

Sjöfarten har dock aldrig fått någon större utveckling, om den än var temligen liflig under 1860-talet och förra hälften af 1870-talet. De i närheten af staden belägna två skeppsvarfven, hvarest förut både vackra och goda fartyg bygdes, äro nu nedlagda.

Mer än andra orter inom fosterlandet har Umeå varit utsatt för *krigets* fasor. År 1714 den 18 september hitkommo på galejor omkring 600 ryssar, som sköflade och uppbrände staden. De skonade dock landshöfdingeresidenset och kyrkan, men borttogo derifrån elfva ljuskronor utom åtskilliga andra prydnader. Tillika plundrade de och satte eld på borgerskapets med gods och dyra varor lastade fartyg, hvilka lågo på elfven segelfärdiga till hufvudstaden, så att »borgerskapet blef i grund ruineradt, mistande båda sin fasta och lösa egendom». Följande år, 1715, var nejden åter utsatt för hård medfart, men denna gång icke af ryssarna, utan af finnarna. I mars och april samma år kom nemligen under Armfelts befäl hela finska armén, omkring 5,000 man, till Umeå, och qvardröjde ända till i juli 1716. »De togo sitt uppehälle mest i Umeå socken, som deraf blef jemmerligen ruinerad, ty de foro illa fram med stjälande, röfvande och öfvervåld, föga bättre än fienden», berättar Grubb, som då var kyrkoherde i denna församling. I januari 1719, då Qvarken var tillfrusen, gick fienden från Vasa öfver isen och härjade staden två gånger. År 1720 i maj månad inföllo ryssarne norrifrån till ett antal af 10,000 och uppbrände hela staden med kyrkan och landshöfdingeresidenset. År 1721 den 8 juni kom fienden till Umeå söderifrån och brände upp hvad som sedan förra året var i behåll, till och med ladorna. 1809 den 22 mars besatte ryssarna återigen Umeå, men gjorde föga skada och lemnade den efter några dagar. Den 31 maj intogs staden ånyo af fienden, som uppehöll sig i densamma till slutet af augusti. Ehuru ryssarna under 1809 års krig här i Vesterbotten icke foro fram med mord och brand som förut, drabbades dock invånarne af stora förluster. Så uppgifver länsstyrelsen i årsberättelsen till regeringen rörande landets tillstånd efter krigets slut, att Umeå stad genom kriget förlorat egendom för 53,933 riksdaler 25 skilling 4 rundstycken banko. Detta är mycket, då invånareantalet enligt mantalslängden för 1809 endast utgjorde 623 personer.

Efter stadens anläggning begagnade invånarne i början gemensam *kyrka* med landsförsamlingen, men på 1640-talet uppfördes vid Kyrktorget en träkyrka med torn. På sätt förut nämnts, plundrades denna kyrka af ryssarna år 1714 och uppbrändes 1720, men stadens invånare uppbygde år 1724 på samma ställe en ny kyrka.

Redan på 1640-talet fanns i staden *skola*, och år 1688 tillkom ännu en. En längre tid var skolan inrymd i rådhuset. År 1810 förvandlades den till s. k. trivialskola. Skolan hade fyra

klasser jemte en apologistklass samt fem lärare, nemligen rektor och fyra kolleger. År 1858 förvandlades den till sjukklassigt högre elementarläroverk.

Några större eller mindre industriella verk hafva icke funnits i staden, hvars förnämsta inkomst utgjorts af handel med länets landtbefolkning, särskildt den från lappmarken. Äfven har jordbrukets bedrivande lemnat en icke oväsentlig behållning.

Ofvan omnämnda *eldsvåda* den 25 juni 1888 tog sin början uti Umeå bryggeriaktiebolags vid Umeå elf, i vestra delen af Umeå gamla stad belägna bryggeribyggnad klockan omkring 1 e. m. och fortsatte under stark vestlig, stundom orkanlik storm till omkring kl. 8 på aftonen, sedan elden förhärjat den äldsta och folkrikaste delen af staden, mellan den så kallade Renmarksbäcken i vester och östra esplanaden. Af statens byggnader brunno landshöfdingeresidenset, landsstatens embetshus, der landskansli, landskontor och landtmäterikontor voro inrymda, samt ett kronomagasin af sten under spåntak. Af stadens byggnader förstördes: rådhuset, packhuset, elementarläroverket, gymnastikhuset, prestgården, enkhuset, fattighuset, flickskolans hus, folkskolan för gossar samt 6 gårdar å olika ställen i staden. Slutligen blefvo 201, enskilda personer tillhöriga gårdar lågornas rof. Räddade blefvo i nya vestra stadsdelen 39 gårdar, deribland folkskolelärarinneseminariet och lasarettet, och i östra stadsdelen 12 gårdar samt länsfängelset. Ungefärliga antalet husvilla beräknades till 2,300.

Då ränteriets kassahalf motstod branden, räddades alla deruti förvarade penningar samt stämpelpapper, hvaremot endast en del af landtmäterikontorets handlingar och kartor undgick förstörelsen, emedan det såsom brandfritt ansedda hvalfvet, hvaruti kartorna förvarades, var för svagt.

Värdet af den genom elden förstörda fasta och lösa egendom kan i rundt tal uppskattas till 4,300,000 kronor.

Befolkningens hållning såväl under som efter eldsvådan var god, och några nämnvärda oordningar förekommo ej.

Det hemska uti eldsvådan ökades derigenom, att samtidigt eld utbrutit vid Holmsunds lastageplats, der 52 gårdar förstördes. Genom gnistor från staden fördes elden öfver till Öhns och Tegs närbelägna byar, der 18 gårdar uppbrunno, hvarförutom skogseldar rasade rundtomkring.

Redan ett par dagar efter branden, eller den 27, anlände Hans Maj:t Konungen för att personligen taga kännedom om förhållandena, dervid Hans Maj:t jemväl täcktes ihågkomma de nödlidande med gåfvor. Sådana i form af lifsmedel, kläder och penningar inströmmade dessutom från en mängd håll, äfven från orter utom riket, med en exempellös frikostighet, och den för tillfället tillsatta nödhjelpskomitén fick snarare för mycket än för litet medel att utdela.

Endast i penningar erhöll staden ett belopp af 287,022 kronor 66 öre. Häraf användes en del till uppförande af byggnader och hyresbidrag åt husvilla, en del till inköp af lifsmedel och kläder åt nödlidande, hvilka jemväl erhöillo penningbidrag m. m., på sätt närmare inhemtas af bifogade kortfattade öfersigt:

An Influtna medel	287,022 66	
> Räntor	6,468 55	
> Hyror	1,533 --	295,024 21.
	Summa kr.	295,024 21.
Per Byggnader	81,629 80	
> Hyresbidrag	21,522 --	

Per Inköp af lifsmedel	13,355 18	
> Inköp af kläder	2,237 01	
> Kontant utdeladt	77,209 91	
> Arbetskomitén	8,736 04	
> Fruntimmersskyddsföreningen	3,000 --	
> Fattiga skolbarns beklädnadsfond	5,000 --	
> Inköp af skolböcker	360 53	
> Till brandskadade å Öhn och Djupvik	8,401 94	
> Utspisning af fattiga skolbarn	1,469 50	
> Bidrag till ordnandet af nykterhetsvärdshus	1,000 --	
> Diverse utgifter	12,592 97	236,514 88.
Behållning:		
Per Fond för framtida brandskador	55,000 --	
> Kontant	3,509 38	58,509 38.
	Summa kr.	295,024 21.

Stadens förut goda finanser förstördes genom branden. Visserligen beviljade 1889 års riksdag för genomförande af den nya stadsregleringen dels ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 75,000 kr. och dels på förmånliga vilkor ett lån af 200,000 kr., men dessa summor hafva icke ens tillnärmelsevis räckt till att betäcka kostnaderna för den jordlösen och de arbeten af många-handa slag, som erfordras för genomförandet af stadens reglering, hvarföre stadsfullmäktige också sökt och erhållit Eders Kungl. Maj:ts nådiga tillstånd att upptaga ett nytt lån å ett belopp af 500,000 kronor.

Enligt hvad länsstyrelsen här ofvan upplyst, faststälde Eders Kungl. Maj:t den 22 juli 1864 ny tomtreglering för staden, hvilken tillämpats på östra och vestra delen af staden; och efter branden har Eders Kungl. Maj:t redan den 12 april 1889 fastställt ny reglering för den afbrända delen. Uppmätandet af den nya planen tog dock mycket lång tid i anspråk; och under tiden uppfördes utom stadens planlagda område 107, mestadels mindre värdefulla, gårdar af arbetare, handverkare och andra, hvilka ej ansågo sig kunna vänta på regleringen samt derjemte saknade tillgångar att inköpa de dyrbara tomterna uti den afbrända stadsdelen, hvarigenom stadens fullständiga *bebyggande* nog kommer att icke obetydligt fördröjas. Vid periodens slut voro emellertid inom planlagda området 44 hus uppförda, deraf inom den afbrända delen dock endast 14.

Återuppbyggnadet af stadens kyrka, som ödelades genom våldet på 1887 års julafton, hade ännu icke börjat vid periodens slut. Enahanda är förhållandet med länsresidenset; men äro nu bägge dessa byggnader under uppförande.

Elementarläroverket är inrymdt uti ett af staden inköpt hus, som skonades af branden, men är trångt och otillräckligt; och har ett särskildt gymnastikhus måst uppföras.

De allmänna arbeten i öfrigt, som efter eldsvådan påbörjats, äro: ett nytt, dyrbart rådhus, hvartill framlidne borgmästaren J. G. Rothoff och rådmannen C. O. Scharin hvardera skänkt 50,000 kronor; en stenkaj utmed hamnen i stället för den gamla af trä, som förstördes genom elden; ny dränering och schaktning af stadens gator samt igenfyllande af den s. k. Renmarksbäcken, som skall förvandlas till esplanad. En stadsarkitekt och en stadsingeniör hafva anställts för att leda omnämnda arbeten.

Såsom ofvan nämnts, har stadens återuppbyggande endast långsamt framskridit, och det torde nog komma att dröja tem-

ligen länge, innan staden ånyo kan resa sig efter den lidna olyckan.

Anmärkningsvärdt är dock, att stadens invånareantal icke undergått större förändringar än de, som återfinnas uti härefterat

intagne folkmängdstabell 1, till hvilken länsstyrelsen tillåter sig att hänvisa.

Skellefteå stad har under perioden icke undergått några märkligare öden, som förtjena särskildt omnämnande.

2. Invånare.

Länets *folkmängd* vid 1885 års slut utgjorde enligt mantalslängderna 112,895 personer och jemlikt presterskapets uppgifter 113,541 personer; och då den, enligt bilagde **tabell 1**, vid 1890 års slut utgjorde enligt mantalslängderna 122,194 personer och jemlikt presterskapets meddelanden 122,784 personer, har folkökningen under perioden utgjort respektive 9,299 och 9,243. Beräknas folkmängden efter mantalslängderna, utgör dess tillväxt omkring 8.3 %.

Skiljaktigheten i folkmängd mellan presterskapets uppgifter och mantalslängderna torde få sökas dels deruti, att många sjömän, som segla å utrikes orter, äro inskrifna å sjömanshus, der de erläggja sina personella utskylder och kvarstå i kyrkoböckerna, men icke antecknas i mantalslängderna, samt dels i den omständigheten att berörda längder upprättas i november eller början af december, men presterskapets uppgifter till Statistiska Centralbyrån grunda sig på folkmängden vid årets slut.

Uti folkmängdsuppgifterna ingå äfven *nomadiserande lappar*. Deras antal utgjorde vid slutet af nedannämnda år:

År 1875	1,084
» 1880	911
» 1885	746
» 1890	730.

Såsom af dessa siffror synes, minskas lapparnes antal oupphörligt, och den tid torde icke vara så aflägsen, då de äro försvunna från Vesterbotten. Såväl med anledning deraf som på grund af de ömsesidiga klagomål, hvilka på senare tider förekommit emellan lapparne och de bofasta, anser sig länsstyrelsen böra något närmare redogöra för lappbefolkningen inom länet, helst som någon uppgift derom icke förekommit i de förut afgifna femårsberättelserna.

Ehuru länets lappmarker utgöras af Fredrika, Åsele, Dorotea, Vilhelmina, Lycksele, Stensele, Sorsele, Tärna och Malå socknar, förekomma dock numera icke nomadlappar, annat än på genomvandringar eller tillfälliga besök, uti andra än Vilhelmina, Sorsele, Tärna och Malå socknar.

Omkring 1840 utgjorde emellertid icke blott hela Vilhelmina socken s. k. lapps katteland, emellan och uti hvilka nybyggare till ett antal af omkring 1,300 uppehöll sig och sökte sin utkomst, utan äfven inom de angränsande socknarna Dorotea och Åsele funnos nomadlappar, men då Vilhelmina socken afsondrades från Åsele, fördelades lapparne med hälften hvardera på sistnämnde två socknar, och omkring år 1860 öfverflyttades med kyrkoherdens i Åsele begifvande alla lapparne derstädes i kyrkligt hänseende till Vilhelmina. Nu åter äro de undanträngda

till nordvestligaste delen af Vilhelmina, hvarest trakterna kring Dikanäs och Fatmomakke kapell hufvudsakligast äro befolkade af lappar.

De inom Sorsele socken bosatta lapparne innehafva fortfarande ungefär samma land som för femtio år sedan, eller en omkring 12 mil lång och omkring 4 mil bred sträcka af norra och nordvestra delen af socknen, som jemväl vid afvittringen genom den förlidit års sommar uppgångna kulturgränsen afsatts för lapparnes räkning. Inom berörda område ligga också de af lapparne under nämnda tidrymd begagnade renbetesland.

Dock innesluter området jemväl tolf nyhemman, alla, utom ett, anlagda under tiden emellan 1845 och 1864 af lappar, som förut varit nomader.

Tärna kapellförsamling, af omkring 20 kvadratmils yttinnehåll, innehades för omkring 50 år sedan nästan uteslutande af nomadiserande lappar och det är först under midten af århundradet, som svenskar och inflyttande norrman der nedslagit sina bopålar. Först 1854 ansågs det nödigt att anställa stadigvarande prest derstädes. Fortfarande vistas lappar inom större delen af kapellförsamlingen, men efter Umeå elfs floddal och Öfre Uman hafva anlagts en mängd nyhemman, hvilkas läge utsätter dem för intrång från renarne. Särskildt är detta fallet med Tärnafors, Klippens och Umfors byar, utmed hvilka de af ålder begagnade renavägarne sträcka sig.

För 50 år sedan förekommo lappar jemväl talrikt inom Stensele, till hvilken socken Tärna då hörde; och vid 1840 års slut funnos der kyrkoskrifna 190 lappar, deraf 48 renegade husbänder; 1850 hade antalet nedgått till 177, af hvilka 35 renegare.

Vid periodens slut fanns ingen nomadlapp inom Stensele, hvilket deremot var fallet under de första tre femtedelarna af halfsekket, då en nomadfamilj året om vistades med sina renar inom öfra vestra delen af socknen. Deremot finnas der ännu nybyggare, som antingen äro hellappar eller genom gifte förenade med svenskar.

Vid periodens slut utgjorde antalet lappar inom Vilhelmina socken 546, inom Sorsele 416, inom Tärna 367, inom Malå 182 och inom Stensele 81, deraf 44 hellappar och 37 half-lappar. Antalet nomadiserande lappar utgjorde då inom Vilhelmina 318, inom Sorsele 222, inom Tärna 176 och inom Malå 14, eller tillsammans 730.

Från *Vilhelmina* socken, hvarest största antalet lappar fortfarande finnes, är länsstyrelsen i tillfälle att meddela följande uppgift rörande *folkmängdens tillväxt* från och med år 1805.

Uppgift rörande folkmängdsförhållanden i Vilhelmina socken åren 1805—1890.

Period.	Lappallmogen.			Svenska allmogen.		Församlingens hela folkmängd.			Till N. Amerika under perioden emigrerade.
	Antal vid slut.	Ökning under perioden.	Minskning under perioden.	Antal vid slut.	Ökning under perioden.	Antal vid slut.	Ökning under perioden.	Ökning under perioden.	
1805.....	399	—	—	392	—	791	—	—	
1806—15.....	429	30	—	576	184	1,005	214	—	
1816—20.....	409	—	20	713	137	1,122	117	—	
1821—25.....	440	31	—	824	111	1,264	142	—	
1826—30.....	464	24	—	1,001	177	1,465	201	—	
1831—35.....	475	11	—	1,249	248	1,724	259	—	
1836—40.....	485	10	—	1,274	25	1,759	35	—	
1841—45.....	512	27	—	1,549	275	2,061	302	—	
1846—50.....	553	41	—	1,901	352	2,454	393	—	
1851—55.....	562	9	—	2,307	406	2,869	415	—	
1856—60.....	522	—	40	2,662	355	3,184	315	—	
1861—65.....	504	—	18	2,966	304	3,470	286	—	
1866—70.....	495	—	9	3,167	201	3,662	192	—	
1871—75.....	517	22	—	3,693	526	4,210	548	—	
1876—80.....	515	—	2	4,145	452	4,660	450	—	
1881—85.....	529	14	—	4,539	394	5,068	408	41	
1886—90.....	546	17	—	4,873	334	5,419	351	271	

Dessa uppgifter, som jemväl afse den svenska befolkningen, har länsstyrelsen funnit särskildt anmärkningsvärda, dels genom jämförelsen mellan lappar och svenskar och dels till följd af den högst ovanliga folkökningen, som torde vara temligen enastående, åtminstone inom Vesterbottens län.

Rörande den lappska befolkningen inom Vilhelmina under tiden från och med 1861 åberopas följande siffror:

År.	Under qvinqvenniet				Antal lappar vid slutet af qvinqvenniet.	Lapparne sålunda under qvinqvenniet		Under qvinqvenniet in- gående äkten- skap.
	födde.	döde.	inflyttade.	utflyttade.		ökats med.	minskats med.	
1861 65.....	58	75	13	14	504	—	18	10
1866—70.....	49	57	9	10	495	—	9	18
1871—75.....	84	69	20	13	517	22	—	17
1876—80.....	85	66	14	35	515	—	2	23
1881—85.....	91	75	21	23	529	14	—	22
1886—90.....	88	57	11	25	546	17	—	22

För att åskådliggöra, huru lapparne inom Sorsele till antal och lefnadsvilkor förändrats under senaste 50 åren, lemnas följande uppgift:

År.	Antal nomader.	Antal nybyggare.	Summa.	Deraf nomader tillhörande fattiglappar.
1840.....	390	—	—	—
1850.....	378	—	—	—
1860.....	298	—	—	—
1865.....	285	—	—	—
1870.....	225	144	369	51
1875.....	194	153	347	28
1880.....	202	151	353	6
1885.....	205	179	384	34
1890.....	222	194	416	56

Antalet bofaste lappar motstående år har icke med säkerhet kunnat utrönas.

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vesterbottens län.

Rörande förhållandet mellan lappar och bofaste i Malå åberopas följande uppgift:

År.	Lappar.			År.	Bofaste.		
	m.	qv.	Summa.		m.	qv.	Summa.
1870.....	99	97	196	1870.....	329	345	674
1880.....	110	107	217	1880.....	605	618	1,223
1885.....	95	98	193	1885.....	758	751	1,509
1890.....	88	94	182	1890.....	915	868	1,783

Rörande Tärnalapparne har länsstyrelsen erhållit och får meddela följande uppgift å antalet lappar inom Tärna kapellförsamling under åren 1870—1890:

Vid slutet af år	Nybyggare- och nomadlappar.		Nybyggare-lappar.		Nomad- och fiskarlappar.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
1870.....	128	150	—	—	—	—
1875.....	155	181	—	—	—	—
1880.....	—	—	84	77	75	92
1885.....	—	—	113	108	76	94
1890.....	—	—	93	98	77	99

Ehuru lapparne, särskildt inom Vilhelmina och Sorsele, under den senaste tioårsperioden icke undergått någon minskning utan till och med, om också obetydligt, ökats, hafva dock lapparne i sin helhet väsentligt aftagit i antal.

Anledningarna härtill äro flere. De förnämsta torde vara, dels att en del lappar blifvit nybyggare, dels att dödligheten bland barnen i de första lefnadsåren är ganska stor, och dels det inflyttande, som skolväsendet utöfvar, och hvartill länsstyrelsen återkommer längre fram i denna berättelse.

Anmärkningsvärdt är, att, åtminstone i rätt många fall, de lappar, som blifvit nybyggare, reda sig ganska väl.

I allmänhet vidhålla dock lapparne med stor seghet fädrens lefnadssätt och vilja ej lemna nomadlifvet med dess egendomligheter i språk, lefnadssätt och klädedrägt. De äro af naturen ganska sparsamma; fasta i vänskap och hat äro de dock på samma gång obeslutsamma, utom när det gäller att uthärda strapas, då de utmärka sig för stor ihärdighet och uthållighet. I sitt uppträdande godmodiga, hjertliga och vänliga, äro de dock otacksamma och misstänksamma, särskildt mot tjänstemän och den svenska befolkningen i allmänhet. Skarpt framträdande drag hos lappen äro äfven högmod och egenkärlek. Inbördes äro de oärliga, då det gäller att tillägna sig hvarandras renar, i synnerhet kalfvar; och personer, som en längre tidsföljd haft ständig beröring med dem, påstå, att särskildt märkningen af renkalfvarne nästan aldrig går ärligt till. Njutningslystna i fråga om att förtära kaffe och röka tobak, äro de tillika begifna på rusdrycker, när de kunna åtkomma sådana, hvaraf äfven köparne af deras renar veta att begagna sig, ofta på ett skamlöst sätt. Sällan eller aldrig förråda lapparne lönkrögare, hvilka äro säkra, då de hafva dem till kunder. Det yngre släktet smittas af vår tids

osedlighet, och barn födda utom äktenskapet, hvilka förut tillhörde undantagen, förekomma numera icke sällan.

Förhållandet mellan lapparne inbördes är, om man undantager den här ofvan antydda oärligheten vid märkningen af renkalfvarne och smärre tvister om renbetestrakterna, i allmänhet godt. Sina fattiga egna de dock ringa omvårdnad.

Makarna äro i allmänhet utmärkta för enighet, om också sänjan icke alltid är så god. Mannen kan t. ex. ej afsluta en affär eller eljest företaga något, utan att rådfråga hustrun. Vill någon köpa en ren och hustrun säger nej, blir ingen handel utaf.

Så länge barnen äro under föräldrarnes våld och dessa styra, är det bästa förhållande rådande dem emellan, emedan föräldrarne vant barnen vid den strängaste lydning, men när de unga blifva egare till land och renhjord, bry de sig i allmänhet icke mycket om de gamla, och ofta nog falla dessa fattigvården till last, hvarefter barnen icke det ringaste fråga efter föräldrarne, hvilka kunna dö och begravas, utan att barnen bekymra sig derom, och flere år kunna förflyta, innan de få reda på, att så har skett. Lappens otacksamhet går igen äfven här.

Äktenskap ingås oftare än tillföre, i följd hvaraf nativiteteten också ökats. Mortaliteten har äfven något minskats under senare åren, och de yngre lapparne vårda sina barn bättre, än förr var fallet.

I religiöst hänseende hafva lapparne rätta och sanna föreställningar. Skolorna hafva härutinnan otvifvelaktigt utträttat ganska mycket godt.

Vidskepelse förekommer numera föga bland dem, men utgör dock ett område, dit ingen utanför stående får intränga.

För lapparnes skolundervisning är väl sörjdt. År 1867 förflyttades till Tärna den s. k. Skytteanska skolan, som dessförinnan varit förlagd till Lycksele.

Denna skola, som helt och hållet bekostas af de donationer, riksrådet Johan Skytte stälde till statens förfogande för lapparnes civilisation, står under det lokala skolrådets tillsyn och betraktas såsom församlingens folkskola. Der undervisas årligen åtta lappska barn, som erhålla fri undervisning samt kläder och föda af skolans föreståndare och lärare, hvilken därför eger uppbära ett årligt anslag af omkring 1,600 kronor samt rätt att bruka skolbolet. Förutom dessa åtta barn kunna tio andra mottagas. Dessa skola föda och kläda sig sjelfva och ega därför rätt till s. k. inackorderingsbidrag af 30 kronor för hvarje af fem barn i skolans nedre och 50 kronor likaledes för hvarje af fem barn i skolans öfre afdelning, med vilkor af minst 6 månaders skolgång. Genom dessa fördelar, som ytterligare ökas deraf, att lappska barn ega fritt tillträde till såväl församlingens småskolor som ock till den s. k. femöresföreningens missionsskolor och barnhem, bibringas i allmänhet lappska barn en långt större boklig kunskap än den svenska befolkningens. Den vana vid bekvämlighet, som lapparnes barn under denna ofta ganska långa skoltid insupa, gör dem ofta nog obenägna att återgå till det mödosamma nomadlivet, och de taga i stället ej så sällan tjänst hos de bofaste. Såväl härigenom som emedan undervisning i lappska språket numera ej meddelas i lappskolorna inom länet, torde det få anses såsom säkert, att skolorna utöfva ett menligt inflytande på nomadlivet och verka till dess undergång. De äldre lapparne klaga emellanåt sjelfve häröfver; och en och annan lapp låter af denna orsak ej sina barn bevista skolorna.

Förhållandet mellan lapparne och de bofaste har tillföre varit godt, men under de senare åren har sänjan mera och mera försämrats, särskildt inom Tärna kommun, hvarifrån de bofaste upprepade gånger inkommit med klagomål till länsstyrelsen.

Dessa klagomål hafva hufvudsakligen gått ut derpå, att lapparne mindre noggrant än förr haft tillsyn öfver sina renar, hvilka under vårarna nedtrampa och förstöra de bofastes åker-tegar och bästa ängslägenheter samt om vintrarna förstöra höhässjorna.

Lapparne å sin sida klaga deröfver, att de bofaste stundom skjuta och olofligen tillägna sig deras renar, att deras hundar jaga och döda renarne, samt att de bofaste ej uppföra stängsel kring sina höhässjor, som sålunda stå oskyddade och lätt blifva förstörda af renar.

Hvad nu angår de bofastes klagomål, är det en sanning, att lapparne, hvilka anse sig såsom de ursprungliga egarne till landet, betrakta de bofaste såsom inkräktare. Ej heller anse de det betydta så mycket, om renarne skada ängarna. Äfven har renskötseln under de senare åren betydligt försämrats, men anledningen härtill torde mest vara att söka uti oförmåga hos lapparne att, i saknad af tillräckligt antal tjenare, på samma ordentliga sätt som förut sköta sina renar, hvilka under loppet af de första åren af perioden tilltogo i antal, under det att nomadlapparnes antal minskades, på samma gång som de lappar, hvilka från skolorna återvände till nomadlivet, blifvit i viss mån förvekligade och derigenom mindre lämpliga för renskötseln. Äfven häröfver beklaga sig de äldre lapparne.

Likaledes torde lapparne betrakta lagen angående de svenske lapparnes rätt till renbete i Sverige den 4 juni 1886 såsom i viss mån gynnande de bofaste genom sina bestämmelser om gemensam ansvarighet för lapparne, om deras renar göra skada på de bofastes egor, utan att någon dylik skyldighet finnes för de bofaste, derest renarne skjutas eller jagas genom hundar.

Särdeles betecknande för lapparnes åskådningssätt är följande, af vice pastor L. Dahlstedt vid sammanträde med lapparne förda, protokoll:

»Protokoll vid lapparnes inom Vesterbottens län sammanträde vid Fatmomakke kapell uti Vilhelmina socken den 2 sept. 1889.

§ 1. Infunno sig såsom ombud från Tärna lappmännen Abr. Tellström och Joh. Sjulsson samt från Sorsele lappmännen Sjul Lars Sjulsson och Jonas Sjulsson, hvilka samtliga, enligt företedda fullmakter, å sammanträden med lapparne i Tärna och Sorsele befullmäktigats att dervarande lappallmoges talan föra.

§ 2. Lappalluogen anser, att lagen angående de svenske lapparnes rätt till renbete i Sverige den 4 juni 1886 bör förses med tillägg af ungefär följande lydelse:

1) Huudegare inom lappmarken vare pliktig att förse hund med halaband tillika med tydlig uppgift å hundens egare samt dennes hemvist; skolande hundegare vid försummelse häraf vara förfallen till 50 kronors vite; och eger lapp, som påträffar hund, hvilken genom jagt å renar anställer skada, att, der han icke kan fasttaga hunden och denne så misshandlar renkreatur, att han enl. § 17 af ofvan nämnda lag skall dödas, gennat döda eller låta döda hunden, utan att lappen här för må kunna ställas till ansvar.

2) Befinnes någon hafva olofligen tillgripit eller under misstänkta omständigheter innehafva renkött eller renhudar, för hvars åtkomst innehafvaren ej kan nöjaktigt redogöra, och kan rätte egaren härtill ej utrönas, åligge allmänna åklagaren att, på angivelse, sådant brott åtala. Öronlösa renskinn må, då de i handeln förekomma, såsom förbrutet gods betraktas.

3) Anträffas i skog eller å mark renkreatur nerskjutet, skadadt eller misshandlat och kan egaren ej utrönas, må lappbyns ordningsman innehafva målsmans rätt att sådant brott till laga beifran angifva och fullfölja; kan gerningsmannen

till dylikt brott ej anträffas och äro omständigheterna i öfrigt sådana, att skadan kan anses hafva blifvit föröfvad af den bofasta befolkningen, kan trakten, der skadan skett, förklaras skola utgöra ett skadeersättningsområde, inom hvilket den bofasta befolkningen må vara underkastad gemensam ansvarighet för den skada, som sålunda blifvit å ren kreatur föröfvad; och tillfalle, der lapparnes ordningsman innehar målsmans rätt, skadeersättningen en för lapparne gemensam kassa.

Sålunda förhandladt betyga:

L. Dahlstedt, ordf. På Vilhelmmina lappallmoges vägnar: Olof Andersson, Mathias Bergström (bon.). På Tärna lappallmoges vägnar: Abr. Tellström, Johan Sjulsson. På Sorsele lappallmoges vägnar: S. L. Sjulsson, Jonas Sjulsson.»

Då den bofasta befolkningen är högeligen vårdslös med sina hundar, hvilka, under den tid lappen flyttar till och från fjellen, årligen förorsaka icke obetydlig skada på ren kreatur, dels genom att rifva renar och dels samt isynnerhet genom att skingra renhjordarna, torde strängare bestämmelser än de nu gällande erfordras.

Hvad angår bestämmelserna uti punkterna 2 och 3 af protokollet, torde böra anmärkas, att, såsom ofvan antydts, personer finnas, som snart sagdt årligen skjuta renar, dem de sedan försälja; men för att blifva oätkomliga afskära de renarnes öron, som äro märkta för att beteckna egaren. Derigenom blir det så godt som omöjligt att veta, hvilken som är egare till den tjufskjutna renen. Målsegaren kan ej känna igen renen, och för åklagaren medför det jemväl stora svårigheter vid åtals anställande. Genom de föreslagna bestämmelserna skulle dessa olägenheter åtminstone till en del afhjelpas. Särskildt skulle bestämmelsen om, att jemväl de bofaste indelas uti skadeersättningsområden, bidraga till rentjufvars upptäckande och befordrande till näpst.

Lapparnes klagan deröfver, att de bofaste ej uppföra stängsel kring sina höhässjor, är äfven befogad. De bofaste skulle i allmänhet med lätthet kunna uppföra lador och stängsel, om de allenast ville, men de äro af medfödd lättja försumlige i detta afseende, ehuru det är uppenbart, att ladors anbringande skulle i hög grad bidraga att skydda höet, som ofta ansenligt försämras genom att stå ute i blåst och regn.

För länsstyrelsen är det så godt som omöjligt att på ett tillfredsställande sätt ordna dessa förhållanden för en befolkning, som är kringspriidd på trakter, belägna på ett afstånd af mellan 30 och 50 mil från residensstaden, helst som dertill kommer, att postgången är till dessa orter synnerligen långsam.

Af sådan anledning och då klagomål jemväl från norsk sida försports öfver skada, som de nomadiserande lapparne från Vesterbotten skulle gjort i Norge, ingick länsstyrelsen den 24 december 1890 till Eders Kungl. Maj:t med underdånig framställning om anvisande af medel till anställande af en särskild lappfogde, med skyldighet att vaka öfver och tillhålla lapparne: att en noggrannare ordning införes vid vaktandet och vården af renarne, än som nu är fallet; att söka åstadkomma ett godt förhållande mellan lapparne och de bofaste såväl inom länet som i Norge och i Norrbottens län; att anställa åtal i alla mål, som röra öfverträdelse af gällande författningar angående lapparne och deras förhållande till de bofaste i såväl Sverige som Norge samt äro af beskaffenhet att utgöra föremål för allmänt åtal; att taga kännedom om de olika renbeteslandens beskaffenhet och tillräcklighet för de djur, som å dem vistas; att öfvervaka det vederbörande ordningsmän på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina skyldigheter; att göra resor till de trakter, der lapparne uppe-

hålla sig; samt att, der så erfordrades, till länsstyrelsen inkomma med förslag till afhjelpande af anmärkta missförhållanden. Å denna framställning har först under innevarande år erhållits svar, hvarigenom framställningen afslagits till följd deraf, att medel icke funnes tillgängliga till en lappfogdes aflöning.

Hvad länsstyrelsen nu anført, har hufvudsakligen afseende å lapparne från Vilhelmmina, Tärna och Sorsele, hvaremot lapparne från Malå äro jemförliga med norrbottenslapparne. Ett fåtal bland dem är också rena nomader.

Att bestämdt uppgifva renarnes antal är omöjligt, då säkra upplysningar derom ej kunnat vinnas. Dock torde åtminstone 35,000 renar finnas inom länet.

Den tid torde emellertid icke vara långt affägsen, då Vesterbottens lappar med deras fel och förtjenster tillhöra det förflutna och de fjell, som nu befolkas af dem och deras halvilda hjordar, stå öde eller innehafvas af en fattig, fåtalig, bofast befolkning, som endast med största svårighet förmår lifnära sig uti trakter med ett så hårdt klimat, att jorden icke kan odlas, och som af naturen synas anvisade åt vårt enda nomadfolk.

Uti föregående femårsberättelse har länsstyrelsen uttalat sig rörande svårigheten att med tillförlitlighet uppgifva antalet af in- och utflyttade, dels emedan i de uppgifter, som af vederbörande aflemnats, någon skilnad icke gjorts mellan personer, som utflyttat till annat län, och personer, som utflyttat till annan socken inom detta län, dels emedan uppgifterna ifråga om inflyttningarna till de olika socknarna ej skilja emellan sådana som skett från andra län och sådana som skett från en socken inom länet till en annan, och dels slutligen emedan många utflyttningsbevis tagas till obestämd ort. De flesta utflyttningarna hafva skett till Vesternorrlands län, der yngre arbetsföra personer erhållit anställning vid sågverken. Utflyttningen till utrikes ort har i allmänhet varit ringa. Den största utflyttningen till Amerika har egt rum från Vilhelmmina socken, derifrån 271 personer under perioden emigrerat.

Dödligheten inom länet har under perioden varit jemförelsevis ringa, och *helsotillståndet* kan betecknas såsom i allmänhet godt. Af smittosamma sjukdomar har endast difteri varit af någon betydelse. Denna sjukdom har likväl icke uppträdt i större utsträckning, utan mera sporadiskt eller i mindre epidemier, men beträffande sjukdoms- och dödsfall förekommit temligen likformigt under såväl olika år som olika årstider. I januari och februari månader år 1890 hemsöktes länet af influensan, som, enligt olika uppgifter från läkarne, angripit hälften, två tredjedelar, ja ända till fyra femtedelar af befolkningen. Sjukdomen kom som en stormvind, uppträdde först i sydligaste delen af länet, samtidigt vid kusten och i Åsele lappmark. Efter kusten gick sjukdomen norrut och genomlöpte länet på omkring 3 veckor. Uppträdandet i Åsele sammanföll med den s. k. stormmarknaden derstädes, likaså i Lycksele med stormmarknaden der. Marknaden i Lycksele inträffar omedelbart efter den i Åsele och båda besökas till stor del af samma personer, hvilka säkerligen förmedlat spridningen mellan dessa orter. Från dessa marknader har sjukdomen följt den marknadsbesökande allmogen till dess byar och hem, huru aflägset belägna de än varit. Sjukdomen upphörde dock lika hastigt, som den kom, var i allmänhet lindrig och kräde högst få dödsfall, men efterlemnade hos många ett svaghetstillstånd, som varade lång tid efteråt.

Det omdöme, länsstyrelsen i förra femårsberättelsen lemnat om länets fasta *befolknings* laglydnad, ärlighet, förnöjsamhet och sedlighet, eger fortfarande giltighet. Likaså fortbestår den tröghet i *lynn*et och konservatism, som länsstyrelsen i samma berättelse påpekat såsom framstående i folklynn^{et}. Omförmälda tröghet har särskildt af jernvägsbefälet anmärkts hos de vesterbottningar, som arbetat vid norra stambanan inom länet, och hvilka i allmänhet icke tyckts haft samma ihärdighet som arbetarne från sydligare provinser, ehuru äfven bland dem undantag förekommit.

Stor pligtrogenhet i fråga om utskyldernas erläggande till stat och kommun gör sig fortfarande gällande.

Befolkningen är i allmänhet *religiös*, och då, såsom naturligt är med de stora afstånden i de vidsträckta socknarne, icke alla kunna besöka kyrkorna, samlas befolkningen i stället till gemensam andakt uti byarna.

Af religiösa sekter, skilda från statskyrkan, äro baptisterna de talrikaste. De ega i Umeå ett särskildt bönehus, uppfördt efter branden. Deras antal utgjorde vid 1880 års slut 78, vid slutet af 1885 118 och vid 1890 års utgång 146, deraf 42 från Umeå stad och socken, 36 från Nordmalings, 30 från Bjurholms och 32 från Åsele socken.

Strejker af större omfattning hafva icke förekommit. Då någon gång schismer mellan arbetsgifvare och arbetstagare uppstått, hafva de bilagts, utan att länsstyrelsen någon enda gång behöft ingripa.

Lefnadsättet är detsamma som förut. Ladugårdens produkter, sur mjölk eller s. k. »fil», strömming och mjölmalt utgöra de förnämsta födoämnen. Missbruket af tobak och kaffe, särskildt af det senare, florerar fortfarande. Så upplyser kronofogden i Lappmarksfögderiet, att kaffet kokas starkt och att många dricka sina 10 till 12 koppar hvarje dag. Också äro magkatarrer bland de vanligast förekommande krämporna. Äfven konsumtionen af maltdrycker är i stigande, särskildt inom lappmarken, hvarest i Åsele ett större ångbryggeri är under anläggning.

Den forna enkelheten i *klädedrägt* försvinner allt mer och mer bland det uppväxande släktet, hvartill i väsentlig mån bidrager lättheten att erhålla fabriksstillverkade tyger genom den mängd handlande, som korsa länet i alla riktningar.

Antalet personer, som under perioden anmält sig att idka handel å bestämd ort, utgjorde 14 år 1886, 16 år 1887, 46 år 1888, 49 år 1889 och 82 år 1890. Att idka handel utom den ort, der de voro boende, anmälde sig 28 år 1886, 17 år 1887, 38 år 1888, 107 år 1889 och 121 år 1890.

De pågående jernvägsarbetena hafva bidragit till den ej obetydliga ökningen, då en mängd gårdfarihandlande åtfölja jernvägsarbetarne för att tillfredsställa deras icke så små behof.

Att bland alla dessa handlande en del hafva till hufvudsakligt yrke att *sälja vin* är en beklaglig sanning; men i allmänhet äro kommunalnämnderna ganska vakna och förbjuda sådan handel, så snart oordningar uppstå. Dessa af länsstyrelsen fastställda förbud hafva visat sig medföra god verkan.

För oloflig handel med vin hafva under femårsperioden å landsbygden blifvit sakfälda:

År 1886.....	15 personer att böta	450 kr.
» 1887.....	10 » » »	425 »
» 1888.....	20 » » »	595 »
» 1889.....	26 » » »	910 »
» 1890.....	41 » » »	1,555 »

Summa 112 personer att böta 3,935 kr.

Under nästföregående period bötfälles 85 personer för enahanda förseelse, hvaraf synes, att denna olaga handel betydligt ökats, särskildt under sista året. Denna ökning torde likväl bero på tillfälliga omständigheter, då befolkningen i sin helhet ingalunda är stadd i tillbakagående i fråga om nykterheten.

Å landsbygden inom länet eger *försäljning af spritdrycker* fortfarande rum vid Nybys gästgifvaregård i Nysätra socken, det enda ställe å landet der dylik utskänkning är tillåten, sedan med försäljningsåret 1886—1887 rättigheten dertill upphörde vid Gumboda mötesplats. Afgiften vid Nybys gästgifveri har under alla fem åren utgjort 393 kronor, till laga fördelning. Deremot har oloflig försäljning af spritdrycker egt rum å skilda platser inom länets landsbygd. Under förra perioden fälles 390 personer till böter af 36,282 kronor 8 öre.

Under den nu gångna perioden hafva för dylika förbrytelser äfvensom för införsel af bränvin till lappmarken sakfälds å landsbygden:

1886.....	50 personer till	4,980—	kr. böter och försäljningsavgifter
1887.....	56 » » »	5,764 75	» » »
1888.....	68 » » »	7,826 25	» » »
1889.....	79 » » »	9,500 25	» » »
1890.....	92 » » »	10,648—	» » »

Summa 345 personer till 38,719 25 kr. böter och försäljningsavgifter.

Större delen af de ådömda bötesbeloppen har i saknad af tillgångar aftjenats genom motsvarande fängelsestraff och en del äfven afskrifvits, då de sakfälda ej kunnat anträffas.

Såsom af dessa siffror synes, hafva förseelserna mot bränvinshandlingarna visserligen minskats under perioden i sin helhet, men derunder dock något ökats år ifrån år. Anledningarna till det sistnämnda äro dock af mera tillfällig art. Så medföra jernvägsbyggnaderna inom länet en del lagbrott af ifrågavarande slag. Äfven hafva från Sorsele socken jemförelsevis många åtal väckts mot personer, som infört bränvin till nämnda lappmarkssocken.

I stort sedt har nykterheten tilltagit inom länet, ett förhållande som vitsordas af samtliga kronofogdar inom länet. Ett sorgligt afbrott gör emellertid Umeå stad efter branden, enär fylteriet der tillväxt på ett i ögonen fallande sätt; man får emellertid äfven här anse, att anledningarna till detta missförhållande äro af öfvergående art. Efter eldsvådan har nemligen staden öfversvämmats af en mängd löst folk, som, under förvärdning att de sökt arbete, fört ett utsväfvande lif. Likaledes hafva arbetare på väg till eller ifrån jernvägen varit flitiga kunder på stadens krogar.

Åtskilliga nykterhetsföreningar, och bland dem särskildt *goodtemplarna*, hafva i sin mån verksamt bidragit till nykterhetens befrämjande.

Rörande dessa sistnämnde har länsstyrelsen att meddela följande uppgifter:

År.	Umeå stad.		Skellefteå stad.		Umeå fögderi.		Skellefteå fögderi.		Lappmarksfögderiet.		Summa.	
	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.	Antal lojer.	Antal personer.
1886.....	2	60	2	80	6	103	7	180	2	50	19	473
1887.....	1	57	2	76	7	88	7	169	2	60	19	450
1888.....	2	101	2	94	7	130	7	177	1	31	19	533
1889.....	2	118	2	121	7	127	10	295	1	57	27	718
1890.....	2	201	2	191	9	237	12	545	2	81	22	1,265

För sin verksamhet offra ordensmedlemmarna i rundt tal åtminstone 3,000 kronor årligen. Ordens allmänna angelägenheter handhafvas af Vesterbottens distriktsråd, som består af fem ledamöter, hvilka väljas årligen vid distriktslogens årsmöten. För närvarande äro rådets flesta ledamöter boende i Skellefteå.

Byggnadssättet å landet är fortfarande enahanda som det i förra femårsberättelsen beskrifna. Dock förekomma olikheter i byggnadssättet inom lappmarken och särskildt inom de socknar, som höra till Åsele tingslag, hvarest boningshusen uppföras så breda, att de kunna indelas med två rum på bredden, hvilket gör husen varmare, på samma gång som de erhålla ett mera proportionerligt utseende. Att husen der, likasom i allmänhet på landsbygden, äro dåligt ombonade, är emellertid säkert; men

detta medför åtminstone den fördelen, att en väl behöflig luftvexling erhålles, då alla medlemmarna af familjen gemenligen ligga i samma rum.

Skarpskytterörelsen har mer och mer aftagit, men har i dess ställe uppstått *skyttegillen* i Burträsk och Byske socknar. Någon egentlig lifaktighet utmärker emellertid icke dessa föreningar.

Sockenbibliotek finnas inom 19 af länets 27 socknar. De anlitas inom somliga socknar ganska flitigt. Att folket nu mera än för prenumererar på tidningar, ofta af mindre god beskaffenhet, bidrager likväl till minskad läsning af de böcker, hvarpå sockenbiblioteken hafva att bjuda, helst dessa icke så mycket, som önskligt vore, tillökas med nyare arbeten af mera värdefull beskaffenhet.

3. Näringar.

A) **Jordbruket.** Genom de under femårsperioden i allmänhet rådande goda skördeförhållandena, de numera i allmänhet, särskildt inom kustlandet, afslutade laga skiftena, de af ogynsamma trävarukonjunktioner jemförelsevis inskränkta skogsförtjensterna, de ökade inkomsterna af ladugårdsskötsel och mejerihandtering samt hushållningssällskapets oafåtliga bemödanden att genom länsagronom, länsmejerist, länsmejerska och dikningsförmän gå länets jordbrukare till handa med råd och upplysningar, samt att i förhållande till sällskapets ringa tillgångar lemna rikliga bidrag till årliga landtbruksmöten, inköp af afvelsdjur, lärrika skrifter och mera sådant, kan man utan öfverdrift säga, att länets jordbruk i betydlig mån gått framåt under den sista femårsperioden.

Begagnandet af konstgjorda gödningsämnen samt användandet af nya, tidsenliga *redskap* och maskiner hafva tilltagit i så hög grad, att säkerligen få byar finnas, der numera ej slåttermaskiner, stifttröskverk och sädesharpor af nyaste och bästa modeller användas. De gamla, hemmagjorda, tunga och olämpliga redskapen hafva öfverallt fått vika för de i handeln förekommande nya af stål. Det enda af de äldre redskapen, som vesterbottningen ännu med förkärlek håller fast vid, är den gamla s. k. trossplogen, hufvudsakligast af det skäl att den anses lättsköttare för den med plöjning mindre vane, och att den i de här i allmänhet gamla och sega tuftåtelvallarne onekligen gör ett fullt ut lika godt arbete som de nyare svängplogarne, hvilka i allmänhet äro konstruerade för mera kultiverad jord. Nyare plogar börja dock ganska allmänt vinna användning inom länet och anmärkningsvärdt nog mera inom lappmarken än å nedre landet.

Nödvändigheten af jordens *torrläggning* för erhållande af bättre skördar börjar mer och mer att inses och erkännas af länets befolkning, hvilket bäst bevisas af de många requisitioner å länsagronoms och dikningsförmäns biträden, som årligen inkomma och med hvarje år ökas. Att mera vidtomfattande dikningsarbeten ej kunnat af en i allmänhet fattig och ofta nog till endast sin egen arbetskraft hänvisad befolkning utföras med önskvärd skyndsamhet, är naturligt, men många äro dock de fall, der stora dylika arbeten på senaste åren blifvit fullbordade med ringa hjälpmedel, vittnande om en berömvärd ihärdighet och arbetsflit.

Åtskilliga inyrtdikningar och några sjösänkningar hafva under perioden med statsbidrag blifvit utförda; och särskildt kommer den i förra femårsberättelsen omförmälda sänkningen af Vebomarksträsket inom Löfångers socken att lemna sina egare en rik vinst. Ehuru ännu knappt fullbordad, lemnade den sistlidne sommar en höafkastning, som, oslagen, vid derå hällen auktion betingade ett pris af 20,000 kronor.

I sammanhang härmed får länsstyrelsen redogöra för de *anslag*, som af staten beviljats för *afdikningar* af frostland och vattensjuk mark, genom att hänvisa till följande tabell:

Byar eller hemman, inom hvilkas område den med understöd utan återbetalningskyldighet eller med lån af allmänna medel företagna afdikningen egt rum.	Anslaget belopp. Kronor.	Summa. Kronor.
1886.		
Manjurs by i Degerfors socken; anslag	1,700	12,570
Kräkångers och Bränkälans byar i Löfångers socken; anslag	3,780	
Idvattnets by i Vilhelmina socken; anslag	1,880	
Örafvans by i Lycksele socken; d:o	1,780	
Bygdåiljums by i Burträsk socken; d:o	3,430	
1887.		
Långvikens, Vesterbackens, Vesternäs och Sunnansjö byar i Umeå socken; anslag	1,980	10,435
Sörnjöle by i Umeå socken; anslag	885	
Mullajö by i Nordmalings socken; anslag	1,440	
Ytterklintens och Nya Storbäckens byar i Bygdeå socken; anslag	1,650	
Krouhemmanet Granfors i Bygdeå socken; anslag	1,660	
Lassmen och Brännan i Burträsk socken; d:o	1,990	
Hemmanet Forsholm i Lycksele socken; d:o	830	
1888.		
Björkås by i Norsjö socken; anslag	2,620	10,120
Fjäderbäck, Storliden, Bodbyn, Vextholm, Nybyn och Degerbyn i Säfvar socken; anslag	7,500	
1889.		
Lefvar by i Nordmalings socken; anslag	1,690	3,090
Norrfors by i Byske socken; d:o	1,400	

Byar eller hemman, inom hvilkas område den med understöd utan återbetalningskyldighet eller med lån af allmänna medel företagna afdikningen egt rum.	Anslaget belopp. Kronor.	Summa. Kronor.
1890.		
Hisejö och Haddingens byar i Umeå socken; anslag	7,000	
Djupsjö och Höglands byar i Nordmalings socken; anslag.	1,640	
Storåviks by i Byske socken; anslag	1,550	
Hemmanen Risberg och Kattisträsk n:o 1 i Norsjö socken; anslag	5,900	16,090
Summa 1886—1890	—	52,305

Då under föregående femårsperiod statsanslag erhöles för enahanda ändamål med ett belopp af 203,450 kronor, finner man, att en betydlig minskning egt rum. I sin sist afgifna femårsberättelse framhöll länsstyrelsen önskvärdheten af att större anslag för dylika företag beviljades, äfvensom att villkoren för anslagens erhållande underlättades. Länsstyrelsen anförde äfven, hurusom utdikningarna vanligen företogs för att minska frostländigheten, men att i sammanhang dermed oftast vunnes någon odlingsjord, för hvilken jords torrläggning endast anslag erhöles i form af lån, hvarpå den mindre bemedlade jordbrukaren under de första åren finge betala ränta, utan att samtidigt erhålla motsvarande afkastning af jorden, samt att fara förefanns, att ansökningar om dylika anslags erhållande icke skulle så ofta som förut göras. Denna farhåga har, såsom synes af de beviljade anslagen, bekräftats. Det är af största vikt, att utdikningar i så stor skala som möjligt komma till stånd i Vesterbotten, derest odlingen skall kunna göra verkliga framsteg inom länet, emedan detta snart sagdt öfverallt är genomskuret af myrsträckningar, hvilka föra frosten till jordbrukarens åkrar och ofta gäcka hans förhoppningar om goda skördar. Tilläggas må, att länets jordbrukare till största delen bestå af smärre hemmansegare, hvilka icke ega annat kapital än sin arbetsduglighet.

Nyodlingar hafva årligen verkstälts på ganska många olika ställen, ehuru ingenstädes i större skala. Någon bestämd areal deraf för hela länet är omöjligt att uppgifva, men några ar här och några ar der inom hvarje by göra dock för hela länet en ökad åkerareal, som för femårsperioden med säkerhet torde kunna beräknas till flere tusen hektar.

Det fordom inom länet brukliga *ensädesbruket* har nu så godt som öfverallt fått vika för koppelbruk med vanligtvis två-årigt sädesbruk och fleråriga gräsvallar på längre eller kortare

omloppstid, beroende af jordens större eller mindre bördighet. Insåning af gräsfrö vid igenläggning till vall tilltar äfven med hvarje år.

Hufvudsädet utgöres fortfarande af korn. Rågodlingen har i allmänhet vunnit ringa spridning, oaktadt rågrödet numera icke får saknas vare sig å jordbrukarens eller arbetarens bord. Orsakerna till denna rågodlingens ringa spridning hafva varit, dels svårigheten att på hösten skydda rågfälten för de å de oskiftade samfälda åkerfälten betande boskaps- och färdjorden, hvilka med förkärlek angripa de gröna rågtegarne, dels och olägenheten att för endast ett säde hafva jorden borta i två år, hvar till ofta kommer en alltför otillräcklig gödseltillgång.

I de byar, der laga skiften blifvit avslutade och hvarje hemmansegare kunnat inhägnat sitt skifte, har dock rågodling, ehuru i mindre skala, mer och mer börjat införas, synnerligast det sista året. Härtill hafva de höjda rågprisen i icke ringa grad bidragit; och då rågodling inom länet i allmänhet visat sig lyckas förträffligt, torde den tid ej vara aflägsen, då rågen kommer att göra kornet platsen stridig såsom hufvudsäde.

Hafredlingen har inom få år vunnit ett så stort anseende, att få jordbrukare torde finnas, som ej infört detta säde å sina fält. Hafreskördarne inom länet lemna intet öfrigt att önska hvarken i strå eller kärna, ehuru hafren enligt gammal tradition anses sällan eller aldrig kunna mogna norr om 64:de graden, eller norr om Umeå.

Potatisen utgör hufvudsädet bland rotfrukterna. Rofvor och kålrötter lemna äfven god afkastning, men odlas likväl i mycket obetydlig skala. Öfriga rotfrukter, såsom morötter, rödbetor och dylika, förekomma endast i köksträdgårdar, men trifvas väl och äro i smaken öfverlägsna rotsaker från södra Sverige.

Lin odlas ganska allmänt i södra delen af länet och hampa inom vissa trakter af norra delen.

Afkastningen af spannmål och hö har under de fem år, berättelsen omfattar, varit:

År	Spannmål.	Hö.
År 1886	God.	Fullt medelmåttig.
» 1887	Nära medelmåttan.	Under medelmåttan.
» 1888	Under medelmåttan.	D:o d:o.
» 1889	I allmänhet medelmåttig.	Medelmåttig.
» 1890	Fullt medelmåttig.	Fullt medelmåttig.

De genom hushållningssällskapets försorg insamlade statistiska uppgifter om *utsäde* och *skörd* utvisa följande belopp:

År.	Utsädesbeloppet.								Skördebelpet (utan utsädesafdrag).										
	Råg.		Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Potatis.	Lin och hampa; frö.	Foder-växter; frö.	Råg.		Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Potatis.	Andra rot-frukter.	Lin och hampa.		Gräs och andra foderslag.	
	Höst.	Vår.							Höst.	Vår.						Frö.	Spånads-ämne.	Frö.	Hö.
	Hektoliter.								Hektoliter.								Deciton.		
1886	623	98	44,389	6,555	540	28,013	230	97	5,908	555	255,640	26,210	3,517	214,745	1,415	25	290	9	561,628
1887	655	99	44,048	6,508	567	27,808	150	109	4,920	534	227,728	30,162	3,325	205,081	1,179	25	428	9	512,875
1888	682	110	44,228	6,206	626	30,251	138	101	4,441	540	196,591	22,145	2,565	171,047	1,067	19	255	6	465,067
1889	656	101	46,484	6,629	1,213	30,333	185	143	4,938	598	286,495	33,652	6,737	228,925	1,381	61	255	3	664,931
1890	803	133	48,846	7,204	1,466	34,313	168	126	7,109	782	360,707	39,811	10,016	278,227	1,282	40	278	2	868,738

Den spanmål, som inom länet producerats, har dock ej varit tillräcklig för fyllande af länets behof. På nedre landet torde möjligen sädesgrödan räcka för den jordbrukande befolkningens behof.

Införseln till länet, dels från inrikes och dels från utrikes ort, för hvart och ett af de olika åren under perioden inhemtas af nedanstående uppgifter:

Uppgift om den ungefärliga införseln till länet af spanmål från inrikes ort.

År.	Omalen spanmål.			Malen spanmål.			
	För hela länet.			Å landsbygden.			1 städerna.
	Hafre.	Råg.	Korn.	Råg.	Korn.	Hvete.	Råg, korn och hvete.
	Hektoliter.			Kilogram.			
1886.....	6,995	2,420	4,245	3,210,869	938,325	859,188	2,593,222
1887.....	7,803	3,113	7,108	3,566,091	1,020,664	1,002,573	3,839,112
1888.....	9,220	11,192	10,108	4,531,373	1,105,284	1,208,677	3,993,381
1889.....	12,520	9,662	12,573	3,688,336	1,163,767	1,184,448	3,491,025
1890.....	7,415	8,588	4,494	3,027,746	1,071,333	1,179,613	3,172,550
Summa	43,953	34,975	38,528	18,024,415	5,299,373	5,434,499	17,089,290

Uppgift om införseln till länet af spanmål från utrikes ort.

År.	Omalen spanmål.				Malen spanmål.		
	Hvete.	Hafre.	Råg.	Korn.	Råg.	Korn.	Hvete.
	Hektoliter.				Kilogram.		
1886.....	3,044	6,474	32,352	1,607	1,753,408	—	137,800
1887.....	5,875	6,617	53,826	13,980	2,265,203	208,100	71,370
1888.....	2,276	2,296	60,731	—	733,246	—	4,965
1889.....	2,282	11,916	56,117	3,028	496,056	—	5
1890.....	1,475	4,581	64,136	5,128	540,700	—	70
Summa	14,952	31,884	267,162	23,743	3,788,613	208,100	214,210

Dessa uppgifter äro emellertid mycket ofullständiga, då en ej obetydlig införsel af spanmål jemväl eger rum från Örnsköldsvik och norra Ångermanland; men länsstyrelsen har emellertid velat intaga dessa siffror, för att åtminstone närmelsevis söka visa hvilken kvantitet spanmål, som erfordras inom länet, hvars lappmarksbefolkning, äfvensom den lösa befolkningen, icke kunna födas med den afkastning, som länets jordbruk gifver.

Skilnad är gjord emellan införsel från utrikes och inrikes orter, men i verkligheten är det så godt som omöjligt att skilja emellan hvad som införts från utlandet eller icke, då flertalet af de inländska försäljarna af spanmål till länet under vanliga förhållanden torde från utlandet köpa den spanmål, de sedermera försälja inom riket.

De siffror, länsstyrelsen åberopat, torde emellertid för införseln i länet ega sin icke ringa betydelse.

Prisen å spanmål och potatis hafva under perioden vexlat på olika orter inom länet till följd af fraktkostnad. Prisen inom

lappmarken äro alltid högre än uti kustlandet, men efter medelberäkning torde de varit följande:

År.	Rågmjöl, per kg.	Kornmjöl, per kg.	Råg, per bl.	Korn, per hl.	Hafre, per hl.	Potatis, per hl.
1886.....	0.20	0.21	8.89	8.70	7.14	2.80
1887.....	0.19	0.18	9.27	8.69	7.14	2.80
1888.....	0.20	0.22	9.41	8.79	7.11	2.80
1889.....	0.22	0.22	9.83	9.15	7.02	2.40
1890.....	0.22	0.22	9.83	9.15	6.97	3.70

Antalet brukningsdelar inom länet utgjorde enligt jordbruksstatistiken vid 1890 års slut 13,105; antalet jordtorp och andra jordlägenheter 1,598.

Dagsverksprisen och tjenstehjonslönerna hafva vexlat mellan 1 krona 75 öre och 2 kronor 75 öre under vår- och sommartid samt mellan 1 krona 50 öre och 2 kronor höst- och vintertid för män, och mellan 1 krona 25 öre och 2 kronor sommartid samt 1 krona och 1 krona 25 öre vintertid för kvinnor. Ökedagsverket har i allmänhet gäلت 3 kronor å 3 kronor 50 öre. För körslor i skogen hafva för häst och karl kunnat erhållas 6 å 7 kronor för dag.

Dränglöner hafva i allmänhet utgått med 100 å 200 kronor och piglöner med 50 å 80 kronor årligen. Kost och lön för dräng beräknas till 3- å 400 kronor och för piga till 250 å 300 kronor.

Den i förra femårsberättelsen omförmälde *länsträdgårdsmästaren* har utöfvat en gagnande och nitisk verksamhet för trädgårdsskötselns utveckling under perioden, hvilket bäst framgår af följande uppgifter öfver hans arbeten:

År.	För- rättnings- ställen.	Antal planterade.				
		Träd.	Bär- buskar.	Häck- växter.	Prydnads- växter.	Örtartade växter.
1886.....	78	500	647	890	1,127	675
1887.....	53	539	476	1,225	1,225	} Betyd- antal.
1888.....	80	524	526	5,861	919	
1889.....	96	239	403	2,100	1,153	
1890.....	100	254	763	230	1,371	
Summa	407	2,056	2,815	10,306	5,795	2,755

Utom planteringen af alla dessa träd och buskar har han utfört ritningar till och utstakning af en mängd nya trädgårdar samt omläggning af gamla.

I sammanhang med förestående meddelanden rörande jordbruket torde en öfversigt af de särskilda årens väderlek icke sakna sitt intresse.

1886 års vinter var i allmänhet medelmåttigt kall med undantagsvis sträng köld, omvexlande med snö. I senare delen af mars inträdde blidväder, som fortfor till slutet af april, medförande tidig snösmältning, is- och källossning. Bäckar och vattendrag blefvo isfria redan i slutet af april. Sommaren var för all växtlighet särdeles gynsam, ehuru nederbörden stundom under högsommaren blef väl ymnig, till men för höbergningen och för gräsväxten å lågländare trakter. All växtlighet framskred med

förvånande fart, och redan innan augusti månads slut var en stor del af länets spanmålsgröda under de allra gynsammaste förhållanden inbergad. Någon frost visade sig ej förr än natten till den 19 september, då termometern i trakten af Umeå nedgick till — 2 grader Celsius. Hösten var mindre regnig och utmärkte sig för en mild och för jordarbeten gynsam väderlek ända in i november månad. Stadigvarande slädföre och körbar is inträffade ej förr än i medio af december.

1887 års vinter utmärkte sig för en ringa nederbörd och mycken blidhet. Våren kom tidigt och var likasom större delen af sommaren och synnerligast försommaren åtföljd af ovanligt sträng torka. Såväl under vintern och våren som under sommaren och hösten hafva stormar rasat öfver länet, lyckligtvis ej med den våldsamt som å en del andra trakter. Islossningen började i slutet af april. Någon hafs is förekom ej under hela vintern. Vårsådden verkställes under senare delen af maj och början af juni. Höslättern och sädeskörden påskyndades mångstädes af den ihärdiga torkan. Under juli månad visade sig frost ett par nätter inom vissa trakter, men skadan deraf blef obetydlig. I oktober tillfrös jorden, och vintern gjorde sitt inträde i november.

1888 års vinter var kall med medelmåttig snötillgång och stark isbildning. Ifrån årets början ända till den 20 mars förekom ej en enda dag med blidväder. Den egentliga snösmältningen började den 8 april. Islossningen i Umeå elf började den 19 maj. Den starka hafsisen, så menlig den i öfrigt är för länets jordbruk, medförde dock för kustbefolkningen åtskilliga fördelar, derigenom att en stor del af Finlands export, till följd af afbruten ångbåtsförbindelse i Östersjön, forslades öfver isen hitöfver och vidare genom länet, hvarigenom ej obetydliga transportförtjenster bereddes länets kustbefolkning, hvilken äfven genom den starka isbryggan sattes i tillfälle att från Finland skaffa förstärkning i den knappa fodertillgången. Vårsådden började å ett och annat ställe i slutet af maj, men fullbordades i allmänhet ej före midten af juni under kall och torr väderlek, som menligt invercade på groningen och växtligheten. Denna torra och ofta stormiga väderlek fortfor långt in i juli månad, medförande för länet de sorgligaste minnen, dels genom den klena skörd så i hö som strå, som deraf blef en följd, dels ock genom de förödande eldsolyckor, som deraf till stor del kunna anses föranledda. Höslättern måste till följd af torkan företagas tidigt. Återstående delen af sommaren var kall och åtföljd af ganska ofta återkommande nattfroster, i följd hvaraf, äfvensom på grund af den sena sådden och den derpå följande torkan, sädesgrödan mångstädes blef klen, i synnerhet å mera torra eller frostländigaställen. Sädesbergningen gynnades af lämplig väderlek, hvarigenom halmen erhöill ett godt fodervärde.

1889 var under januari månad utmärkt för en vacker väderlek med obetydlig nederbörd; februari och mars voro deremot kalla och snöriska intill den 25 mars, då omslag inträdde och termometern visade + 8 grader Celsius i skuggan. Snösmältningen fortgick sedan sakta under förra hälften af april. Stora snömassor qvarlägo ännu den 15 april, då en snöstorm rasade, som fortfor äfven den 16. Efter denna tid inträdde en mildare väderlek, som, då och då understödd af regn, kraftigt påverkade snösmältningen. Den 8 maj började islossningen i Umeå elf och inom några dagar hade full sommar inträdt med omvexlande regn och värme, som med underbar snabbhet väckte växtligheten

till lif. Efter pingst inträdde en torrare väderlek, hvilken envist fortfor till midten af juli månad. Torkan reducerade något förhoppningarna om rik foderskörd, men den jemna värmen bidrog dock till en kraftig utveckling af rotfrukts- och sädesgrödorna. Ett ymnigt regn på senhösten hindrade något bergningen, men med tillhjelp af de inom länet ganska allmänt förekommande hässjorna blef skadan obetydlig. Hösten och återstående delen af året voro utmärkte för en mild väderlek, hvaraf såsom ovanlig följd kan antecknas, att ångbåtsfarten å Skellefteå elf kunde fortgå till den 28 och å Umeå elf till den 29 november.

1890 års vinter fortfor lika mild och vacker, som föregående år slutade; våren inträdde tidigt. Den 28 april lossade Umeå elf sin isboja, och den 30 april inlöpte första ångaren söderifrån i dess skärgård. Sommaren, visserligen något stormig, var dock utmärkt för en för växtligheten gynsam väderlek. Hösten var för jordbruksarbetena gynsam och återstoden af året rädde en mild och lagom snörisk vinter.

Länkemisten, hvars aflöning bekostas af hushållningssällskapet, har under perioden vid den kemiska stationen i Umeå verkställt undersökningar af utsädesfrö, spanmål, jordalster, gifter m. m. till ett antal af 272 år 1886, 212 år 1887, 120 år 1888 och 131 år 1890. Till följd af eldsvådan i Umeå var stationen stängd under tiden från och med den 25 juni 1888 till och med den 31 december 1889.

B) Boskapsskötseln. I den mån mejerihandteringen vunnit utbredning och förtroende inom länet, har äfven boskapsskötseln inträdt i ett bättre skick, i det att bättre utfodring och bättre vård numera lemnas kreaturen. Mycket återstår dock ännu att göra. Att framåtskridande egt rum, visar sig dock tydligen för hvar och en, som är i tillfälle att göra resor genom länet, i det att öfverallt, der ladugårdshusen af en eller annan orsak måst ombyggas, dessa göras stora, ljusa och luftiga, hvilket är ett tydligt tecken för att befolkningen kommit till insigt om nödvändigheten af dessa grundvilkor för boskapsskötsel. I de trakter, der mejerihandteringen vunnit insteg och jordbrukarne erhållit större inkomster från sina ladugårdar än förr, har äfven en bättre utfodring och skötsel af nötboskapen börjat vinna insteg. Af goda hästar finnes numera inom länet en stor mängd. De genom hushållningssällskapet försorg gång efter annan intagna norska hingstarne hafva i betydlig mån bidragit till hästrasens förbättrande, hvartill jemväl bidrager, att på samma gång införseln af de små finska hästarne upphört.

En täflan tyckes hafva uppstått uti att hafva goda och väl underhållna hästar, och detta har haft till följd, att en bättre utfodring och vård egnas dem, hvarför magra och dåliga hästar numera blifvit sällsyntare än förr, och en någorlunda burgen bonde anser det för en skam att hafva ett sådant djur.

Hästpremieringsmöten hafva årligen hållits i förening med länets hushållningssällskaps sommarsammankomster. Vid dessa möten uppvisades:

	Hingstar.	Ston.	Unghästar.	Summa hästar.
År 1886.....	5	16	17	38
» 1887.....	6	15	29	50
» 1888.....	?	?	?	48
» 1889.....	10	22	23	55
» 1890.....	7	9	7	23.

Vesterbottens läns hästförsäkringsbolag har under perioden utöfvat följande verksamhet:

	Emottagna försäkringar, kr.	Utbetalda ersättningar, kr.	Antal ersatte hästar.	Försäkringsvärde vid årets slut, kr.	Utdebiteringsgrund per 100 kr.
År 1886.....	52,450	9,670	32	833,640	1.25
» 1887.....	64,250	13,200	42	787,394	1.75
» 1888.....	54,000	16,745	49	754,674	2.10
» 1889.....	50,350	11,520	35	664,624	2.—
» 1890.....	39,200	10,710	33	600,969	2.—

Den årliga sänkningen af kvarstående försäkringsvärdet är beroende dels af uppsägningar och dels af värdenedsättningar till följd af de först intagna djurens stigande ålder.

För fårrasens förbättrande hafva genom hushållningssällskapets försorg baggar och tackor af cheviotras blifvit ifrån Gotland inköpta och inom länet försålda.

Svinafveln, som i allmänhet stått på en låg ståndpunkt, har de sista åren något förbättrats, derigenom att en mängd grisar af bättre raser införts till länet från södra Sverige. Införseln af svin ifrån Finland har till följd af den åsatta tullen betydligt aftagit.

Af nedanstående tabell, som är grundad på hushållningssällskapets statistiska berättelser för perioden, inhemtas *antalet nötkreatur, hästar, får m. m.* inom länet under nämnda tid:

År.	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.	Höna.
	öfver 3 år.	under 3 år.								
1886.....	10,832	2,119	148	1,811	42,935	9,237	53,280	4,952	6,243	11,469
1887.....	10,841	2,233	142	1,720	43,318	8,979	48,640	4,397	6,382	11,202
1888.....	10,504	1,973	124	1,547	40,544	7,933	42,899	3,831	6,267	10,625
1889.....	10,764	2,263	126	1,531	41,616	8,783	40,404	3,677	6,663	12,614
1890.....	11,332	2,448	139	1,604	42,276	11,315	38,864	5,202	5,928	15,140

Dock tillåter sig länsstyrelsen erinra, att dessa uppgifter äro approximativa och tåla vid betydliga jemkningar.

Minskningen af kreatur under åren 1887, 1888 och 1889 härflyter från de två första årens mindre goda höafkastning.

Mejerihandteringen har under de förflutna fem åren fortfarande utvecklats sig på ett kraftigt sätt.

Såsom en följd af den omfattning, denna handtering redan under närmast föregående femårsperiod tagit, visade det sig, att ostförsäljningen behöfde ordnas på ett annat och bättre sätt än tillföre. Stockholms köpmän, hvilka hittills varit nära nog de ende afnämare för den vid länets mejerier tillverkade s. k. Vesterbottens-osten, voro icke tillfyllest såsom köpare. På bekostnad af såväl mejeriegarna som ock länets hushållningssällskap utskickades för den skull 1886 ett reseombud, med uppgift att i de flesta af städerna i södra och mellersta delarne af vårt land arbeta för spridningen af länets ost. Samtidigt gjordes ock upprepade försök med att i England vinna afsättning för densamma, det senare dock utan gynnsamt resultat till följd af ostens afvikande såväl form som smak från den derstädes mest använda och omyckta.

Inom landet förspordes emellertid en lifligare efterfrågan, men på samma gång började andra sorter uppträda som konkurrenter, i följd hvaraf äfven anspråken på produkternas beskaffenhet stegrades, jemte det prisen sänktes. Det blef därför af större vikt än förut, att en jemn och likartad vara af bästa slag tillverkades vid mejerierna. Hushållningssällskapet, som insåg behofvet och den blifvande nyttan af att såväl mejeriegarna, hvilka icke äro några yrkesmän, som mejeripersonalen finge tillfälle att rådföra sig med en person, som specielt egnat sig åt mejeriskötseln, anslog därför, för en tid af tre år, åt en kringresande mejeriinstruktör 1,000 kronor årligen, hvarjemte mejeriegarna vid 30 af de då till ett antal af 35 uppgående mejerierna förbundo sig att under en tid af tre år bidra till en mejeriinstruktörs afönande med ett halft öres afgift för hvarje vid mejerierna tillverkad skålpund ost. En för länets mejerihandtering ytterst viktig sak hade således kommit till stånd, och på hösten 1887 tillsattes en mejeriinstruktör med 2,500 kronor i lön och dessutom 1,500 kronor i reseersättning per år.

En annan för mejerihandteringsens befrämjande mycket betydande sak har likaledes under den gångna perioden blifvit ordnad, nemligen en våren 1889 i Stockholm för länets mejerier inrättad gemensam ostförsäljningsdepot, med ändamål att, om så erfordrades, lagra all den vid länets mejerier tillverkade osten, tills den blefve mogen att släppas ut i marknaden.

Hushållningssällskapet har till detta företags organiserande beviljat ett anslag af 2,000 kronor. De öfriga utgifterna bestridas af mejeriegarna med 6 % af försäljningssumman för den till depoten inlemnade osten.

Häri genom har försäljningen af mejeriprodukterna väsentligen förbättrats, och de mejeriegare, som anlitat depoten, hafva undgått såväl de pekuniära förluster, som förut ofta inträffade, som ock risken af varans för tidiga utsläppande i marknaden. Depoten kan därför sägas hafva varit mejerihandteringen till stor nytta under de ej fullt två år, den varit i verksamhet. Anslutningen till densamma från länets mejerier har dock ej varit så allmän, som man i början hade anledning förmoda. Orsaken härtill har varit och är fortfarande den, att depoten saknar medel att förskottera de mejeriegare, som deraf varit i behof, för deras produkter, hvarför desse mejeriegare, för att genast erhålla kontant likvid, till låga priser sälja sin ost till andra osthandlande, hvilka sedan med lätthet uppträda som konkurrenter till depoten. Fråga har därför väckts om dess omorganiserande till ett kapitalstarkt aktiebolag, som skulle kunna uppköpa all den inom länet tillverkade osten, för att såmedelst få *hela* produktionen på en enda hand.

Under nu ifrågakvarande femårsperiod har mejerihandteringen gått framåt med stora steg och har från att vara en biinkomst öfvergått till att vara den hufvudsakligaste inkomstkällan för större delen af den jordbrukande kustbefolkningen. Mjölkleverantörernas antal ökas oupphörligt, och det är ej ovanligt, att till och med personer, som hafva att afyttra endast några få liter, dagligen forsla sin mjölk långa vägar till mejerierna. Säkert är också, att mejerihandteringen går en rask utveckling till mötes, sedan den nu blifvit rotfast hos länets allmoge.

De utmärkelser, som å utställningar utom länet kommit den vesterbottniska sötmjölksosten till del under nu förflutne period bekräfta dess goda beskaffenhet. Den erhöi nemligen i Stock-

holm år 1886 2 första, 3 andra och 2 tredje pris samt å Nordiska landbruksutställningen i Köpenhamn år 1888 ej mindre än 3 första, 1 andra och 3 tredje pris, fördelade på 19 utställare. Den storartade seger, som länets mejerier vunno å sistnämnda utställning, var så mycket mer betydelsefull, som det der gälde att täfla, utom med det öfriga Sverige, äfven med Norge, Danmark och Finland, hvilkas 50 utställare tillsammans endast erhöilo 2 första, 4 andra och 6 tredje pris.

Inom lappmarken deremot har mejerihandlingen ännu icke lyckats vinna insteg. Den derstädes pågående skogsafverknigen tager allmogens tid och krafter i så stort anspråk, att landbruket och den dermed förenade boskapsskötseln inskränker sig till det nödvändigaste. Med sin tillgång på naturliga ängar och beten är lappmarken synnerligen väl egnad för idkande af boskapskötsel och mejerihandling. För visso komma också med tiden dessa båda näringsgrenar att derstädes blifva af lika stor betydelse, som skogshandlingen nu är.

Vid 1890 års slut funnos inom länet 43 mejerier, hvaraf 41 voro bymejerier och endast 2 s. k. herrgårdsmejerier, med sammanlagdt 1,240 mjölkleverantörer. Den vid dessa under nämnda år förarbetade mjölmängden uppgick till 3,200,000 liter (1,223,000 kannor), hvaraf erhöilts 247,000 kg. (5,810 centner) fullmogen sötmjölksost, som vid försäljningen torde hafva inbragt omkring 308,000 kronor, eller i genomsnitt åt hvarje leverantör nära 250 kronor. Under ifrågavarande period har mejeriernas antal sålunda ökats med 14. Inom några år torde de dock uppgå till 60, enär flere redan äro under anläggning samt några påtänkta att uppföras. Vid alla de ofvannämnde 41 bymejerierna har uteslutande tillverkats s. k. Vesterbottens sötmjölksost, hvaraf en mindre del varit kryddad. Ostpriset har under perioden varierat mellan 0·90 och 1·40 kr. per kg. för okryddad samt 1·20 och 1·60 kr. per kg. för kryddad.

Smör har under perioden tillverkats i mindre utsträckning vid herrgårdsmejerierna samt i hemmen. Någon nämnvärd export deraf har icke förekommit, ty, i följd af det jemförelsevis stora antalet ostmejerier, har smöret haft en liflig efterfrågan inom länet. Dock afyttras smör till Norge från de lappmarkssocknar, som gränsa deremot. Priserna derå hafva vexlat mellan 1·40 och 2 kr. per kg. (12 till 17 kr. per L \mathring{a}).

Till smörhandlingens befrämjande har, i likhet med hvad som i föregående berättelse omförmäles, en länsmejerska varit på hushållningssällskapets bekostnad anställd och aflönad för att inom byar, der mejeri icke ännu finnes, sprida kännedom om smörets beredning. Genom denna undervisning har man i hemmen börjat frångå det af ålder brukliga sättet för smörtillverkningen och i stället öfvergått till en rationellare metod för smörberedningen. En bättre insigt uti och iakttagandet af större renlighet vid mjölkens och smörets behandling hafva äfven åstadkommit betydligt bättre produkter. Här och der i bygderna användas äfven handseparatorer. I dessa trakter, der isens tillvaratagande och förvaring äro förenade med en obetydlig kostnad, torde dessa redskap dock vara mindre af behovet påkallade, än hvad fallet kan vara längre söderut. Handseparatorerna hafva ej heller haft en så stor spridning här i länet som å andra orter, och mångestädes inom länet har man i stället återgått till ismetoden.

Robertsfors mejeriskola har under denna liksom under nästföregående period varit i verksamhet, och hafva från densamma hvarje år utexaminerats 6 qvinliga elever, af hvilka de allra

flesta erhöilit anställning som mejerskor inom länet. Detta har för mejerihandlingen varit af en stor betydelse och har i sin mån kraftigt bidragit till, att osten på senare åren blifvit jemnare, än den förut varit. Hushållningssällskapet har också från och med 1889 och tillsvicare beviljat ett årligt anslag af 1,000 kronor åt skolan, på det den fortfarande måtte ega bestånd.

Husslöjden, särskildt qvinnoslöjden, är inom länet temligen högt uppdrifven. Derom hafva de vid de årligen förekommande landbruksmötena anordnade slöjdtställningarne lemnat tydliga vittnesbörd. Verkligen utmärkta väfnader af hemspunnen ull, af lin och af bomullsgarn hafva uppvisats öfverallt inom länet. Någon tillverkning för afsalu förekommer ej, men till husbehof tillverka allmogeqvinnorna ännu det hufvudsakligaste af sina egna samt delvis också männens beklädnadspersedlar.

Den manliga befolkningen är äfven i allmänhet slöjdskicklig, men någon egentlig husslöjd förekommer ej ibland männen i vidsträcktare grad, än som behöfves för tillverkningen af de för deras behof nödvändiga redskapen. Endast inom Burträsk och Löfånger förekommer tillverkning af slädar, s. k. risslor, s. k. »Jakob Jakskärror» och båtar till afsalu. I Norsjö tillverkas ganska goda orglar, hvilka inom norra delen af länet vinna afsättning. Den yngre manliga befolkningen tyckes dock, beklagligt nog, allt mer och mer finna behag i att tillbringa de mörka vinterkvällarna i sysslolöshet och skadliga tidsfördrif; och i lappmarken, hvarest skogsarbetet spelar en stor rol, är husslöjden i aftagande.

Slöjdskolan i Umeå har intill hösten 1888 fortgått efter samma plan och med samma lärarekrafter, som i förra femårsberättelsen finnes angifvet. Till följd af den brist på lägenheter, som efter 1888 års brand uppstod, måste en del af skolans rum upplåtas till apotek och lokal för elementarläroverk för flickor, hvarigenom den s. k. lägre afdelningen i slöjdskolan måste indragas; och har sedan dess endast den högre afdelningen med ett årligt antal af 15 elever varit i verksamhet. Kursen är der, som förr, tvåårig, och undervisningstiden densamma. Eleverna hafva åtnjutit ett årligt bidrag af 70 kronor samt 10 procent af inkomsterna å det arbete, som de utfört. De arbeten, som vid skolan blifvit utförda, hafva vunnit god afsättning och stor efterfrågan. Från skolan hafva i allmänhet utgått goda och till och med skickliga slöjdare, hvilka nu på skilda delar inom länet utöfva en gagnande och nyttig verksamhet. Efterfrågan å elevplatser vid skolan är hvarje år mycket större än det antal elever, som der kan vinna inträde. Inkomsten af förfärdigade arbeten vid skolan utgjorde:

	Kr.
År 1886	3,021·82
» 1887	2,800·05
» 1888	2,699·37
» 1889	2,041·27
» 1890	2,194·27.

Af de anslag, som af staten, landstinget och hushållningssällskapet stälts till förvaltningsutskottets förfogande för husslöjdens inom länet befrämjande, har skolan årligen bekommit 2,500 kronor åren 1886 och 1890, 2,400 kronor åren 1887 och 1888 samt 1,000 kronor år 1889.

Dessa inkomster af arbete och anslagsmedel samt ett mindre årligt hyresbelopp hafva helt och hållet användts till aflöningar, inköp af virke, materialier, verktyg samt ved och lyse, äfvensom brandstodsafgifter och dylikt.

I slöjdskolan har äfven en teknisk söndags- och aftonskola varit i rymd, der skolans elever jemte andra fått undervisning i skrifning, räkning, enklare bokföring och ritning.

I Säfvar, Nordmalng och Örträsk finnas slöjdskolor i för- ening med folkskolorna, och dessa hafva ärligen af till förvalt- ningsutskottets disposition ställda medel erhållit bidrag, dels 100 kronor, dels 75 kronor hvardera.

Under år 1890 antogs en kringresande slöjdlärare, hvilken ärligen skall hålla tre undervisningskurser i folkskolorna, hvar- dera om 3 månader, på ställen som af förvaltningsutskottet be- stämnes.

Hans äliggande är att bibringa eleverna härdighet och för- måga att bruka vanligast förekommande verktyg, företrädesvis snickareverktyg, der förhållandena sådant medgifva, svarfvere-, träsnidare- och smidesverktyg, äfvensom undervisning i korg- flättningsarbeten, samt att åt elever, som visa större begäring, lemna vidsträcktare undervisning i sådana grenar af slöjd, som för deras framtida verksamhet kunna blifva af gagn. Der folk- skolelärare så önskar, skall han äfven bibringa dem sådan under- visning, som kan göra dem lämpliga att på egen hand framdeles meddela undervisning i slöjd åt folkskolans barn.

Landstinget och hushållningssällskapet hafva anvisat medel för en slöjdkurs åt folkskollärare att hållas år 1890 i Umeå, men, som statens slöjdinstruktör då ej kunde erhållas, har denna kurs hallits innevarande år under en månads tid af ingenjör J. Wal- lander; och antagligt är, att flere sådana kurser framdeles komma att anordnas.

C) **Skogshushållning.** I afseende ä länets hela areal skog- bärande mark kunna inga bestämda uppgifter lemnas, enär de enskilda skogarnes vidd och förhållandet mellan verklig skogs- mark och impediment ännu ej äro fullständigt kända.

Kronans skogar utgöras af 1,223,724 hektar, ren skogsmark och impediment sammanräknade, och fördelas sålunda:

	Ren skogsmark. Hektar.	Impediment. Hektar.
359 kronoparker.....	891,830·89	222,868·88
41 kronoöfverloppsmarker	19,824·25	3,491·96
98 privilegii stockfångatskogar	60,039·04	15,088·41
42 boställs-, militie- o. eckles-, skogar	9,324·54	1,306·32
Summa	981,018·72	242,705·57.

I ofvanstående summor är ej inbegripen arealen å 6 eckle- siastika boställen inom lappmarken, hvilkas egovidder ännu ej blifvit genom laga skifte bestämda.

Den årliga *bruttoinkomsten* af kronoskogarne synes af den nederst å denna sida intagna tabell.

För hela perioden utgör densamma 837,243·03 kub.m. virkes- massa och 2,493,971·54 kr. i penningar, eller i medeltal för år 167,448·61 kub.m. virkesmassa och 498,794·31 kr. i penningar. I räkningen ingår ej, för åren 1889 och 1890, anparten uti för- säljningen till Obbola ångsågsaktiebolag med afverkningsrätt på 12 år, eller från den 1 juli 1889 till s. d. 1901, af 197,518 såg- timmer och träd, å 0·75 kub.m. stycket, eller 148,138·5 kub.m.

Medelpriset för inom de olika reviren försålda *sågtimmer- träd* har varit följande:

Revir.	År 1886. Kr.	År 1887. Kr.	År 1888. Kr.	År 1889. Kr.	År 1890. Kr.
Umeå	2·00	1·87	2·55	3·83	3·34
Degerfors	1·92	2·11	0·96	3·39	—
Burträsk	1·51	1·40	1·48	1·19	1·86
Skellefteå	—	1·00	1·82	1·75	1·50
Norsjö	1·70	—	1·58	2·14	2·22
Norra Lycksele	1·65	1·84	2·32	2·78	2·00
Södra Lycksele	1·82	1·85	2·31	2·53	2·68
Åsele	3·79	4·05	4·16	4·37	4·04
Fredrika	2·95	2·79	2·44	3·14	2·24.

Häraf framgår, att under denna likasom under föregående period virket bäst betalats inom Åsele och Fredrika revir, eller i trakterna efter Ångermanelfven med bivattendrag, hvilket har sin naturliga grund dels i denna floddals bättre ordnade flottningsför- hållanden, dels ock mest i en konkurrens, hvaraf trakterna kring öfriga vattendrag inom länet äro i saknad. Bristen på gröfre virkesdimensioner, som vid Ångermanelfvens nedre lopp blifver alltmer kännbar, har tvingat virkesspekulanterna att inom lapp- marken söka fylla sitt behof af dylikt virke. Dessa båda revir bilda därför ett undantag från det allmänna omdömet, att pri- serna å det från kronans skogar försålda virket under perioden varit låga i förhållande till virkesvärdet.

Å samtliga kronans skogar utgör fortfarande den s. k. timmer- blädningen det enda möjliga afverknings sättet. Orsakerna till

Kronoparkernas bruttoafkastning.

Revir.	År 1886.		År 1887.		År 1888.		År 1889.		År 1890.	
	Virkesmassa. Kub.m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.m.	Penningar. Kr.	Virkesmassa. Kub.m.	Penningar. Kr.
Umeå	8,229·80	18,213·79	7,235·48	17,023·10	7,928·01	26,148·61	11,252·00	41,808·57	11,607·06	28,026·80
Degerfors	8,434·55	8,554·82	3,420·95	3,149·81	11,684·50	17,398·44	31,763·80	72,347·33	4,021·00	11,953·90
Burträsk	4,915·90	9,996·14	6,939·04	10,046·63	12,800·77	25,157·70	6,745·27	11,969·16	2,810·24	2,789·13
Skellefteå	15,538·75	22,373·26	11,210·56	14,353·03	32,914·02	53,614·50	12,309·61	26,878·02	6,059·12	9,977·84
Norsjö	21,026·45	16,365·55	12,443·49	26,701·47	27,419·76	29,342·91	13,815·44	30,436·26	12,035·07	20,322·29
Norra Lycksele	6,495·65	32,388·44	42,904·35	101,732·74	29,879·20	173,087·64	74,093·05	223,903·29	26,851·30	50,827·86
Södra Lycksele	19,384·00	45,093·96	19,171·00	41,339·68	15,562·00	111,425·97	43,219·00	234,713·27	57,600·00	162,636·91
Åsele	9,847·49	41,919·11	10,610·99	44,312·93	15,881·06	78,568·30	20,117·22	112,849·09	21,615·44	106,186·22
Fredrika	12,966·44	44,500·32	12,499·67	36,905·70	43,775·06	128,859·85	26,965·89	91,869·79	23,244·14	75,902·11
Summa	106,839·03	239,405·39	126,435·33	295,565·09	197,844·32	643,603·92	240,280·78	846,774·78	165,843·37	468,622·36

användandet af ett sådant skogsbruk torde förnämligast vara att söka dels i den naturliga beskaffenheten af skogsbestånden i våra nordliga trakter, dels i svårigheten att med fördel kunna afsätta allt det virke, som s. k. trakhuggning skulle lemna till afsalu, enär endast de gröfre virkessorterna anses kunna bära den afverkning- och utdrifningskostnad, som de aflägsna lägena och de långa flottlederna betinga.

Virkesförsäljningarne hafva skett dels å offentlig auktion, dels äfven genom afverkningkontrakt på viss tid, hvarvid i ett fall varit fäst vilkor för köparen att vid visst uppgifvet vatten- drag anlägga träförädlingsverk, hvilken åtgärd visat sig lämplig, emedan den lyckats åstadkomma en konkurrens, hvars resultat yttrat sig i förhöjda priser vid de årliga virkesauktionerna.

Hvad beträffar öfriga inkomster från kronoparkerna, bestående af försäljningssummor för tjarved jemte arrendeafgifter för mulbete, kan länsstyrelsen i brist af fullständigt material ej lemna exakta uppgifter, men äro dessa inkomster af ringa betydhet.

Oloflig afverkning af skog synes vara i aftagande, hvartill orsaken väl är att söka dels i den stränga bevakningen och det nit, hvarmed vederbörande åklagare beifra sådana förbrytelser, dels äfven deruti att befolkningen alltmer lärt sig inse, att skogstjufnad äfven är ett brott, hvilken uppfattning, liksom motsvarande beträffande öfverträdelse emot jagstadsagan, först på sista tiden bland allmogen gjort sig gällande. Under femårsperioden hafva från de under allmän vård stående skogar följande virkesmängder olofligen blifvit afverkade: 1,163 kub.m. år 1886, 2,197 år 1887, 1,470 år 1888, 1,354 år 1889 och 1,323 år 1890, eller tillsammans 7,507 kub.m.

Skogseldarnes antal synes efter anordningen med brandrotmästare, glädjande nog, hafva minskats. Orsakerna till uppkomst af skogsbrand torde i allmänhet bestå i försummad eftersyn af de eldar, som vallhjon — vanligtvis minderåriga — för egen och möjligen någon gång boskapens bekvämlighet tända i betesmarkerna. Äfven torde, dock mera sällsynt, elden vara anlagd af personer, som derigenom vilja åstadkomma ett tillfälligt bättre mulbete för sina kreatur, eller tillfälle till vinterförtjenst med fällning och afverkning af den brända skogen, som då, för att betinga något värde, ofördröjligen måste afverkas.

En eller annan gång uppgifves äfven hämdlystnad mot enskild skogsegare eller mot jägeritjensteman för verkstäldt beslag eller åtal hafva utgjort orsaken till eldens uppkomst, men lyckligtvis är detta förhållande sällsynt. Under åren 1886—1890 hafva 7,343⁷⁷ hektar af kronans skogar blifvit mer eller mindre härjade af eld. För omfattningen af eldsolyckor å enskildes skogar saknas uppgifter.

De enskilda skogarne. Såsom gällande för hela länet vill länsstyrelsen hafva nämnt, att någon ordnad skogshushållning i dess rätta bemärkelse i allmänhet här ej finnes, men skall länsstyrelsen med anledning af de olika lagbestämmelser, som för skogsvården inom länets olika delar äro gällande, särskildt yttra sig om kustlandet och särskildt om skogsförhållandena inom länets lappmarker.

Den fara för skogsbrist, som förr hotade Vesterbottens läns *kustland*, har genom tillämpningen af den s. k. Norrbottenslagen väsentligen blifvit förminskad och de öde trakter, som utan denna lag sannolikt aldrig mer skulle hafva burit skogens grönskande skydd, skola i en ej alltför aflägsen framtid ånyo varda värde-

rika och, det är att hoppas, bättre än förr använda källor till inkomst för sina egare. Belåtenheten med denna lag, som i början af dess tillämpning ej rädde hos alla, är nu allmän, så hos enskilde skogsegare som bland trävaruindustriens idkare. Då emellertid de gröfre virkesdimensionerna genom en mångårig afverkning blifvit alltför hårdt anlitade och tillväxtskogen äfvenledes intill senaste tid öfverafverkats, så kan man säga, att skogstillgången utöfver husbehofvet för närvarande är knapp eller att afverkningen i förhållande dertill varit för intensiv. Sasom allmän regel gäller således, att allmogen illa hushållat med sin husbehofsskog; och omkring länets städer finnes mer än en större by, hvars innevanare för närvarande nödgas köpa sig nödig vedbrand.

Inom *lappmarken*, der de enskilda skogarne äro underkastade utsynning och stå under skogsstatens kontroll, finnas ännu dess bättre *ansenliga tillgångar af afverkningsskog i behåll*. Med hänsyn till skogstjenstemännens fåtalighet i förhållande till de vidsträckta områden, som såväl kronans som de enskildes skogar här intaga, har man icke kunnat påräkna, att vederbörande jägmästare, hvar och en inom sitt revir, skolat hinna förvärfva sig erforderlig kännedom om skogarnes virkestillgång för att på grund deraf beräkna hvarje enskildt hemmans skogsafkastningsförmåga. Då därför utsyningarna ofta nog endast måste grundas på mer eller mindre approximativa beräkningar öfver virkestillgången, har det icke kunnat undvikas, att utsyningsbeloppet från en del hemman understundom utfallit mindre, än hvad det i förhållande till skogstillgången bort göra. Genom anställning af för sådant ändamål särskildt anstälde jägmästareassistenter pågår dock sedan två år uppskattning af de enskildes skogar inom lappmarken; och kan man således påräkna, att utsyningarna för framtiden komma att grundas på en noggrannare kännedom om virkestillgången och skogsförhållandena samt begränsas inom skogarnes afkastningsförmåga.

Såväl under närmast föregående som i början af innevarande femårsperiod förspordes icke så ringa missnöje med att skogarna inom lappmarken voro underkastade utsynning. Detta missnöje har dock mindre haft sin näring hos allmogen än hos de sågverksbolag, som förvärfvat sig hemman eller afverkningsskott inom lappmarken. En yttring häraf var den motion, som i lätt förstådt intresse vid 1889 års riksdag väcktes om tillämpandet af Norrbottenslagen äfven för Vesterbottens läns lappmark. Att emellertid denna föreslagna förändring ej vann riksdagens bifall, anser länsstyrelsen vara af stor och lycklig betydelse, och vill såsom stöd för denna sin åsigt åberopa den allmänna belåtenhet, som lappmarksbefolkningen nu hyser med det skydd, som dess skogar för närvarande åtnjuta. I första rummet skulle införandet af en skogsafverkningsskott utan kontroll hafva åstadkommit en spekulation i hemmans- och afverkningsskott, som för jordbruksnäringsen inom lappmarken skulle blifvit ödesdiger. Hemmans-egaren, som hittills, förr än laga skifte öfvergått de gemensamma skogsvidderna, ej egt kännedom om verkliga värdet af sin egendom, skulle i allmänhet för en ringa penning hafva afhändt sig sin dyrbaraste egendom, skogen, hvars årliga afkastning är oundgänglig för upphjelpande af ett ännu svagt och litet gifvande jordbruk; och en sorglig erfarenhet har redan visat, att de summor, som, ehuru små i förhållande till skogens verkliga värde, men likväl *ansenliga* nog betraktade såsom en plötslig inkomst, tillkommit lappmarksbonden vid skogsförsäljning, oftast hamnat

hos landthandlare vid kyrkoplatserna i utbyte för uselt kram och endast i enstaka fall kommit jordbruket till del. En annan stor orättvisa skulle genom meranämnda lags tillämpning jemväl tillfogas de hemmansegare, som redan genom afverkningskontrakt på viss tid afhändt sig den ärliga utstämplingen. Innehafvarne af dylika skogsköp skulle derigenom för den mindre penning, som en inskränkt afverkningsrätt betingar, erhållit rätt att till ett visst tumtal afverka all skog, som under tiden för kontraktet uppnått den i lag medgifna dimension, och den skilnad, som härvid skulle uppstå till hemmansegarens nackdel, kan lätteligen inses. Slutligen skulle äfven inteckningshafvare i dylika hemman genom den minskning i hemmansvärdet, som sålunda uppstode, hafva lidit i sin rätt.

I sammanhang härmed torde vara lämpligt omnämna det inflytande, trävarurörelsen under perioden utöfvat på länets jordbruksförhållanden; och är länsstyrelsens åsigt, att detta i allmänhet ej varit godt. Säsom nyss är nämnt, hafva de vid skogsförsäljningen influtna medel till högst ringa del kommit jordbruket till godo; och ehuru detta förhållande ej direkt kan sägas vara trävaruindustriens fel, så torde dock anledningen dertill ytterst vara att söka hos denna industri, som genom sin natur verkar hämmande på andra näringsgrenars sunda utveckling i dess närhet.

Genom de höga dagsverkspris, som trävaruindustrien kan bjuda sina arbetare under vissa tider af året, hafva de yngre arbetskrafterna i goda tider lockats från jordens brukande, och da mindre goda trävarukonjunkture inträdt med deraf följande minskning i dagspenning och arbetspersonal, har lusten för det trägna och mindre gifvande jordbruksarbetet försvunnit och, hellre än att återgå till arbetet å fädernejorden, har den unge bondesonen sökt sin utkomst med tillfälligt arbete å andra orter inom landet eller emigrerat. Å de orter inom länet, der denna industri i större eller mindre grad blifvit hejdad eller afstannat, visar sig äfven en större lust och ifver i jordbrukshandteringen.

Att skogshandteringen tager dragarekrafter från jordbruket, är ju äfven naturligt. Väl kunde tyckas, att skogskörsorna skulle vara förmånliga nog att hafva under den långa vintertiden, men om man besinnar, att bondens icke sällan ende häst utom de vanliga gärdssysslorna väl skulle kunna sysselsättas med sammankörning af myrjord och andra för ökningen af gödseltillgångarne lämpliga ämnen och att den häst, som användes vid timmerdrifningarne, vanligen skall utfodras med hemmanets bästa foderafkastning å fjerran från hemmanet belägna ställen, der han äfven lemna den för jordens skötsel och häfd nödiga spillningen, så finner man lätt, att behållningen för jordbruket af dessa körsor blir ringa eller ingen.

Till ofvanberörda förhållanden kommer dessutom, att de hemman, som för skogsafverkning blifvit inköpta, i allmänhet illa skötas såsom jordbrukslägenheter, hvilket är en naturlig följd af innehafvarnes önskan att i första rummet använda sina arrendatorer till arbete vid skogsfällning och timmerutdrifning. För att visa, att detta förhållande ingalunda kan anses af ringa betydighet, vill länsstyrelsen nämna, att en ganska stor del af länets jord, synnerligast lappmarkens, kommit i sågverksbolagens ego. År 1881 innehade *alla* industriella inrättningar och bolag inom *hela* länet tillsammans 23^{163/256} mantal, allt med ett taxeringsvärde af 1,514,950 kronor; vid periodens slut innehafva sågverksbolagen ensamt inom lappmarken 61^{44263/63360} mantal, taxerade till 2,639,000 kronor. Denna oerhörda ökning i hemmansköpen upphörde emellertid, då förhoppningarne om en ändrad skogslag för lappmarken blefvo stäckta.

Att dessa skogsegendomar jemte kronans gifva en ganska hög afkastning, kan emellertid ej förnekas. Det visas af uppgifterna från länets båda tullkammare öfver *exporterade skogsalster*, sammanfattade i nedanstående tabell, äfvensom af nästföljande, å sidan 22 meddelade, uppgifter angående *tillverkningen vid de större sågverken* inom Vesterbottens län åren 1886—1890.

Uppgift å exporterade skogsalster, åren 1886—1890.

	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	Summa.
<i>Umeå tullkammaredistrikt.</i>						
Plankor och bräder	70,422	117,832	131,538	99,696	193,428	612,916
Plank- och brädstump	7,042	8,638	—	—	11,468	27,148
Bjelkar och sparrar	6,182	6,612	6,691	5,374	2,122	26,981
Timmer	5,951	3,834	4,425	2,750	1,200	18,160
Spiror	—	49	—	—	—	49
Grufstolpar (pitprops)	—	24	—	—	2,345	2,369
Stäfver, lagg- och botten-	—	—	—	—	2,087	2,087
<i>Skellefteå tullkammaredistrikt.</i>						
Plankor och battens	104,183	124,383	114,005	121,038	119,643	583,252
Bräder	23,113	32,383	34,262	37,447	36,719	163,924
Bräd- och plankstump	9,814	9,585	12,680	15,463	6,093	53,635
Bjelkar och sparrar	30,255	37,098	39,442	38,134	27,756	172,685
Stäfver, lagg- och botten-	—	422	467	1,569	1,111	3,569
Brandstakar, härtingar, båtshakskaft	—	818	850	1,065	—	2,733
Ärämnen	—	1,908	4	1,810	—	3,722
Ribbor	48	23	—	—	104	175
Bakved	1,634	2,488	2,150	3,195	—	9,467
Tjära	1,057,231	1,091,047	601,780	426,597	1,628,731	4,805,386

Tillverkning vid de större sågverken, åren 1886—1890.

Sågverk.	Ramar.		Medeltal för 1886—1890.				Per sågtimmer utfallande ovanligt försågadt virke.	Antal arbeten.
	Dubbla.	Fakla.	Antal försågadt timmer.	Tillverkade koffler plank, bänkens och bräder.	Tillverkning i kub.m.	Tillverkning		
<i>Skellefteå fögderi.</i>								
Lejonström, Säfvenäs och Ursvik (2 cirkel- och 3 kantsågar).	1	6	1,600,000	543,596	230,782	0 1442	325	
Klintfors	—	2	250,000	—	20,200	0 0800	20	
Holmfors	—	2	315,000	—	30,000	0 0900	25	
Ytterstfors	—	8	280,000	29,838	24,600	0 0800	330	
Båtvik	—	4	110,000	36,000	11,600	0 1000	120	
Klemensnäs	—	4	144,430	—	22,253	0 1540	93	
Summa	1	26	2,699,430	609,434	339,435	—	913	
<i>Umeå fögderi.</i>								
Holmsund	—	6	172,761	74,261	34,971	0 200	120	
Nordmalings ångsåg	—	5	134,988	30,161	17,588	0 130	47	
Sandvik, 2 tredubbla (trippel)	2	—	165,072	—	33,332	0 202	300	
Hörneåfors	—	3	62,300	—	7,300	0 117	23	
Obbola, 1880—1890	—	10	180,505	—	32,356	0 180	83	
Säfvar vattensåg (1886—1889): 2 trippel)	—	—	78,200	99,000	10,800	0 120	24	
Ratu d:o	1	—	20,000	—	1,528	0 077	10	
Dahlkarlså d:o	2	—	12,000	4,100	1,084	0 090	17	
Robertfors d:o	4	—	476,550	—	51,015	0 107	54	
Summa	9	24	1,302,376	207,322	189,974	—	678	
Summa för länet	10	50	4,001,806	816,956	529,409	—	1,591	

Enligt från respektive sågverk likaledes inhemtade uppgifter ställer sig värdet af under perioden försåldt virke sålunda:

	Ex- porteradt virke.	Export- värde.	Inom landet för- såldt virke.	För- säljnings- värde.
	Kub.m.	Kr.	Kub.m.	Kr.
Plank och bräder	967,974	17,989,059	33,447	241,577
Plank- och brädstump	91,512	489,967	530	2,200
Bjelkar och sparrar	51,063	591,170	—	—
Summa	1,110,549	19,070,196	33,977	243,777

I följd af bristande tillgång på uppgifter, kan länsstyrelsen ej exakt uppgifva de årliga *medelprisen*, men hafva virkesprisen, som 1886 stodo lägt och 1887 visade tendens att ytterligare falla, derefter stigit och nått sin kulmen 1889, för att 1890 åter nedgå till 1886—1887 års pris.

Under perioden hafva sålunda försålts 1,144,526 kub.m. virke till ett uppgifvet värde af 19,313,973 kronor eller i medeltal för år 228,905·2 kub.m., värderade till 3,862,794·6 kronor.

Ofvanstående uppgifter visa emellertid endast, huru mycket virke som inom länet försågats och som derefter i mer eller mindre förädladt tillstånd blifvit såldt och skeppadt. Hela afverkningen från länet innefattar dessutom de stora massor af virke, som under samma tid fälts inom Vilhelmina, Dorotea, Åsele och Fredrika socknar, hvilka skogseffekter, flottade efter den mäktiga Ångermanelfven och Gideåns vattendrag, hamnat i det sydligare grannlänets talrika träförädlingsverk, i hvilkas årliga tillverkning de säkerligen utgöra en högst betydande insats.

Under perioden hafva för *allmänna flottleder* förklarats: Umans och Vindelns elfvar med bivattendrag; Säfvar elf med bivattendrag; Bure elf med bivattendrag; Skellefteå och Byske elfvar med bivattendrag; en del af Öre elf; Rissjökanalen från Rissjön i Åsele till Qvällån; Lomsjöån samt Simsjöån och Staf-selån, alla utfallande i Ångermanelfven; Viskabäcken och Graf-sjöbäcken, utfallande i Gideå elf; Rödningsträskbäcken, utfallande i Storlöjdasjön; samt Åby elf.

Sedan under perioden afvittringsutslag meddelats angående Vilhelmina, Stensele, Sorsele och Malå socknar, och utstakning af områdena derstädes egt rum samt den viktiga frågan om kulturgränsens sträckning efter åtskilliga strider afgjorts, kan man anse *afvittringen inom länets lappmarker* i det närmaste afslutad, helst som blott tvenne byar inom Sorsele socken, beroende på afvittringsätgård inom Arjepluogs socken och Norrbottens län, återstå oafvittrade. Härtill komma några utstakningar, nemligen af omförmälda kulturgräns, Baggböle privilegiaskog, Vågträsk i Malå socken, Vesterormsjö i Dorotea socken samt publika re-novationer.

I öfrigt tillåter länsstyrelsen sig att angående de *arbeten vid afvittringen* inom länet, som under åren 1886—1890 blifvit verk-ställda, och de *kostnader*, som under samma år drabbat staten för afvittringen, åberopa dels nedanstående, dels nästföljande, å sid. 23 intagna, tabell:

År.	O m r å d e n s u t b r y t n i n g.										Utstakade och rörlagde rågångar och skiftealnier.
	Tomter, åker och cirkulationsjord.	Äng.	Odlingsmark.	Skogsmark.	Im-pediment.	Gamla hemman.	Nybyggen.	Gamla hemman.	Nybyggen.	Över-lopps-marker.	
	H e k t a r.					M a n t a l.		A n t a l.			
1886	337	19,874	642	91,006	147,362	34 388	1 730	104	24	12	1,469,341
1887	502	8,519	392	94,106	180,795	23 421	1 608	49	13	21	1,539,397
1888	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	453,723
1889	8	683	4	1,187	5,156	0 922	—	3	—	—	1,339,542
1890	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151,566
Summa	847	29,076	1,038	186,299	333,313	58 731	3 388	156	37	33	4,953,569

År.	Årsurfvoden.	Arfvoden enligt taxa.	Arfvodesförhöjningar, beräknade efter 500 kr. för helt år.	Ersättning för		Arfvodestillökningar enligt särskilda nädiga beslut.	U t g i f t e r.			Summa kronans kostnader för afvittringsverket i Vesterbottens län.
				tjenstereor.	husrum- under senare månaderna.		Till gode män.	För handtlängning.	Till åtskilliga personer och ändamål.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1886.....	4,700	29,376.70	2,958.33	2,600.00	400.00	1,449.25	3,727.35	11,859.49	3,285.29	60,356.41
1887.....	4,700	25,110.17	2,240.69	2,491.60	250.00	1,213.50	3,871.35	13,385.65	3,728.23	56,991.19
1888.....	4,700	13,772.31	1,385.85	1,050.00	150.00	1,022.00	1,206.96	2,733.50	3,092.85	29,113.47
1889.....	4,700	17,507.88	1,000.00	1,050.00	150.00	660.00	2,489.00	10,847.65	2,720.88	41,125.41
1890.....	4,000	8,967.78	1,708.33	800.00	100.00	334.00	880.54	1,538.62	4,823.54	23,152.81
Summa	22,800	94,734.84	9,293.20	7,991.60	1,050.00	4,678.75	12,175.20	40,364.91	17,650.79	210,739.29

D) **Rofdjurs utdödande, jagtvård m. m.** Några särskilda åtgärder för rofdjurs utdödande äro icke vidtagna. Inom kustlandet finnes intet annat rofdjur än räf, men inåt lappmarken förekomma björn, varg, jerf och lo, det sista djurslaget dock sällsynt.

I fjellsöcknarne närmast Norge voro år 1887 björnarne temligen allmänna och en flock af 8 sådana djur läro varit synliga på en gång i Tärna socken. De dödas emellertid ej så synnerligen ofta. I slutet af perioden hafva vargar förekommit ganska talrikt i nämnda socken, der de gjort icke obetydlig skada på renhjordarne.

Hos landstinget har från länets jägarförbund framställning gjorts om underdånig ansöknings aflåtande till Kungl. Maj:t med begäran om erhållande af förbud mot användande af giller och snaror inom länet utom i lappmarken, men denna framställning har lemnats utan afseende af landstinget. Onekligt är, att fångst af vildt med giller och snaror utgör ett näringsfång för en del personer, i synnerhet i lappmarken. Önskvärdt vore emellertid om detta fångstsätt blefve förbjudet åtminstone inom kustlandet, der denna handtering hufvudsakligast utövas af äldre personer, hvilka icke någonsin egnat sig åt nyttiga sysselsättningar, samt af barn, som derigenom vänjas vid ett kringstrykande lefnadssätt, som lätt öfvergår till leda för ordentligt arbete. Deremot har landstinget hos Eders Kungl. Maj:t begärt utsträckning i fridlysningstiden för sjöfogel till den 1 augusti, och har denna framställning vunnit Eders Kungl. Maj:ts nädiga bifall, som den 31 maj 1888 utfärdat kungörelse i ämnet.

Elgen, som genom kungörelser den 26 april 1879 och den 12 september 1882 fridlystes till den 1 september 1887, har efter den tiden varit utsatt för en skoningslös förföljelse, och de ståtliga hjordar af 10 till 15 elgar, som förut funnos, äro nu försvunna.

På sätt af nedanskrefne uppgift inhemtas, hafva under perioden öfver 2,000 elgar dödats, oxar, kor och kalvar utan urskilning.

År.	Dödade elgar		Summa.
	i lofflig tid.	i olofflig tid.	
1886.....	—	15	15
1887.....	719	24	743
1888.....	685	37	722
1889.....	276	97	373
1890.....	199	6	205
Summa	1,829	179	2,008.

Särskildt upplyser revirförvaltaren i Östra Åsele revir, att inom reviret under perioden dödats 143 oxar, 125 kor och 43 kalvar.

Af det snabba nedgåendet i antal dödade elgar synes allt för väl, att den tid änyo icke är långt aflägsen, då elgen i det närmaste är försvunnen från våra bygder. Från och med innevarande år har visserligen en inskränkning uti jagttiden egt rum, hvarjemte dödandet af årskalf förbjudits, men länsstyrelsen tviflar på, att detta är tillfyllest. Det är beklagligt, att befolkningen icke skall inse värdet af dessa dyrbara djur, hvilka med en förständig hushållning skulle kunna lemna ett värderikt, årligen återkommande byte, utan att stammen derigenom behöfde förstöras.

Det år 1885 stiftade jägarförbundets verksamhet har varit högst obetydlig. Den vård om jagten, förbundet sökt åstadkomma, inskränker sig till ofvannämnda framställning om utverkande af förbud att använda snaror och giller samt en genom länsstyrelsen till landstinget ingifven hemställan om bidrag till premier för dödande af berguf, dufhök och kråkor. En af förbundet i närheten af Umeå stad uppförd skjutpaviljong har föga begagnats.

E) **Bergs- och brukshandteringen.** I fråga härom får länsstyrelsen anföra följande:

Någon malmutbrytning har ej under denna period egt rum inom länet. Också äro ej inom detsamma några värdefullare mineralfyndigheter kända och de enstaka försök, som för upptäckande af sådana förekommit, hafva öfver hufvud afstannat med uttagandet af mutsedlar. Så ock under dessa fem år. Mutsedlar hafva nemligen blifvit utfärdade till ett antal af 40, deraf största delen, eller 26, hafva afsett jernmalm, hufvudsakligen i det inom Jörns socken belägna Näsbergs malmfält, hvilket, till följd af stambanans beslutade framdragnings genom nämnde församling, åter blifvit föremål för spekulation. Bland de återstående mutsedlarne hafva 8 lydt å nickelmalm, 3 å silfver- och blymalm, 2 å kopparmalm samt slutligen 1 å magnetkis, men, så vidt känt är, har ingen af dem ledt till något grufarbete.

Sedan Sävenäs *masugn* år 1884 af Kungl. Kommerskollegium blifvit förklarad för nedlagd, återstodo inom länet vid periodens början trenne anläggningar af detta slag. Af dessa har Robertsfors *masugn* hela tiden stått obegagnad och af de tvenne öfriga, de vid Hörnefors och Olofsfors, har den ena varit i gång 4 och den andra endast under 3 af de ifrågavarande åren. Deras sammanlagda *tillverkning* har dervid uppgått till 8,533,800 kg.,

såsom vidare framgår af nedanstående tabell; och har all den förbrukade malmen blifvit hemtad från sydligare delar af riket.

År.	Antal be- gagnade mas- ugnar.	Blåsnings- tid.		Uppgifven tillverkning.		
		Dygn.	Tim- mar.	Smides- tackjern.	Gjutgods.	Summa.
				Kilogram.		
1886.....	2	287	12	2,651,704	54,098	2,705,802
1887.....	2	263	9	2,569,394	43,383	2,612,777
1888.....	2	236	13	2,519,549	28,019	2,547,568
1889.....	1	73	—	661,200	6,453	667,653
1890.....	—	—	—	—	—	—
Summa	7	860	10	8,401,847	131,953	8,533,800
Medeltal per år	1.4	172	2	1,680,369	26,391	1,706,760

Gjuterirörelse i förening med mekanisk verkstad har utöfvats endast på ett ställe inom Vesterbottens län, nemligen vid Robertsfors bruk; och har gjutgods derstädes blifvit under perioden tillverkad till ett sammanlagdt belopp af 469,869 kg.

Stångjernsmide har förekommit vid trenne bruk samt tillfälligtvis under 1 år vid det fjerde af de 4 verk, som inom länet finnas anlagda för utöfvande af denna gren af bruksverksamhet. Den sålunda åstadkomna tillverkningen, som egt rum i 2 franch-comtéhärdar, 5 lancashirehärdar, 1 s. k. svensk härd samt 1 vällugn i förening med valsverk vid Hörnefors bruk, har uppgått till 5,321,933 kg. stång- och ämnesjern samt 588,003 kg. smältstycken, fördelad på de 5 åren som här nedan visas.

År.	Antal begagnade.		Uppgifven tillverkning, i kg.		
	Verk.	Härdar.	Stång- och ämnesjern.	Smält- stycken.	Summa.
1886.....	3	9	1,368,608	196,608	1,565,216
1887.....	3	9	1,451,074	—	1,451,074
1888.....	3	9	1,157,014	155,165	1,312,179
1889.....	3	8	791,041	234,253	1,025,294
1890.....	3	9	554,196	1,977	556,173
Summa	15	44	5,321,933	588,003	5,909,936
Medeltal för år	3	8.8	1,064,386	117,601	1,181,987

Endast vid Robertsfors och Olofsfors bruk har under femårsperioden någon *manufaktur-tillverkning* egt rum. Denna tillverkning har utgjorts af 74,740 kg. spik, 5,197 kg. redskapsmide samt 196,388 kg. diverse manufaktur, deri äfven inberäknadt det bomsmide, som förekommit vid Olofsfors bruk. Att produktionsbeloppet af diverse manufaktur stigit för hvarje år, framgår af här nedan intagne tabell.

År.	Uppgifven tillverkning, i kg.			
	Spik.	Redskapsmide.	Diverse annan manufaktur.	Summa.
1886.....	21,214	761	22,021	43,996
1887.....	29,220	1,174	22,564	52,958
1888.....	12,430	1,797	31,289	45,516
1889.....	5,297	901	55,240	61,438
1890.....	6,579	564	65,274	72,417
Summa	74,740	5,197	196,388	276,325
Medeltal för år	14,948	1,039	39,278	55,265

Andra verk än de här förut omnämnda hafva ej utöfvat bruksrörelse inom Vesterbottens län under nu ifrågakarande qvin-
qvennum. Vid dessa hafva derunder årligen varit använda i medeltal 133 personer.

Anställes slutligen en jämförelse mellan den ifrågakarande och de närmast föregående femårsperiodernas bruksverksamhet inom länet, finner man, såsom ock framgår af här nedan intagna sifferuppgifter, att öfver hufvud en minskning i produktionen derunder egt rum, men också att rörelsen blifvit koncentrerad på ett mindre antal platser.

	Perioden		
	1876—1880.	1881—1885.	1886—1890.
<i>Masugnar.</i>			
Medelantal begagnade masugnar pr år	2.6	2.4	1.4
Medeltillverkning per år..... kg.	2,420,910	2,907,985	1,706,760
<i>Gjuteri.</i>			
Medeltillverkning per år..... kg.	100,186	105,642	93,974
<i>Stångjernsverk.</i>			
Medelantal verk, som årligen varit i gång.....	4.4	3.4	3.0
Medelantal härdar, som årligen varit i gång.....	9.0	8.2	8.8
Medeltillverkning per år:			
Stång- och ämnesjern..... kg.	1,361,966	1,614,409	1,064,386
Smältstycken..... >	123,141	26,795	117,601
<i>Manufakturverk.</i>			
Medeltillverkning per år:			
Spik..... kg.	26,065	31,262	14,948
Redskapsmide..... >	775	1,435	1,039
Diverse manufaktur..... >	82,241	29,422	39,278
<i>Arbetare.</i>			
Medeltal använde per år.....	165	153	133

F) *Andra näringar.* *Bränvinsbränning* har under perioden ej förekommit inom länet.

Skeppsbyggeriet, som för 10 å 15 år sedan utgjorde en vigtig handtering inom länet, hvarest många och dyrbara fartyg bygdes, har under perioden helt och hållet legat nere.

Fiskerierna. Fisket har såväl vid kusten som inuti landet, särskildt i lappmarken, en icke ringa betydelse för länets befolkning, hvilken derigenom förskaffar sig ett tillskott uti lefnadsförnödenheter, som, om det kunde uppskattas i penningar, skulle representera betydande summor.

Kustfisket bedrifves hufvudsakligen efter strömming samt sik med flere fiskarter och vid vissa delar af kusten äfven efter lax. Några särskilda yrkesfiskare finnas dock ej.

För upphjelpande af strömmingsfisket har hushållningsällskapet under hela femårsperioden haft en fiskeriinstruktör anställd från Åland, hvilken hvarje sommar meddelat undervisning uti förbättrad metod för insaltning af strömming, dervid instruktören årligen haft sig anvisad vissa fiskelägen. På så sätt hafva alla länets mera betydande fiskelägen genomgått; och synas fiskarena allt mera och mera tillegna sig den nya metoden. Största svårigheten ligger uti att förmå allmogen att köpa den bättre, om än något dyrare varan. Hellre köper bonden en fjerding af dålig

och slarfvigt inlagd strömming, allenast han får den för 50 öre billigare pris.

Laxfisket har under perioden icke varit särdeles gifvande, utom under år 1886, då en ovanligt riklig fångst erhöles. Utiförre berättelsen uppgafs, hvilka af länets elfvar äro laxförande. Det betydligaste fisket bedrivnes emellertid i *Umeå elf och skärgården i dess närhet*. I fråga derom får länsstyrelsen hänvisa till följande tabell, i hvilken lemnas uppgift om afkastningen af detta fiske för periodens alla år utom år 1887, för hvilket uppgifter härom saknas.

År.	I Umeå elf.		I skärgården vid Umeå elfs mynning.	
	Vigt i kg.	Värde i kr.	Vigt i kg.	Värde i kr.
1886.....	69,653	45,509	31,158	21,734
1887.....	?	?	?	?
1888.....	11,248	9,344	10,074	7,778
1889.....	23,484	20,696	16,637	14,355
1890.....	30,231	29,263	7,200	6,768

Rörande länets två *fiskodlingsanstalter*, vid Piparböle och Medle i Skellefteå, får länsstyrelsen åberopa följande uppgift:

År.	Piparböle fiskodlingsanstalt.		Medle fiskodlingsanstalt.	
	Inlagd befruktad laxrom.	Utläppt lax-yngel.	Inlagd befruktad laxrom.	Utläppt lax-yngel.
1886.....	280,000	?	?	?
1887.....	130,000	260,000	90,000	?
1888.....	80,000	125,000	?	80,000
1889.....	121,000	70,000	25,000	?
1890.....	75,000	90,000	?	15,000

Laxynglet från Piparböle fiskodlingsanstalt utsläpptes i Umeå elf, utom 30,000 år 1887 samt 25,000 år 1888, hvilka släpptes i Täfte elf. Från Medle fiskodlingsanstalt utsläpptes ynglet i Skellefteå elf. För åtskilliga år saknas uppgifter, såsom af tabellen närmare framgår.

Rörande *salpeterstillverkningen* inom länet åberopas följande tabell:

År.	Antal leverantörer.	Rabattfri salpeter, kg.	Lösen å 88'13 öre per kg.	Lösen å 80 öre per kg.	Förlön.	Summa lösen och förlön.
			K r o n o r.			
1886.....	105	16,882	14,878'13	—	627'97	15,506'10
1887.....	113	20,052	17,671'87	—	725'98	18,397'85
1888.....	32	5,827	—	4,661'60	213'67	4,875'27
1889.....	37	6,690	—	5,352'00	244'25	5,596'25
1890.....	55	9,785	—	7,828'00	336'62	8,164'62
Summa	342	59,236	32,550'00	17,841'60	2,148'49	32,540'09

Af denna tabell visar det sig, att salpeterstillverkningen inom länet befinner sig i ett mycket snabbt aftagande, och den tid torde icke vara så aflägsen, då denna handtering kommer att helt och hållet försvinna.

4. Kommunikationer och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** Bilagde tabell 2 utvisar vid periodens slut varande *allmänna vägars* längd, fullbordade nya vägar, anlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor jemte härför af staten och kommuner tillskjutna kostnader, längden af med gästgifverier och skjutsstationer försedda vägar vid 1890 års slut samt antalet utgångna hästar till krono- och entreprenadskjuts. Deraf visar sig, att vid 1890 års slut inom länet funnos, oafsedt städernas vägar, landsvägar till en längd af 30·9 nymil och häradsvägar till en längd af 140·9 nymil.

Då sockenvägar i egentlig mening ej finnas inom länet, ity att de såsom sådana ansedda vägarne hvarken brutits eller underhållits af socknemännen gemensamt utan endast af vissa byar, har länsstyrelsen ej i tabellen utfört några uppgifter om sådana vägar, såsom snarare hänförliga till byavägar och enskilda utfartsvägar.

Vägarne underhållas i allmänhet i godt stånd, sedan bestämmelser meddelats, att de skola lagas om senhösten, då gröfve grus i tillräcklig mängd kan påföras. Att de nyanlagda vägarne till en början lemna åtskilligt öfrigt att önska, är dock naturligt, då åtskilliga år måste förgå, innan de erhålla nödig fasthet. På sina ställen består också väggrunden af s. k. jäslera, som gör underhållet både svårt och dyrbart.

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vesterbottens län

Vägunderhållet trycker fortfarande olika jemnt på olika trakter af länet. Tyngst är det för lappmarkens inbyggare, der en del vägunderhållningsskyldige äro många mil aflägsen boende från de väglotter, som de äro skyldige att underhålla.

Åtskilliga *väganläggningar* hafva under perioden fullbordats. De viktigaste bland dem äro den 2 nymil långa delen af häradsvägen mellan Vännäs och Hyilan samt nya vägen mellan Dorotea kyrka och länsgränsen mot Ångermanland, 7,438 meter, hvilken senare väg dock ej under perioden afsynats. Den omkring 13 nymil långa vintervägen mellan Tärna och Luspen är också fullbordad och afsynad; och som förut färdigbygts vinterväg mellan Tärna och norska gränsen samt likaledes sommarväg från riksgränsen till Mo i Norge, finnes nu trafikabel väg mellan Stensele och i allmänhet hela året isfri hamn vid norska kusten.

Under perioden har tillika fortsatts byggandet af vägen mellan Byske by och Risnabben i Piteå socken efter Byske floddal. Äfven är väg mellan Sörböle i närheten af Skellefteå och Burträsk samt mellan Åsele kyrka och Ångermanlands länsgräns nedanför Hälla by under anläggning.

Befolkningens offervillighet i fråga om väganläggningar är ganska stor, särskildt bland lappmarkens invånare, hvilka utan

knot underkasta sig såväl de ganska dryga underhållskostnaderna som ock de ganska stora bidragen till byggande af vägarne, hvartill landstinget icke, såsom i Vesternorrlands län, lemnar bidrag. Dock torde böra erinras, att de personer, som redan erhållit vägar till eller i närheten af sina bostäder, ofta nog lägga sig emot anläggandet af vägar i andra delar af socknen eller häradet, emedan de ej deraf hafva omedelbar nytta, oaktadt de på samma gång finna i sin ordning, att de, som sakna väg, bidra till underhållet af de redan färdiga vägarne.

Egendomligt för länet och på samma gång betecknande för, huru många flere vägar behövas för samfärdselns underlättande, är, att inom flere kommuner finnas föreskrifter derom, att gångvägar mellan olika byar skola »hållas spångade», eller med andra ord vara försedda med spänger öfver myrar och sankta ställen, så att de olika byarnas och lägenheternas befolkning utan allt för stora svårigheter skola kunna besöka hvarandra. Så är t. ex. förhållandet inom Lycksele socken.

Talrika vägundersökningar hafva egt rum under perioden, bland hvilka länsstyrelsen tillåter sig omnämna följande: från Vännäs till landsvägen mellan Lycksele och Degerfors vid Hvilan, undersökningen verkställd genom häradssyn; mellan Skifträskbäcken och Nybyn; mellan Vännäs och Hvilan i Lyckselé socken; mellan Jörns kyrkoby och Frostkåge hamn; mellan Gauträsk och riksgränsen mot Norge (vinterväg); mellan Dikanäs kapell och norska gränsen (vinterväg); mellan Norsjö och Vestra Brännäset i Burträsk; mellan Jörns och Norsjö kyrkor; mellan Dorotea kyrka och Risbäcks kapell; mellan Byske gästgifvergård och Furuögrunds hamn samt mellan Bjurholm och Fredrika öfver det s. k. Vestra fjellet.

När norra stambanan blir färdig, erfordras ändå flere nya vägar för att sättas i samband med jernvägen och tillföra densamma trafik. Det är därför af behovet påkalladt, att statsanslaget till väganläggningar samt förbättring af nya vägar betydligt ökas.

Under perioden är en större *brobyggnad* af trä uppförd öfver Umeå elf vid Åskilje, hvarigenom det der förut varande färjstället blifvit obehöfligt. Antalet *färjställen* med fastställd taxa är numera 3: nemligen vid Åsele kyrka öfver Ångermanelfven, vid Rusksele öfver Vindelelfven och vid Kalksele öfver Umeå elf. Undersökning för anläggning af bro öfver Ångermanelfven vid Åsele kyrka är verkställd, men vederbörande vägunderhållningsskyldige, i ämnet hörde, hafva undandragit sig byggandet såsom för dyrt i förhållande till de fördelar, som genom brons byggande skulle vinnas. Afgift efter fastställd taxa erlägges äfven för öfverfart af broarne öfver Umeå elf vid Umeå stad, vid Sörfors, vid Vännäs, vid Lycksele och vid Åskilje.

Vinterväghållningen bestrides fortfarande af särskildt inrättade ploglag, som därför erhålla ersättning af samtliga väghållningsskyldige. Dessa ersättningar utgå inom olika härad och socknar och till och med för särskilda ploglag med olika belopp, i allmänhet vexlande mellan 100 och 250 kronor per mil. För öfrigt plogas inom Lycksele socken alla byavägar, därför ersättning fortfarande såsom under föregående period utgår med 20 kronor för hvarje mil.

Skjutsentreprenadbidragen hafva från staten och länet utgått med följande belopp i kronor:

År.	Statens bidrag.	Länets bidrag.	Summa kr.
1886	19,969 ⁵⁰	15,549 ⁷⁰	35,519
1887	19,653 ¹⁴	15,295 ⁸⁶	34,949
1888	20,182 ¹⁰	15,666 ⁹⁰	35,849
1889	20,261 ⁶⁵	16,337 ⁸⁵	36,599
1890	12,667 ³⁶	16,881 ⁶⁴	29,549.

Länets andel i bidraget har utgjorts, efter beräkning för hvarje bevillningskrona:

År.	För jordbruksfastighet.	För andra beskattningsföremål.
1886	56 öre.	28 öre.
1887	58 »	29 »
1888	56 »	28 »
1889	52 »	26 »
1890	50 »	25 »

I fråga om den lättnad i skjutsningsbesväret, som den nya skjutsstadgan medfört för den jordbrukande befolkningen, har länsstyrelsen yttrat sig uti nästföregående berättelse, till hvilken länsstyrelsen tillåter sig att hänvisa.

Länsstyrelsens i samma berättelse uttalade farhågor för att entreprenadbidragen skulle höjas, hafva lyckligtvis visat sig ogrundade, hvartill i väsentlig mån bidragit dels den fasthet, landstinget visat att ej höja bidragen, och dels den omständigheten att penningtillgången under år 1887, då entreprenadkontrakten ingingos, icke var så god, hvarför också de erbjudna entreprenadbidragen, ehuru låga för skjutsentreprenörerna, inneburo tillräcklig lockelse genom den inkomst, de erbjödo. Skjutsentreprenadbidragen variera mellan högst 1,000 och lägst 150 kronor förutom vid en skjutsstation, der skjutsningen uppehålls mot vanlig skjutslega utan entreprenadbidrag.

Enligt bifogade tabell 2 utgör *skjutsanstalternas antal* inom länet 101, deraf 50 gästgifverier och 51 skjutsstationer, samt hela antalet *utgångna skjutshästar* 77,036, eller i medeltal årligen 15,497. Dessa siffror äro dock icke någon tillförlitlig mätare för samfärdselns liflighet, ty till följd af den jemförelsevis dyra skjutslegan, 1.50 kronor för nymil, använda de flesta resande egna hästar eller lega sådana af personer, hvilka finna med sin fördel öfverensstämmande att lemna dem för billigare pris än vanlig skjutslega.

Skjutsanstalternas ökning från 80 till 101 beror på, att skjutsanstalter anlagts vid de nyanlagda vägarne i lappmarken till Sorsele och Stensele äfvensom vid åtskilliga vägar uti kustlandet.

Uti *postanstalternas* antal har någon förändring icke egt rum, ej heller några nämnvärda förändringar i postgången. Väl hafva åtskilliga önskingar framställts om utsträckt postförbindelse från Lycksele till Umeå under flere än 2 gånger i veckan, men frågan derom har undanskjutits till jernvägens fullbordande till Degerfors, då afståndet från Lycksele till närmaste jernvägsstation endast blir 6 mil. Postskjutsen bestrides öfverallt af enskilda personer, med hvilka Poststyrelsen uppgjort kontrakt.

Telegrafstationernas antal har minskats på så sätt, att stationerna vid Löfånger och Ursviken helt och hållet upphört, hvar emot en ny sådan upprättats uti Sikeå.

Dereenot har *telefonledningarnas* antal betydligt ökat. Så finnas, utom de i Nordmalings socken befintliga, uti förra berättelsen omnämnda, telefonledningar mellan Umeå stad, Taffe

och Holmsund å östra sidan om staden, samt Baggböle å den vestra, hvarförutom i staden och dess omnejd anlagts en mängd dylika ledningar. Äfven mellan Umeå samt Degerfors och Lycksele finnes tillfälle till telefonsamtal å telegrafstationerna på sistnämnda två ställen. Vidare utgå telefonledningar från centralstationen i Skellefteå stad till Burträsk, Bureå lastageplats, Klemensnäs, Sävenäs och Nyhamns ångsågar, Ursviken, Käge qvarnaktiebolag, Strömnäs boställe och Ersmark i Skellefteå socken samt till Frostkåge, Ytterstfors sågverk och Furuögrunds lastageplats i Byske socken. Från Brännfors sågverk uti Åbyn utgå dessutom ledningar till Piteå och till sågverkets hamn vid Åby elfs utlopp i hafvet.

Under perioden har med rask fart arbetats på *jernvägen*, som dock först under innevarande år blifvit färdig till Vännäs. Några oordningar under arbetet af nämnvärd beskaffenhet hafva icke förekommit. Rika tillfällen till förtjenster hafva jernvägsarbetena medfört till befolkningen uti de trakter, genom hvilka jernvägen dragits. Då, såsom redan nämnts, jernvägen ej öppnats för trafik under perioden, är det för tidigt att redan nu tala om dess fördelar, utan blifver detta föremål för en kommande berättelse.

B) Sjökommunikationer. Under perioden har, i saknad af jernväg, all export och import hufvudsakligen verkstälts sjöledes. De förnämsta *hamnarna* äro fortfarande Notholmen och Kylörn i Nordmalings socken, Hörnea och Djupviken i Umeå socken, Skeppsvik i Säfvar socken, Ratan och Sikeå i Bygdeå socken, Kallviken i Löfångers socken, Bureå, Sävenäs, Ursviken och Storkåge i Skellefteå socken samt Furuögrundet och Åbyn i Byske socken. Af dem äro Djupviken och Ursviken uthamnar, den förre för Umeå stad och den senare för Skellefteå stad.

Dessa hamnar anlöpas mer eller mindre af *ångbåtar*, hvilka ombesörja persontrafik och varutransport mellan hufvudstaden och de norra orterna. Dylika ångbåtar äro: »Uman», »Thule», »Vesterbotten», »Piteå», »Luleå», »Hermelin», »Norra Sverige», »Njord» och »Norrbotten». Dessutom gör ångaren »Gestrikland» regelbundna turer mellan Gefle och Umeå, samt ångarne »Wilhelm Röhss», »Elias Sehlstedt» och »Norrländ» turer mellan Sundsvall och Luleå med anlöpande af mellanliggande större och mindre hamnar. Mellan de begge städerna och deras uthamnar bestrides trafiken af flere smärre ångslupar, hvarförutom »Vesterbotten», »Thule», »Gestrikland», »Elias Sehlstedt» och »Wilhelm Röhss» gå upp till Umeå stad.

Såsom ofvan nämnts, är det endast ett fåtal af de större ångbåtarna, som går upp till Umeå stad. Orsaken härtill är elfvens ringa djup, som omöjliggör dess trafikerande af större djupgående fartyg. Af sådan anledning och då Umeå framtid är beroende af att ega direkt förbindelse med hafvet, hafva under perioden förberedande undersökningar verkstälts och förslag upprättats för Umeå elfs uppuddring, ett företag som till följd af stadens genom ofvan omförmälda eldsvåda iråkade vanmakt icke kan utföras ensamt af staden, hvarför också meningen är att hos riksdagen begära hjälp för denna viktiga frågas genomförande. Om dylik muddring komme till stånd och staden tillika erhåller bibana från Vännäs, är att förutse, det en rätt betydlig transitofart kommer till stånd mellan Finland och Umeå samt vidare efter stambanan såväl öfver Trondhjem till utlandet som nedåt sydligare delar af Sverige.

För verkställandet af bogseringar finnas flere smärre ångare, som dessutom användas vid timmerflotningar.

Vid utskipping af virke till utlandet hafva de förut mest begagnade segelfartygen erhållit medtäflare uti större ångare, i synnerhet engelska, hvilka kunna intaga betydligt större laster än segelfartygen och tillika äro snabbare än dessa.

Någon särskild för länet inrättad *assuransförening mot sjöskador* finnes icke, utan äro de flesta inom länet hemmahörande fartyg fortfarande assurerade uti Norrlands sjöassuransförening, hvars direktion har sitt säte i Hernösand.

För sjöfartens bekvämlighet äro i de flesta hamnarna anbragta erforderliga *kaj- och hamnbyggnader*, för hvilkas begagnande de sjöfarande hafva skyldighet att till egaren enligt af Eders Kungl. Maj:ts fastställda taxor erlägga afgifter under namn af grundpenningar. Vid åtskilliga hamnar hafva egarne dessutom upplåtit bostad och löneförmåner åt särskilda tulluppsyningsmän, hvilka der ombesörja fartygens in- och utklarering.

C) Sjöfart och handel. Då af de berättelser, som rörande sjöfarten ärligen afgifvas, inhemtas antalet, dräktigheten samt ångkraften hos dem af svenska handelsflottans fartyg, som tillhöra länet, införes icke någon uppgift härom i denna berättelse. *Frakterna* hafva i allmänhet, utom under år 1889, varit låga, samt svårigheten att uthärda konkurrensen med de engelska lastångarne stor. Af sådan anledning hafva också de för utländsk sjöfart afsedda fartygen mestadels seglat å aflägsna farvatten, der förtjensten varit jembörelsevis större.

Under perioden hafva vid länets kuster åtskilliga *sjöskador* inträffat. I fråga derom meddelas följande uppgift å strandningar vid kusten och skärgården af Vesterbottens län, Luleå lotsfördelning, åren 1886—1890:

År.	Antal strandningar.				Omkomna personer.
	Okänd, ingen eller ringa skada.	Betydlig skada.	Blifvit vrak.	Summa.	
1886.....	1	2	—	3	—
1887.....	1	3	1	5	10
1888.....	1	2	2	5	—
1889.....	—	2	2	4	—
1890.....	1	—	3	4	—
Summa	4	9	8	21	10

Ann. I 1887 års uppgifter ingår ett namnlöst vrak, som påträffats drivande i sjön.

Varuuthyttena utgöras fortfarande, å ena sidan af skogsprodukter, såsom timmer, bjelkar, sparrar, plänkor, bräder, spiror och tjära, samt af smör, ost, talg, renstekar, skinnvaror, fogel, lax och strömming, och å den andra af spannmål, mjöl, salt, kaffe, socker, kramvaror, vin, spirituosa, snus, tobak, hampa, tågvirke m. m.

Såsom länsstyrelsen uti föregående berättelser framhållit, äro *marknaderna* inom länet till stor del obehöfliga, då å dem numera varor ej köpas billigare än eljest. De äro mest att betrakta såsom ett slags folkfester för ungdomen, der en hel mängd små besparingar på en gang förslösas.

I Umeå stad hafva under förra hälften af perioden funnits 1 bränvinsminuthandels- samt 4 utskänkningsställen, deraf 2 källare och 2 krogar; men efter eldsvådan år 1888 endast 1 källare samt 2 krogar. Under perioden hafva minuthandels- och utskänkningsrättigheterna innehafts af ett bolag, som för nedannämnda försäljningsår (räknade från och med den 1 oktober det ena året till samma dag nästföljande år) dels i afgifter erlagt, dels derutöfver i nettovinst lemnat följande belopp, i kr.:

Försäljningsår.	Afgift.	Nettovinst.	Summa.
1885—1886	35,000	—	35,000 00
1886—1887	35,100	9,587 56	44,687 56
1887—1888	35,100	19,883 82	54,983 82
1888—1889	35,100	12,347 25	47,447 25
1889—1890	52,005	3,455 65	55,460 65.

I Skellefteå stad hafva blott funnits 1 minuthandels- och 1 utskänkningsställe för spritdrycker. Ifrågavarande minuthandels- och utskänkningsavgifter har derstädes under olika försäljningsår varit: 15,075 kr. år 1885—1886, 20,100 kr. år 1889—1890 och 22,650 kr. under hvarterdera af de tre mellanliggande åren.

Uppgift angående inlutna *avgifter för handel med bränvin* och andra spritvaror under perioden lemnas här nedan.

	Afgifternas hela belopp.	F ö r d e l n i n g.					
		Statskontoret.	Städerna.	Hushållningssällskapet (direkt).	Lands-tinget (direkt).	Landskommunerna (direkt).	Uppbördsprovision.
K r o n o r.							
1885—1886	51,262 50	15,228 24	20,304 32	5,116 07	10,232 15	280 00	101 72
1886—1887	58,930 50	13,944 58	26,949 74	5,881 33	11,762 68	275 10	117 07
1887—1888	68,309 56	15,834 59	31,674 80	6,826 35	13,652 71	275 10	136 01
1888—1889	78,701 82	17,890 92	36,815 63	7,854 52	15,709 04	275 10	156 61
1889—1890	85,632 75	17,013 85	42,534 63	8,546 23	17,092 46	275 10	170 48
Summa	342,927 13	79,912 18	158,279 12	34,224 50	68,449 04	1,380 40	681 89

De andelar af i Statskontoret från rikets olika delar ingående bränvinsförsäljningsavgifter, hvilka, enligt kungl. förordningen den 29 maj 1885, tillkomma länets landsting, hushållningssällskap och landskommuner, hafva under femårsperioden utgått med följande belopp, i kronor:

År.	Landstinget.	Hushållningssällskapet.	Landskommunerna.
1886	2,641 79	2,641 79	5,283 59
1887	5,925 55	5,925 55	11,851 10
1888	9,303 20	9,303 20	18,606 40
1889	8,114 20	8,114 20	16,228 40
1890	8,564 83	8,564 83	17,129 66.

Såväl inom städerna som å landet hafva under perioden funnits åtskilliga s. k. nykterhetsvärdshus, der mat, kokadt kaffe och andra icke spirituösa drycker tillhandahållits allmänheten mot betalning.

Nedanstående uppgifter rörande antalet hos länsstyrelsen under hvarterdera af periodens fem år lagsökta personer torde i någon mån kunna angifva befolkningens bättre eller sämre *ekonomiska ställning* under de särskilda åren.

År.	Antal lagsökta personer.	Antal afgjorda utsökningsmål.	Till betalning ådömda belopp, i kr.
1886	757	636	171,620
1887	798	649	156,358
1888	460	384	78,853
1889	414	358	77,424
1890	281	238	65,300
Summa	2,710	2,265	549,555.

Såsom af förestående siffror synes, har under periodens 2 första år lagsökningarnes antal varit stort och större än under något år af den förra femårsperioden, men har det deremot hastigt sjunkit under de 3 senare af dessa år samt under år 1890 varit lägre än under något af åren under nämnda period. Anledningarna till lagsökningarnes stora tillväxt under den förra delen af femårsperioden 1886—1890 äro att söka dels uti följderna af 1885 års ferslagna skörd, dels i de under åren 1886 och 1887 dåliga träkonjunkturerna. Åren 1888 och 1889 voro emellertid dessa konjunkturer goda och hafva i förening med 1889 års medelmättiga och 1890 års fullt medelmättiga skördar åstadkommit bättre tillgång på penningar. För öfrigt torde den öfver hela riket rådande goda penningetillgången förnämligt inverkat äfven på förhållandet inom detta län. Jemför man emellertid de årliga medeltalen af lagsökta personer, antal utsökningsmål och ådömda belopp för perioderna 1881—1885 och 1886—1890, så finner man, att de utgjorde 542, 453 och 109,911 under den senare emot 407, 351 och 120,496 under den förra.

Till samma resultat rörande förmögenhetsförhållandena kommer man genom att jemföra antalet af de till vederbörande kronofogdar för verkställighet inlemnade exekutorial, hvilkas antal utgjorde:

År 1886	830
» 1887	735
» 1888	476
» 1889	424
» 1890	322
Summa	2,787

eller i medeltal arligen 557, medan under nästföregående period antalet utslag, för verkställighet hvaraf handräckning begärts, arligen uppgick till 440. Antalet å landet exekutivt försälda fastigheter har varit:

År 1886	13
» 1887	30
» 1888	16
» 1889	17
» 1890	9
Summa	85

eller i medeltal arligen 17.

Uppgift angående Vesterbottens läns landstings inkomster och väsentligaste utgifter åren 1886—1890.

År.	Lands- tings- skatt, kr.	Brännvins- för- säljnings- afgift, kr.	Grunden för landstingskattens utgörande.						Landstingets väsentligaste utgifter, i kronor.									
			1 1:a fögderiet och Umeå stad.		1 2:a fögderiet och Skellefteå stad.		1 Lappmarks- fögderiet.		Landstingets samman- träden och öfriga förvaltningskostnader.	Folkundervisning.	Jordbruk och industri.	Mejerihandling. veterinärlikare m. m.	Trädgårdsskötsel.	Husafjord.	Växundersökningar.	Döftummas och blindas vård och undervisning.	Allmän ordning och säkerhet samt diverse.	Rantor och afbeta- ningar å län.
			jord- bruks- fastighet.	andra föremål.	jord- bruks- fastighet.	andra föremål.	jord- bruks- fastighet.	andra föremål.										
1886.....	23,453.40	13,599.51	84	42	84	42	84	42	6,534.95	4,400.00	4,500	3,500	1,500	—	1,876.35	845.68	286	1,330
1887.....	26,196.16	17,688.64	78	39	78	39	78	39	4,442.34	4,460.55	4,500	3,300	1,500	1,800	—	1,056.86	136	1,275
1888.....	12,835.08	22,955.91	28	14	28	14	28	14	5,174.15	2,400.00	4,500	2,000	1,500	1,000	1,749.50	1,733.07	1,086	1,220
1889.....	8,373.17	25,255.87	12	6	12	6	12	6	4,436.99	3,550.00	6,500	2,000	1,500	1,000	500.00	1,430.21	936	1,165
1890.....	5,084.20	25,657.29	—	—	—	—	—	—	8,756.78	4,350.00	6,900	2,600	1,500	1,000	1,275.00	2,839.27	936	1,110

6. Politl.

Vid Umeå högre allmänna läroverk äro anstälde 1 rektor, 5 lektorer, 8 adjunkter, 2 extra lärare, 1 lärare i teckning, 1 lärare i musik och sång samt 1 lärare i gymnastik.

Lärjungeantalet har vid slutet af de olika kalenderaren under perioden varit: 195 år 1886, 177 år 1887, 147 år 1888 samt 144 åren 1889 och 1890.

Under perioden har lärjungeantalet minskats från 204 vid 1885 års slut till 144 vid 1890 års utgång, eller med 60 lärjungar. Minskningen har visat sig genomgående för alla klasser. I de fem nedre klasserna har årliga lärjungeantalet under 1886—1890 i medeltal varit 82, medan årliga lärjungeantalet under 1881—1885 i samma klasser i medeltal utgjorde 110. I sjette och sjunde klasserna har antalet lärjungar årligen under 1886—1890 i medeltal varit 85. Under åren 1881—1885 åter var årliga medeltalet i dessa klasser 116. Årliga medelantalet af dem, som under 1886—1890 undergått maturitetsexamen, har äfven nedgått till 19 från 24 under nästföregående period.

Skälet till lärjungeantalets minskning vid läroverket är hufvudsakligen att söka uti 1888 års eldsvåda, som, på sätt förut i denna berättelse omtalats, förstörde den förutvarande läroverksbyggnaden och tillika föranledde stora svårigheter för lärjungarne att erhålla billiga bostäder med någorlunda centralt läge. Men härtill kommer äfven, att de lägre läroverken uti Örnsköldsvik och Skellefteå under tiden varit femklassiga i stället för såsom förut treklassiga, hvilket föranledt dertill, att de lärjungar, som från nämnda läroverk förut plägade komma till Umeå, i stället hellre kvarstannat vid läroverken uti hemorten.

Den i förra berättelsen omförmälda planen att uppföra läroverkshus af sten tillintetgjordes genom eldsvådan; och bedrifves undervisningen nu uti ett trångt och otillräckligt hus. Nödvändigt är emellertid, att nytt läroverkshus anläggas, och är redan platsen därför utsedd på ett af staden skänkt område, i närheten hvaraf ett gymnastikhus af sten var under uppförande vid periodens slut. När tillräckliga medel hunnit anskaffas, torde väl också byggandet börja, så att denna såväl för staden som

för länet i dess helhet viktiga fråga löses på ett tillfredsställande sätt.

Det med understöd af statsmedel samt bidrag af landstinget och Umeå stad inrättade *elementarläroverk för flickor* i nämnda stad, som öppnades höstterminen 1880, har under perioden utvidgats till sjukklassigt.

Vid läroverket äro anställda 1 föreståndarinna samt 5 lärarinnor, hvarjemte undervisning meddelas i sång, handarbete och teckning. Till 1888 meddelades jemväl undervisning i gymnastik, men efter eldsvådan 1888 har någon gymnastiklokal ej kunnat erhållas.

Lärjungarnes antal utgjorde:

År.	Vårterminen.	Höstterminen.
1886.....	61	54
1887.....	55	57
1888.....	58	40
1889.....	44	60
1890.....	61	54

Efter eldsvådan är skolan inrymd uti länets slöjdskolebyggnad, som är både trang och otillfredsställande; och som dessa missförhållanden mera och mera gjort sig gällande, har man varit betänkt på att skaffa skolan en egen byggnad, för hvilket ändamål enskilda personer hopsamlat bidrag, hvilka nu uppgå till något mera än 17,000 kronor, hvarjemte staden tillsläppt en egen tomtplats. Man får alltså hoppas, att skolan inom den närmaste framtiden skall kunna börja byggas.

Vid Umeå *folkskolelärarinneseminarium* hafva under åren 1886—1890 varit anställda, utom 1 rektor, 4 adjunkter, deraf 1 kvinlig, 4 lärare eller lärarinnor för undervisningen i musik och sång, gymnastik, teckning och trädgårdsskötsel, 1 lärarinna för öfningsskolans småskoleafdelning samt från och med höstterminen 1887 ytterligare 1 lärarinna för öfningsskolans folkskoleafdelning.

Lärjungeantalet har under höstterminen varit:

År.	Elever.	Skolbarn.
1886	74	54
1887	81	62
1888	69	61
1889	56	59
1890	46	64.

Elevantalets minskning under periodens tre sista år torde väl till någon del hafva sin grund i den öfverbefolkning på lärarebanan, som i början af 1880-talet tycktes vara för handen, och som haft till följd, att elevantalet vid samtliga rikets folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier nedgått från 1,233 höstterminen 1886 till 832 höstterminen 1890. Dock lär tvifvelsutan förnämsta orsaken till minskningen härstädes vara stadens brand sommaren 1888 med deraf härflytande bostadsbrist och fördyrade lefnadsomkostnader. Så t. ex. hafva många elever under de följande åren nödgats söka sig bostäder på landsbygden och på så stort afstånd från staden, att de under vintermånaderna ofta nog nödgats skaffa sig skjuts till läroanstalten om morgnarna.

Under perioden hafva från läroanstalten utexaminerats 77 folkskolelärarinnor och 25 småskolelärarinnor.

Vid höstterminens början 1887 inflyttade läroanstalten i sitt nybygda hus, hvilket under derpå följande år blef fullt färdigt. Till följd af stadens brand måste en del af den åt seminarium upplåtne platsen några år af staden användas till salutorg, på grund hvaraf densamma ej under den tid, som föreliggande berättelse omfattar, utan först under innevarande år kunnat ordnas och inhägnas.

Inom staden har den stora branden 1888 äfven på *folkundervisningen* utöfvat ett kännbart inflytande, enär äfven folkskolehusen lades i aska, och genom nödtvungna utflyttningar minskades barnantalet så mycket, att en af de förutvarande småskolorna under ett läsår blef öfverflödig. Såväl folk- som småskolor måste till en början inhysas uti förhryda trånga och oändamålsenliga lokaler. Emellertid har samhället med prisvärd offervillighet och raskhet sökt ordna sitt folkskoleväsen. Under sommaren 1889 uppfördes 2 småskolehus af trä, hvarterdera med 3 lärosalar och bostadsrum för lärarinnorna, hvarjemte 1 folkskolehus af sten nu är under byggnad och beräknas blifva färdigt till begagnande höstterminen 1892. Sammanlagda kostnaden för dessa för folkundervisningen afsedda byggnader uppgår till öfver 100,000 kronor.

Vid 1890 års slut meddelades inom staden undervisning uti 4 småskolor samt 2 folkskolor, den ena afsedd för gossar och den andra för flickor. Lärarepersonalen utgjordes af 1 ordinarie lärare, 2 ordinarie lärarinnor, 1 extraordinarie lärarinna, 4 småskolelärarinnor samt 1 lärarinna i qvinlig slöjd. Uti folkskolorna undervisades 134 och uti småskolorna 97 barn. Härtill komma ytterligare 54 barn, hvilka bevistade folkskolelärarinneseminarierets öfningskola, hvilken läroanstalt alltså besparar staden kostnaden för en småskola och en folkskola.

Allmänna läroverket i *Skellefteå*, egentligen treklassigt, har fortfarande, genom bidrag dels från enskilda samhällsmedlemmar och dels från staden, kunnat arbeta på fem klasser, ett förhållande som dock svärligen torde kunna fortvara någon längre tid, såvida icke staten med särskild hänsyn till de stora uppoffringar,

samhället under 10 års tid gjort för läroverket, beslutar dess utvidgning till femklassigt.

Lärjungeantalet, som höstterminen 1885 utgjorde 34, hade höstterminen 1890 ökats till 43. I stadens folkskola undervisades sistnämnda termin 53 och i småskolan 30 barn.

Jemväl under innevarande period har Skelleftea sexklassiga läroverk för qvinlig ungdom, som fortfarande understödes af staten, landstinget och kommunen, varit i verksamhet; och utgjorde lärjungeantalet derstädes vid 1890 års slut 65, mot 48 vid 1885 års slut.

I afseende å *folkskoleväsendet* i länet återopas den å nästföljande sida intagna tabell.

Af tabellen framgår, att procentantalet barn, som besöka folkskolan, är jämförelsevis lågt; men i det stora hela har dock skolväsendet gått framåt, hvilket bäst visas utaf det betydligt ökade antalet skolor, som vid periodens slut utgjorde 259, mot 84 vid utgången af år 1885, hvarjemte lärarnas och lärarinnornas antal ökats från 244 vid 1885 års slut till 257 vid 1890 års slut.

Vederbörande folkskoleinspektörer vitsorda, att befolkningen i ett stort antal socknar visar ett varmt intresse för undervisningen, som dock förlamas genom flere omständigheter, som knappast kunna afhjelpas. Den förnämsta bland dessa är, särskildt i lappmarken, befolkningens fatalighet i förhållande till arealen, eller landets vidsträckthet. I sådant afseende må beträffande lappmarkssocknarne anföras, att fasta skolor endast finnas i några få större byar, der också undervisningen lemna ett i allmänhet godt resultat. Men det låter sig ej göra att inrätta dylika skolor i de mindre byarna och framför allt icke i en mängd enstaka, från hvarandra och byarna långt skilda lägenheter, hvilkas fattiga innehafvare sällan äro i stånd att kosthålla och med tillräckliga kläder förse sina barn utom hemmet. I synnerhet är detta fallet med Vilhelmina och Tärna socknars fjellbygder, der nybyggarnes barn äro vida sämre lottade än lapparnes i fråga om undervisning. Äfven kommunerna sakna förmåga att tillfredsställande hjälpa dem. För att i någon mån afhjelpa dessa missförhållanden, anse folkskoleinspektörerne, att Skytteanska skolan borde flyttas från Tärnafors till Björkfors by, som har ett centralare läge, samt att för nybyggarebarnen i Fatmakke och Dikanäs inrättades en skola efter mönstret af missions-skolan, hvilken skola borde förläggas i en större by. Äfven inom andra trakter af länet utgör befolkningens fattigdom och oförmåga att utrusta sina barn med skor och kläder en svårighet, helst dertill kommer, att barnens hjälp behöfves i hemmet för att bidraga till förvärfvandet af det gemensamma lifsuppehållet.

På många ställen äro också lokalerna för de flyttande skolorna dåliga och kalla. Emellertid och efter det skoldistriktet blifvit uppmärksammat på denna olägenhet, hafva, särskildt inom Dorotea socken, skolhus uppförts i alla de större byalagen. På många ställen äro också skoltillsyningsmännen och skolrådsledamöterna oeffterättligt vårdslösa i utöfvandet af den tillsyn, som dem åligger. Detta omdöme gäller dock icke i allmänhet skolrådets ordförande.

Kommunerna å landet utöfva, med undantag af Säfvar socken, der kommunalfullmäktige fortfarande bibehålles, rösträtt på kommunalstämma. Intresset för *kommunala angelägenheter* torde få anses hafva blifvit något större, särskildt inom vissa socknar, men är det dock fortfarande ringa, utom då någon större fråga upprör kommunerna. Oftast afgöras frågorna af ett fåtal per-

Öfversigt öfver folkskoleväsendet vid 1890 års slut.

Skoldistrikt.	Folk- mängd den 31 december 1890.	Antal skolor.			Antal lärare och lärarinnor.			Antal barn af 7—14 års ålder.						Hela antalet under året i skolor under- visade barn.	Antal skolhus.		Skol- träd- gårdar.	Skol- kassans behåll- ning. Kr.	Stats- bidrag. Kr.	
		Fasta.	Flyt- tande.	Sum- ma.	Lä- rare.	Lära- rin- nor.	Sum- ma.	som under året undervisats i					Summa.		Egna.	För- hyrda.				
								fasta sko- lor.	flyt- tande sko- lor.	läroverk o. andra skolor utom distrik- tet.	en- skilda sko- lor.	hem- men.								som ej åt- njutit under- vis- ning.
Nordmaling.....	8,021	6	10	16	2	14	16	248	543	2	—	490	16	1,299	984	4	12	—	10,068 25	2,575 00
Bjurholm.....	3,810	2	6	8	3	5	8	95	245	2	—	376	4	722	420	3	5	1	82 99	841 67
Umeå stad.....	3,223	6	—	6	1	7	8	231	—	121	13	14	42	421	400	2	1	—	2,259 95	2,433 34
Umeå socken.....	12,842	4	17	21	7	21	28	410	1,022	21	34	448	201	2,136	1,653	6	—	—	566 02	6,700 02
Holmsunda kapellför- samling.....	525	1	—	1	1	—	1	55	—	3	—	—	7	65	105	1	—	—	—	—
Vännäs.....	3,951	1	7	8	1	7	8	57	485	—	—	250	3	795	645	1	7	1	128 81	1,416 67
Degerfors.....	6,269	2	10	12	4	8	12	60	540	1	4	630	1	1,236	677	2	—	—	1,199 62	1,750 00
Säfvär-Holmö.....	3,810	3	8	11	3	9	12	132	380	41	4	94	92	743	573	3	16	1	692 40	2,541 67
Åsele.....	3,259	2	5	7	2	5	7	55	256	—	29	189	2	531	422	2	—	1	0 15	1,433 34
Dorotea.....	2,337	2	5	7	5	2	7	78	176	—	—	169	1	424	334	2	11	—	—	1,600 00
Vilhelmina.....	5,419	1	9	10	6	4	10	—	317	—	38	433	72	860	465	—	2	—	2 81	2,066 67
Fredrika.....	1,069	—	3	3	1	2	3	—	123	—	—	49	—	172	180	—	—	—	532 92	866 67
Lycksele.....	5,855	3	12	15	3	12	15	143	435	3	—	486	3	1,070	625	3	—	1	222 39	3,033 35
Örträsk.....	789	1	1	2	1	1	2	68	44	1	—	29	7	149	154	1	3	—	276 48	675 00
Sorsele.....	2,493	1	5	6	3	3	6	19	148	2	23	305	—	497	218	1	—	—	—	1,133 35
Stensele.....	2,339	3	4	7	4	3	7	45	160	—	24	182	—	411	272	1	2	—	6,506 73	1,233 34
Tärna.....	1,029	1	3	4	1	3	4	11	98	5	—	85	8	207	152	—	—	—	259 89	500 00
Bygdeå.....	5,680	4	7	11	2	9	11	171	412	2	—	356	36	977	631	2	—	2	3,683 10	2,741 67
Nysätra.....	3,309	2	5	7	1	6	7	93	265	—	—	187	—	545	406	6	2	—	6,831 39	1,600 00
Löfånger.....	4,075	1	9	10	—	10	10	38	458	1	—	93	—	595	604	7	—	1	1,262 14	2,200 00
Skellefteå.....	18,288	12	29	41	2	40	42	834	1,783	41	50	99	32	2,839	2,894	22	—	1	30,665 65	9,191 66
Byake.....	7,615	1	18	19	4	15	19	45	1,076	14	12	274	18	1,439	1,186	18	—	—	6,658 84	3,900 02
Norsjö-Jörn.....	7,109	2	10	12	7	5	12	114	914	8	—	210	22	1,268	1,078	2	—	1	644 00	2,833 34
Burträsk.....	7,635	1	13	14	6	8	14	39	948	1	—	—	57	1,045	1,175	5	—	1	404 29	2,800 03
Malå.....	2,033	1	4	5	1	4	5	39	219	—	—	131	2	391	314	1	—	—	—	1,233 34

soner bland dem, som bo närmast intill kyrkorna. På sådant sätt fattas ofta nog ganska viktiga beslut, som efteråt öfverklagas af andra, som varit i okunnighet om dem.

Länets landtbruksskola i Yttertafle har under perioden varit i verksamhet och utöfvat en, enligt länsstyrelsens åsigt, gagnande verksamhet, ehuru denna icke nog uppskattas af befolkningen, som med misstro betraktar nya metoder i fråga om jordbruk och ladugårdsskötsel. En olägenhet med skolan är, att den ligger temligen afvägset från allmänna landsvägen, hvilket gör, att många, som eljest skulle besökt den, dess ladugård och odlingar, försumma detta. Att med sina egna ögon se, att det nya öfverträffar det gamla, är eljest det bästa sättet att öfvervinna det motstånd, som har sitt stöd i ett från fäderne ärfdt åskådnings-sätt. Under perioden har vid skolan uppförts en rymlig och ändamålsenlig byggnad, afsedd till bostad för lärningarna, hvarjente byggnaden innehåller lärosal och rum för underläraren.

Att en del af lärningarna, efter att hafva genomgått skolan, eggar sig åt andra yrken, är ett missförhållande, som fortfarande kvarstår.

I efterföljande tabeller är uppgift intagen å de för hvartdera af periodens fem år i länets cellfångelse samt kronohäktena i Skellefteå och Lycksele förvarade fångar.

Antalet fångar i Vesterbottens läns cellfångelse under åren 1886—1890.

År.	Fångar, som till följd af bristande tillgång underkänt fängelse.		För grofve brott dömda, till allmän straffanstalt afsända.		För hvarjehanda brott dömda till fängelse eller straffarbete i högst 2 år.		Transportfångar.		Förvaringslöse.		Summa.		Lägst antal	Högsta antal	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
1886...	34	2	8	2	40	1	6	1	5	1	93	7	100	14 (Jan.)	24 (Nov.)
1887...	41	1	4	1	50	3	2	—	7	1	104	6	110	17 (Nov.)	26 (Sept.)
1888...	47	8	8	1	58	4	9	—	11	1	133	14	147	17 (Aug.)	33 (Dec.)
1889...	43	3	5	—	87	5	4	1	21	—	160	9	169	14 (Nov.)	35 (Jan.)
1890...	45	3	4	1	90	3	1	—	14	—	154	7	161	17 (Juni)	34 (Dec.)
Summa	210	17	29	5	325	16	22	2	58	3	644	43	687		

Antalet fångar i Skellefteå och Lycksele kronohäkten under åren 1886—1890.

	Transportfångar.		Ransakningsfångar.		Fångar, som i brist af tillgång till böter undergått fängelse.		Summa.		Summa.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
<i>Skellefteå kronohäkte.</i>									
År 1886	—	—	—	—	49	2	49	2	51
» 1887	—	—	6	—	54	3	60	3	63
» 1888	3	2	6	1	68	2	77	5	82
» 1889	—	—	9	—	62	2	71	2	73
» 1890	—	—	3	2	76	2	79	4	83
Summa	3	2	24	3	309	11	336	16	352
<i>Lycksele kronohäkte.</i>									
År 1886	—	—	12	2	23	2	35	4	39
» 1887	—	—	12	1	24	3	36	4	40
» 1888	—	—	17	2	38	—	55	2	57
» 1889	—	—	14	3	45	3	59	6	65
» 1890	—	—	8	1	48	—	56	1	57
Summa	—	—	63	9	178	8	241	17	258

Då under förra perioden summan af fångar för samtliga fem år utgjorde: å länsfängelset 668, i Skellefteå 278 och i Lycksele 200, så finner man, att fångantalet ökats i alla tre fängelserna, och mest inom de båda kronohäktena. Största delen af dessa fångar äro dock sådana, som med fängelse aftjenat dem för mindre förbrytelser å dömda böter.

Länsfängelset har vid flere tillfällen visat sig otillräckligt att förvara fångarna, hvilket bäst visas deraf, att fångantalet under vissa månader utgjort i medeltal 34 och 35, under det att cellernas antal endast är 24.

Vesterbottens läns fångvårdsförening, hvars uppgift är att taga vård om frigifna fångar, har under perioden lemnat understöd åt 4 personer, som alla utom 1 varit frigifna fångar. Föreningens behållning vid periodens slut utgjorde 3,182 kronor 44 öre.

Rörande Vesterbottens enskilda banks verksamhet återopas nedanstående tabell:

Under perioden har banken visserligen, till följd af åtskilliga i Piteå inträffade större konkurser, gjort betydande förluster, men som dess affärsverksamhet för öfrigt lemnat ett gynnsamt resultat och varit i ständig utveckling, hafva dess fonder icke behöft minskas, utan tvärtom kunnat ökas, oaktadt ofvan omnämnda förluster samtidigt blifvit betäckta, hvadan bankens ställning såväl till följd deraf som af andra orsaker måste anses hafva under perioden blifvit betydligt förbättrad.

Banken har fortfarande afdelningskontor inrättade i Haparanda, Luleå, Piteå och Skellefteå, hvaremot kommissionskontoret i Nordmaling indragits.

Då särskilda uppgifter rörande *sparbankernas* verksamhet ärligen ingå till Statistiska Centralbyrån, har länsstyrelsen icke ansett sig behöfva lemna någon särskild redogörelse för dessa bankers verksamhet.

Socken- eller distriktsmagasin funnos under perioden qvar i Burträsk, Löfångers, Nysätra och Degerfors socknar, bland hvilka det i Löfångar eger en kassa af mera än 20,000 kronor, hvaraf räntan användes till understöd åt obemedlade under nödar.

För länets *fosterländska förenings* ändamål är redogjort uti föregående berättelse, hvarför länsstyrelsen tillåter sig att hänvisa till densamma. Föreningens kontanta behållning vid periodens slut utgjorde 5,044 kronor 75 öre, som inestå i Vesterbottens läns sparbank.

För förhållandet med såväl länets allmänna *brandstodsbolag* som ock Skellefteå, Burträsk och Nysätra socknars särskilda brandstodsbolag redogöres uti härefter intagne tabell 7.

Från Norrlands *hypoteksförening* utlemnades lån till delgarne uti föreningen inom Vesterbottens län med följande belopp:

År 1886	31,800 kronor
» 1887	84,300 »
» 1888	107,800 »
» 1889	36,300 »
» 1890	9,900 »

Summa 270,100 kronor.

Då under föregående period de beviljade lånens summa utgjorde allenast 110,500 kronor, har en betydande ökning af lånebeloppet egt rum. För anledningen till denna ökning är dock länsstyrelsen till följd af bristande material urständsat att lemna någon redogörelse.

Vesterbottens enskilda banks verksamhet under åren 1886—1890.

År.	Antal lottegar.	Grundfond.	Högsta beloppet utelöpande sedlar.	Å depositionsräkning.		Å upp- och afskrifningsräkning.		Utestående å kreditiv vid årets slut.	Vexlar köpta för.	Hela antalet under året sålda postremissvexlar.	Utgifna län.	Inbetalda län.	Besparingsfond.	Reservfond.	Till direktionens disposition mot redovisningskyldighet afsett.
				Insatt.	Uttaget.	Insatt.	Uttaget.								
1886	312	1,700,000	2,000,030	5,472,245	5,332,915	4,712,468	4,672,819	855,904	11,906,354	11,443,625	2,480,690	2,650,529	570,000	430,000	33,078
1887	320	1,700,000	2,193,150	5,930,485	5,145,500	8,813,644	8,366,821	659,532	8,178,960	11,401,895	2,412,676	2,410,101	600,000	430,000	8,270
1888	326	1,700,000	2,937,095	9,738,210	9,612,175	18,916,418	17,934,459	449,540	8,937,706	18,153,684	3,807,256	2,662,363	600,000	430,000	—
1889	337	1,700,000	2,903,130	9,754,020	9,779,830	13,164,696	13,927,505	522,893	11,904,379	16,983,482	3,275,256	4,480,499	500,287	650,000	—
1890	351	1,700,000	2,850,335	11,122,625	10,551,085	12,509,608	12,647,974	789,543	13,827,316	17,777,153	3,672,398	2,913,276	500,829	650,000	—

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Vesterbottens län.

För länets nödhjelpskassas ställning får länsstyrelsen hänvisa till följande uppgift:

Räkenskapsår.	Kapitalbelopp.	Utestående utlånat belopp.	Influtna räntor.	Utgifter.
1886—1887	137,214 ⁵⁷	1,873 ³³	4,103 ⁶²	113 ⁷⁵
1887—1888	143,190 ⁶⁹	1,315 ⁰⁰	9,581 ⁶⁷	155 ⁹⁵
1888—1889	140,157 ⁸⁷	11,255 ⁰⁰	4,060 ²⁵	296 ⁰⁷
1889—1890	145,264 ²⁰	7,162 ⁴⁵	5,499 ⁷⁸	340 ⁰⁵
1890—1891	151,575 ⁶⁹	4,412 ⁰¹	6,635 ²⁹	323 ⁸⁰

Kassans tillgångar, som, med undantag af några mindre belopp utlånade till enskilda personer, äro insatta dels på deposition och dels på upp- och afskrifning i Vesterbottens enskilda bank, utgjorde vid räkenskapsårets slut den 30 juni 1886 133,227 kronor 38 öre och hafva alltså till samma dag år 1891 ökat med 18,348 kronor 31 öre.

Angående öfriga allmänna kassor, *fromma stiftelser* m. m., så å landet som i länets städer, återopas här efteråt intagna tabell 8.

Fruentimmersskyddsföreningen i Umeå, för hvars ändamål redogjorts uti nästföregående berättelse, har jemväl under denna period utöfvat sin menniskovänliga verksamhet. Af föreningen utbetalade arbetslöner utgjorde:

	Kr.
År 1886	384 ⁴⁸
» 1887	216 ⁴⁵
» 1888	199 ⁸⁷
» 1889	218 ¹¹
» 1890	384 ¹⁵
Tillsammans 1,353 ⁰⁶ .	

Föreningens tillgångar utgjorde enligt 1885 års räkenskaper 4,510 kronor 65 öre, hvadan och då tillgångarna vid 1890 års slut uppgingo till 6,292 kronor 57 öre, så har en ökning af 1,781 kronor 92 öre egt rum.

Beträffande de i länet befintliga två *lasarett*en, det södra i Umeå och det norra i Skellefteå, och i fråga om der intagna patienters underhållskostnad m. m. hänvisas till följande tabell:

	Antal patienter.		Patienternas underhållskostnad i kr.		Sjukvårdsafgift i kr. för		
	Å lasarettet.	Å kurhuset.	Å lasarettet.	Å kurhuset.	hvarje mantalskrifven		lasarettedistriktet.
					man.	qvinna.	
<i>Södra lasarettet.</i>							
År 1886	318	4	10,363 ¹⁷	190 ⁶⁰	0 ⁴²	0 ²¹	18,194 ¹⁹
» 1887	306	3	9,734 ⁹⁵	58 ³⁸	0 ³⁸	0 ¹⁹	16,587 ⁰⁰
» 1888	342	7	10,072 ¹²	272 ⁹⁸	0 ³⁸	0 ¹⁹	16,990 ²⁴
» 1889	343	4	10,949 ⁵⁴	311 ⁶⁴	0 ⁴⁰	0 ²⁰	17,588 ⁶⁰
» 1890	345	21	13,691 ⁴⁸	781 ⁹⁹	0 ⁴⁵	0 ²²	19,910 ⁶²

	Antal patienter.		Patienternas underhållskostnad i kr.		Sjukvårdsafgift i kr. för		
	Å lasarettet.	Å kurhuset.	Å lasarettet.	Å kurhuset.	hvarje mantalskrifven		lasarettedistriktet.
					man.	qvinna.	
<i>Norra lasarettet.</i>							
År 1886	249	8	8,880 ⁰⁰	375 ⁵²	0 ³⁸	0 ¹⁹	3,152 ⁹⁸
» 1887	273	13	9,392 ²³	699 ⁶²	0 ³⁸	0 ¹⁹	3,304 ¹⁵
» 1888	283	17	9,412 ⁴⁸	863 ²⁴	0 ⁴⁰	0 ²⁰	2,886 ¹⁵
» 1889	291	9	9,081 ⁷¹	330 ⁸⁰	0 ⁴⁵	0 ²²	3,021 ⁴⁵
» 1890	368	13	10,612 ⁵¹	484 ⁴⁴	0 ⁴⁴	0 ²²	3,874 ⁴⁶

Lasarettsläkare vid såväl norra som södra lasarettet äro tillika stadsläkare, den förre i Skellefteå och den senare i Umeå.

Sjukstugorna i Nordmaling och Lycksele hafva begge under perioden varit i verksamhet och visat sig vara af rätt mycket gagn.

Tillika har beslut fattats om inrättande af en dylik sjukvårdsanstalt i Åsele, afsedd att bereda rum för 16 patienter. Äfven inom flere andra socknar inom länet har fråga väckts om sjukstugors uppförande.

Provinsialläkare äro lika många som förut, men 2 distriktsläkare hafva tillkommit, den ena i Byske sedan år 1888 och den andra i Burträsk sedan år 1889. Å båda ställena äro jemväl medikamentsförråd inrättade.

Utom de två länsveterinärerna, med stationer i Umeå och Skellefteå, finnes en särskild af landstinget aflönad distriktsveterinär i lappmarken, med bostad i Lycksele.

Under periodens sista år har man börjat hysa förhoppningar om extra provinsialläkares anställning inom flere af länets socknar. Nu synas dessa förhoppningar blifva en verklighet.

Inom lappmarken med dess långa afstånd hafva under de senare åren provinsialläkare inom de olika distrikten en till två gånger om året fått på statens bekostnad göra resor till aflägsnare socknar. Så reser provinsialläkaren i Åsele distrikt till Vilhelmina samt den i Lycksele till Stensele, Tärna och Sorsele. För den aflägsset boende befolkningen, som icke har råd eller ej kan komma till läkaren, utgöra dessa besök nog en stor tröst, äfven om genom dessa resor fullt tillräcklig sjukvård icke kan beredas åt de sjuka.

I hvarje socken finnes minst en och i många flere *barnmorskor*. Dessas antal är emellertid alltför fåtaligt, särskildt inom de stora och glest befolkade lappmarkssocknarne. Vaccinatörer och vaccinationsföreståndare äro anställda inom alla länets socknar.

Då uppgifter om länets städers utgifter och inkomster årligen ingå till Statistiska Centralbyrån, har länsstyrelsen icke heller i denna berättelse intagit uppgifterna derom.

Af samma skäl meddelas ej heller särskilda uppgifter om landskommunernas fattigvård och finanser.

Fattiggårdarnas betydelse börjar mera och mera att inses inom länet, men någon annan än den i Flarkbäcken, Nysätra socken, finnes ej anlagd. Der intagas fortfarande ålderstigna,

till arbete orkeslösa personer samt föräldralösa vanvardade barn, hvilka vid fattiggården åtnjuta kost, lämpligt arbete och undervisning. Der hafva under år 1890 värdats 7 män och 9 kvinnor.

Bettlande förekommer obetydligt inom länet och utöfvas hufvudsakligen af lösdrifvare eller sysslolösa arbetare från andra län.

Landskansliet i Umeå den 31 december 1891.

U n d e r d ä n i g s t

På Landshöfdinge-Embets vägnar:

C. O. de Frese.

Olof Åkerrén.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I VESTERBOTTENS LÄN ÅREN 1886—1890.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		Den 31 december, enligt prester- skapetets uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.					
					Hela folkmängden.			Deraf frie från mantals- penningar. *)		
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Landsbygden	år 1886	55,209	55,672	110,881	54,858	55,495	110,353	32,578	33,881	66,459
	1887	56,202	56,579	112,781	55,772	56,205	111,977	33,232	34,307	67,539
	1888	57,165	57,570	114,735	56,593	57,223	113,816	33,745	34,976	68,721
	1889	57,992	58,309	116,301	57,656	57,992	115,648	34,553	35,576	70,129
	1890	59,065	59,330	118,395	58,729	59,094	117,823	34,775	36,289	71,064
Umeå stad	år 1886	1,288	1,712	3,000	1,294	1,722	3,016	500	604	1,104
	1887	1,299	1,752	3,051	1,307	1,773	3,080	513	605	1,118
	1888	1,256	1,600	2,856	1,257	1,622	2,879	503	583	1,086
	1889	1,321	1,661	2,982	1,331	1,667	2,998	535	599	1,134
	1890	1,471	1,752	3,223	1,474	1,765	3,239	585	645	1,230
Skellefteå stad	år 1886	470	586	1,056	446	600	1,046	160	178	338
	1887	479	599	1,078	463	588	1,051	166	188	354
	1888	483	601	1,084	486	628	1,114	183	210	393
	1889	482	598	1,080	475	615	1,090	177	210	387
	1890	510	656	1,166	485	647	1,132	182	225	407
Summa för länets tvänne städer år 1890		1,981	2,408	4,389	1,959	2,412	4,371	767	870	1,637
Hela länet	år 1886	56,967	57,970	114,937	56,598	57,817	114,415	33,238	34,663	67,901
	1887	57,980	58,930	116,910	57,542	58,566	116,108	33,911	35,100	69,011
	1888	58,904	59,771	118,675	58,336	59,473	117,809	34,431	35,769	70,200
	1889	59,795	60,568	120,363	59,462	60,274	119,736	35,265	36,385	71,650
	1890	61,046	61,738	122,784	60,688	61,506	122,194	35,542	37,159	72,701

*) Anmärkning. Enär lappmarkens samtliga invånare äro befriade från mantalspenningars utgörande, ingår i ofvannämnda summa hela folkmängden uti denna landsdel, deraf för år 1890 mankön 12,403 och qvinkön 12,368, tillhopa 24,771 personer.

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I VESTERBOTTENS LÄN ÅREN 1886—1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje väglag vid 1890 års slut.	Deraf under åren 1886—1890		Kostnad för under åren 1886—1890				Längd af indelade, med skjutsanstalter för sedda vägar vid 1890 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1890 års slut)			
		fulländade och afsynade nya vägar.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.					med entreprenad.		utan entreprenad.	
				Af statsmedel.	Af landstingets eller kommuners medel.	Af statsmedel.	Af landstingets eller kommuners medel.		Gästgifverier.	Skjutsstationer.		
	Nymil.	Nymil.	Nymil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.	
Å landsbygden:												
Allmänna landvägar	30 ⁹	2 ⁸	—	—	—	—	—	30 ⁹	12	8	—	
Häradsvägar	140 ⁹	—	—	10,600	—	—	—	129 ²	36	43	—	
Sockenvägar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
I städerna.....	0 ³	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	
Summa	172 ¹	2 ⁸	—	10,600	—	—	—	160 ¹	50	51	—	
Skjutslegan per nymil utgick vid 1890 års slut med:												
1:50 kronor, hvilket är <i>maximilega</i> med entreprenadbidrag									50	51	—	
Summa (skjutsanstalter)									50	51	—	
									I kunga- och kronoskjuts.	Vid gästgifverier med entreprenad.	Vid skjutsstationer med entreprenad.	Vid skjutsanstalter utan entreprenad.
Antal utgångna hästar under år 1886									279	8,139	4,274	—
, , , , , 1887									206	7,651	3,999	—
, , , , , 1888									248	8,455	4,732	—
, , , , , 1889									199	11,144	7,192	—
, , , , , 1890									187	12,112	8,219	—
Summa (hästar)									1,119	47,501	28,416	—

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1890.

1.	2.	3.		5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		12.					
		Hemman och lägenheter upptagna i jordboken.								Antal brukningsdelar.	Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordboken särskildt upptagna (i kol. 2-4).				Taxeringsvärdet (i kronor)		
		Antal.	Mantal.								Jordtorp.		Ryttare-, soldat- och båtmans-torp.	Backstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor, kyrkor m. m.	jordbruksfastighet.
Oförmedlade.	Nuvarande.		Oförmedlade.	Nuvarande.													
I. Landsbygden.																	
A. Kronoegendomar.																	
1) Under allmän disposition.																	
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier	11	544	544	11	—	—	—	—	—	—	123,000	—					
b) Boställen: hemman	27	12,370,834	12,370,834	27	—	—	—	—	—	—	390,600	—					
lägenheter	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	14,500	—					
c) Hemman	3	144	144	3	—	—	—	—	—	—	81,500	—					
Nybyggen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
d) Jordlägenheter	232	—	—	232	—	—	—	—	—	—	768,200	9,900					
e) Fiskerier	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,200					
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
2) Under enskild disposition.																	
a) Säterier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
b) Hemman	395	73,762,168,833,1	73,762,168,833,1	949	—	—	—	—	—	—	1,940,233	13,000					
Nybyggen	107	—	—	127	—	—	—	—	—	—	140,700	—					
c) Jordlägenheter	57	—	—	57	—	—	—	—	—	—	672,400	1,000					
d) Fiskerier	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600					
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
B. Skatteegendomar.																	
a) Boställen: hemman	10	144	144	10	—	—	—	—	—	—	87,000	—					
lägenheter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
b) Säterier	1	4	4	1	—	—	—	—	—	—	35,000	—					
c) Hemman	3,920	1,109,366,488,488,888	1,109,366,488,488,888	11,629	798	—	1,224	—	491	—	41,701,367	2,267,200					
d) Jordlägenheter	33	—	—	33	754	—	—	—	—	—	435,700	—					
e) Fiskerier	142	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79,100					
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	17	—	—	—	3,680,700					
C. Frälseegendomar.																	
a) Boställen: hemman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
lägenheter	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
b) Säterier och ladugårdar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
c) Rå- o. rörs-(insockne)hemman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
d) Hemman (utsockne)	11	3444	3444	26	—	—	—	—	—	—	116,000	—					
e) Jordlägenheter	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	400					
f) Fiskerier	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	700					
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
D. Andra fastigheter (som ej inräknats härofvän).																	
Kyrkor o. andra offentl. byggn.	—	—	—	—	—	—	—	—	128	—	—	1,354,000					
Frälseräntor	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	2,900					
Summa	4,980	1,207,444,444	1,207,444,444	13,110	1,552	—	1,224	17	620	—	46,456,200	7,413,700					
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	926,600	1,367,600					
II. Städerna.																	
Hela antalet nybygda boningshus 1886—1890.																	
Mantal.																	
Antal landerier, jordlotter eller andra brukningsdelar.																	
Tomter.																	
Befintliga boningshus 1890.																	
Verk och inrättningar.																	
Kyrkor o. andra offentliga byggnader.																	
Taxeringsvärdet (i kronor)																	
ö jordar. ö hus och tomter.																	
Umeå	44	—	—	—	90	88	108	—	12	—	472,600	3,038,300					
Skellefteå	10	—	—	—	75	40	93	—	3	—	—	1,002,800					
Summa	54	—	—	—	165	128	201	—	15	—	472,600	4,041,100					
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	667,000					

1) Efter stadens brand år 1888 och inom dess planlagda område.

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1890.

1. Fideikommissinnehafvarens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken.	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar.	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Frälse.					Summa.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Öfverstelöjtnant Ulfbjelm's arvingar.	Lund.	Skellefteå s:n.	—	1/8	—	—	1/8	—	—	15,200	—	—	15,200	

Tab. 4 o. 5.

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1890.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken.	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar.	11. 12. 13. 14. T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)				
			Krono.	Skatte.	Frälse.					Summa.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	å frälseränta.	Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.								
Umeå ångbryggeriaktiebolag	Ångbryggeriet	Umeå socken.	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	4,000		
Umeå tegelslageriaktiebolag	Stöcke	„	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000		
Brännlands mejeriaktiebolag	—	„	—	—	—	—	—	1	—	5,000	—	5,000		
Tafvelsjö mejeriaktiebolag	—	„	—	—	—	—	—	1	—	2,000	—	2,000		
Svartviks aktiebolag	Holmsunds ångsåg m. m.	„	—	1 1/2	—	—	—	1	21,100	450,500	—	—		
	Degerfors.	„	—	1 1/2	—	—	1	1	237,900	—	—	—		
	Vännäs.	„	—	3/4	—	—	1	1	1,500	1,000	—	—		
	Burträsk.	„	—	1/4	—	—	—	—	5,000	—	—	—		
	Berga.	„	—	3/2	—	—	—	—	5,000	—	—	—		
	Ajaur n:o 1 m. fl.	Lycksele.	1/2	1 1/4	—	—	—	1	65,400	7,900	—	—		
	Edstråk n:o 1 m. fl.	Sorsele.	—	3/4	—	—	—	—	5,000	—	—	—		
	Bastutråk n:o 3 m. fl.	Stensele.	—	1/2	—	—	—	—	13,000	—	—	—		
						5 1/4						813,300		
Sandviks ångsågsaktiebolag	Sandviks ångsåg	Umeå socken.	—	1 1/2	—	—	—	1	62,900	312,300	—	—		
		Vännäs.	—	1/8	—	—	—	—	1,000	—	—	—		
		Degerfors.	—	5 1/2	—	—	18	—	301,100	—	—	—		
		Bygdeå.	—	1/8	—	—	—	—	2,000	—	—	—		
	Säfvar sågverk	Säfvar.	—	3 1/2	—	—	3	1	140,900	96,300	—	—		
	Lubbostråk m. fl.	Burträsk.	—	2 1/2	—	—	—	—	8,300	—	—	—		
	Ajaur n:o 1 m. fl.	Lycksele.	1/8	4 1/2	—	—	—	1	150,600	11,000	—	—		
	Carlslund n:o 1 m. fl.	Sorsele.	3/4	1/4	—	—	—	—	7,700	—	—	—		
	Klingerberg n:o 1 m. fl.	Asele.	—	1 1/2	—	—	—	1	100,200	1,500	—	—		
	Afvatråk m. fl.	Dorotea.	1 1/2	2 1/2	—	—	—	—	112,500	—	—	—		
	Dalasjö n:o 2 m. fl.	Vilhelmina.	—	1/4	—	—	—	—	35,200	—	—	—		
						21 1/4						1,343,500		
Hörneå aktiebolag	Hörneå jerbruk och såg.	Umeå socken.	—	9 1/2	—	—	—	2	142,000	160,000	—	—		
		Nordmaling.	—	3/2	—	—	—	1	6,300	—	—	—		
		Bjurholm.	—	1 1/2	—	—	—	5	13,300	—	—	—		
		Lycksele.	—	1/4	—	—	—	—	2,800	—	—	—		
	Rännfors n:o 1					10 1/2						324,400		

Vesterbottens län.

Tab. 5. (Forts.). EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1890.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken.	4. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar (fastigheter i städer).	11. Taxeringsvärdet (i kronor)			14. Summa.
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.					11. jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälseränta.	
					6. Säterier, ladugårdar, rå och rör.	7. Allmänt frälse.							
Obbola ångsågaktiebolag	Obbola ångsåg	Umeå socken.	—	—	—	—	—	1	—	200,000	—	—	259,600
	Fulåström m. fl.	Degerfors.	—	—	—	—	—	1	7,000	—	—	—	
	Jönsarbo n:o 1	Lycksele. Sorsele.	3/2	—	—	—	—	—	37,500	13,600	—	—	
Skärgårds handelsaktiebolag	Djupvik	Umeå socken.	—	—	—	—	—	1	—	10,100	—	—	10,100
Mo och Domsjö aktiebolag	Håknäs sågverk m. m.	Nordmaling.	—	1 7/8	—	—	—	1	43,800	198,000	—	—	579,900
	Brattfors n:o 1 m. fl.	Bjurholm.	—	1 7/8	—	—	—	5	113,100	—	—	—	
	Aborrtjernliden n:o 1 m. fl.	Lycksele.	1 1/2	1 1/2	—	—	—	—	16,400	—	—	—	
	Orrberg n:o 1	Orträsk.	5 1/2	1 1/2	—	—	—	—	131,000	—	—	—	
	Fjelltuna n:o 1	Åsele.	—	1 1/2	—	—	—	—	2,500	—	—	—	
		Fredrika.	3 3/4	1 1/2	—	—	—	—	75,100	—	—	—	
Nordmalings ångsågaktiebolag	Olofsfors jernbruk m. m.	Nordmaling.	—	9 1/2	—	—	—	5	265,700	176,100	—	—	898,300
	Rundviks ångsåg	Umeå socken.	—	1 1/2	—	—	—	—	2,000	150,000	—	—	
		Degerfors.	—	3/2	—	—	—	—	4,000	—	—	—	
	Berglunda n:o 1 m. fl.	Bjurholm.	—	3 3/4	—	—	—	2	202,000	—	—	—	
	Alsmark n:o 1 m. fl.	Åsele.	—	1 1/2	—	—	—	—	48,600	—	—	—	
	Gransjö n:o 1	Fredrika.	3 1/2	1 1/2	—	—	—	—	37,900	—	—	—	
Nordmalings skeppsrederiaktiebolag	Skeppsholms varf	Vilhelmina.	1	—	—	—	—	—	12,000	—	—	—	1,000
Bjurholms industriaktiebolag	Enigheten	Nordmaling.	—	—	—	—	—	1	—	1,000	—	—	1,000
Gideå och Husums aktiebolag	—	Bjurholm.	—	—	—	—	—	—	—	3,500	—	—	3,500
Hörnsjö mejeriaktiebolag	—	—	—	1	—	—	—	—	64,900	—	—	—	240,000
	Elgsjö n:o 3 m. fl.	Åsele.	1 1/2	3 3/4	—	—	—	1	142,900	1,500	—	—	
	Andersmark n:o 1 m. fl.	Fredrika.	3/2	1 1/2	—	—	—	—	30,700	—	—	—	
Nordmalings handelsaktiebolag	—	Nordmaling.	—	—	—	—	—	1	—	1,200	—	—	1,200
Vännäs mejeriaktiebolag	—	Vännäs.	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	—	2,500
Vännäs qvarnaktiebolag	Vännäs mjölkvarn	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—	10,000
Pengsjö qvarnaktiebolag	Pengsjö mjölkvarn	—	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—	10,000
Bråns mejeriaktiebolag	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2,500	—	—	2,500
Degerfors qvarnaktiebolag	Degerfors mjölkvarn	Degerfors.	—	—	—	—	—	1	—	12,000	—	—	12,000
Bjurfors qvarnaktiebolag	Bjurfors mjölkvarn	—	—	—	—	—	—	1	—	4,000	—	—	4,000
Bure aktiebolag	Brännfors m. fl.	Burträsk.	—	1 1/2	—	—	—	—	47,600	—	—	—	288,600
	Bure sågverk	Skellefteå s:n.	—	3 1/2	—	—	—	6	42,300	173,000	—	—	
	Braxträsk	Norsjö.	—	1 1/2	—	—	—	—	4,000	—	—	—	
	Långudden m. fl.	Malå.	—	1 1/2	—	—	—	1	8,000	200	—	—	
	Bäckfors såg	Löfånger.	—	—	—	—	—	1	—	500	—	—	
	Röjmyrberget m. fl.	Nysätra.	—	1 1/2	—	—	—	—	13,000	—	—	—	
Vestfors aktiebolag	Vestfors såg	Skellefteå s:n.	—	—	—	—	—	1	—	10,000	—	—	10,000
Kåge qvarnaktiebolag	Kåge mjölkvarn	—	—	3/2	—	—	—	1	13,800	151,500	—	—	165,300
Aktiebolaget »Idrott»	Kågelbanan	—	—	—	—	—	—	1	500	1,000	—	—	1,500
Skellefteå aktiebolag	Klemensnäs såg	—	—	—	—	—	—	2	—	150,000	—	—	152,800
	Keppejaur m. fl.	Malå.	—	3/2	—	—	—	2	2,500	—	—	—	
	Racknäs n:o 1	Sorsele.	1 1/2	—	—	—	—	—	300	—	—	—	
Åby handelsaktiebolag	Gården n:o 2 afsöndrad	Byske.	—	—	—	—	—	1	300	3,000	—	—	3,300
Storfors aktiebolag	Brännfors sågverk	—	—	1 1/2	—	—	—	1	3,500	98,000	—	—	101,500

Ytterstfors aktiebolag	Ytterstfors sågverk. Hej m. fl.	Byske. Jörn.	—	1	1	36,600 11,100	275,900	—	323,600			
Klöfverfors aktiebolag	Mossfors såg	Byske.	—	—	1	—	1,500	—	1,500			
Jörns qvarnaktiebolag	Jörns mjölkvarn	Jörn.	—	—	1	100	12,000	—	12,100			
Sprängsvikens aktiebolag	Almsele n:o 1 m. fl. Malgovik n:o 2	Åsele. Vilhelmina.	19200 —	9,330 —	—	410,300 18,200	—	—	428,500			
Strömnäs & Svanö ångsågaktiebolag	Forsnäs n:o 1 m. fl.	Åsele.	—	233	—	176,700	—	—	176,700			
Örnsköldsviks ångsågaktiebolag	Tallboberg n:o 1	Fredrika.	—	1/8	—	1,200	—	—	1,200			
Dals ångsågaktiebolag	Gafsele n:o 4 m. fl. Afvaträsk n:o 4 m. fl. Alblosele n:o 1 m. fl.	Åsele. Dorotea. Vilhelmina.	— — 33	3733 81 114	— — —	136,800 28,700 48,000	— — —	— — —	213,500			
Väija aktiebolag	Lomsjö n:o 1 m. fl. Lafsjö n:o 1	Åsele. Dorotea.	3/2 1/8	133 —	— —	56,300 6,000	— —	— —	62,300			
Kramfors aktiebolag	Åkerberg n:o 1 Afvaträsk n:o 1 m. fl. Hacksjö n:o 2	Åsele. Dorotea. Vilhelmina.	— 33 —	3 4 1/2 33	— — —	13,000 172,800 10,000	— — —	— — —	195,800			
Björknäs aktiebolag	Afvaträsk n:o 2 m. fl.	Dorotea.	—	2 1/2	—	181,200	—	—	181,200			
Graningeverkens aktiebolag	Arksjö n:o 1 m. fl.	>	—	4 3/8	—	107,800	—	—	107,800			
Ramviks sågverksaktiebolag	Granäs n:o 2 m. fl. Bäsksele n:o 3	> Vilhelmina.	— —	33 1	— —	39,000 14,000	— —	— —	53,000			
Frånö nya aktiebolag	Dalasjö n:o 2 m. fl.	>	—	81	—	15,200	—	—	15,200			
Rö ångsågaktiebolag	2:ne skogsakiften, upplättna till stockfångst	Åsele.	—	—	—	175,000	—	—	175,000			
Summa			44888888	99572527233	—	1031487120	57	42	4,473,100	2,731,600	—	7,204,700

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1890.

1. Främmande magters och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken.	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.				9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättningar.	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)				
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.				8. Summa.	11. jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälseränta.	14. Summa.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
L. A. Meijer, Mo, Norge	Larnäs n:o 2	Tärna.	3/2	—	—	—	—	—	1,800	—	—	—	
	Ström n:o 1	>	2/4	—	—	—	—	—	500	—	—	—	
	Vilhelmina	Vilhelmina.	—	—	—	—	—	1	—	200	—	—	
Summa			1 1/2	—	—	—	—	1	2,300	200	—	2,500	

Tab. 7.

BRANDFÖRSÄKRINGSINRÄTTNINGARNES VERKSAMHET, I VESTERBOTTENS LÄN ÅREN 1886—1890.

1. Inrättningens namn och verksamhets- område.	2. År, då verk- sam- heten bör- jade.	3. Infutna försäkrings- avgifter (eller utdebiterade belopp). 1886—1890.	4. Öfriga inkomster. 1886—1890.	5. Utbetalda brandskade- ersättningar. 1886—1890.	6. Afsättningar till fonder. 1886—1890.	7. Öfriga utgifter. 1886—1890.	8. Be- fintliga fonder eller till- gångar vid slutet af år 1890.	9. Försäkringsbelopp		11. Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					12. Eldsvådor, för hvilka under 1886—1890 utbetalts ersättning		13. Anmärkingar.
								tecknad under loppet af år 1890.	qvar- stående vid slutet af år 1890.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	endast för fast eller endast för lös egen- dom.	både för fast och lös egen- dom.	
Vesterbottens läns brand- stodsbolag (omfattande lä- nets landsbygd).	Fast egendom	1855	232,599	1,349	250,876	—	96,494	81,592	401,150	18,489,400	15	10	10	50	50	39	73
	Lös egendom	1855	99,751	920	101,926	—	80,212	39,518	269,820	10,983,640	15	10	10	30	30	26	
Skellefteå sockens brandstods- bolag (omfattande Skellefteå och Byske socknar).	Fast egendom	1849	8,539	—	4,411	—	3,881	273	69,765	2,669,780	11	4 ⁶	4 ²	8	7 ⁵	14	5
	Lös egendom	1849	2,541	—	1,885	—	601	29	23,430	1,051,290	2 ⁸	2 ⁴	14 ⁵	4 ⁵	3	6	
Nysätra sockens brandstods- bolag.	Fast egendom	1850	3,007	—	2,500	—	356	151	—	521,315	—	—	—	—	—	1	1)
Summa	—	—	346,437	2,319	361,598	—	181,544	121,563	764,165	33,715,425	—	—	—	—	—	86	

1) Endast efter timad eldsvåda uppdebiteras brandskadade ersättningen på delegarne på en gång.

Tab. 8.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA
INRÄTTNINGAR I VESTERBOTTENS LÄN ÅR 1890.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning under år 1890		7. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		9. Stiftelsen förvaltas af:	10. Anmärkingar.
				till nedan- stående antal personer.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastig- heter. Kronor.		
A. Å landsbygden.									
Värnlösa Vänners kassa.	Understöd till någon fattig ståndsperson.	Ett sällskap.	1845 ¹¹ / ₃	1	50	1,249	—	Pastor i Umeå landsförsamling.	
Linderska donationen.	Understöd åt fattiga inom Umeå socken.	V. pastor J. A. Linder.	1859 ²⁹ / ₆	5	52	1,104	—	Fattigvårdsstyrelsen i Umeå socken.	
Meullerska d:o.	D:o d:o.	Brukspatron O. R. Meuller.	Omkr. 1850	19	197	4,188	—	D:o d:o.	
Bygdeå ens nödhjelpkassa.	Understöd åt fattiga.	Bygdeå socknemän.	1864 ⁹ / ₃	—	—	25,639	—	En direktions af 10 ledamöter.	
Neuzenska donationsfonden.	Understöd åt 5 fattiga familjer.	Mamsell Neuzen.	Okändt.	5	50	1,000	—	Komministern i Degerfors.	
Pauliska d:o.	Understöd åt enkor vid Olofsfors bruk.	C. J. Pauli, delegare i Olofsfors.	1859 ²⁹ / ₃	3	45	1,548	—	Kyrkorådet i Nordmaling.	
Wikströmska d:o.	Understöd åt behöfvande arbetare vid Olofsfors bruk.	Grosshandlaren Per Wikström.	1882 ²¹ / ₇	32	325	10,000	—	D:o d:o.	
K. Lundbergs d:o.	Understöd åt behöfvande enkor.	Fil. d:r K. Lundberg.	1880 ¹⁶ / ₆	4	48	1,648	—	D:o d:o.	

Skellefteå sockens nödhjelpskassa.	Att i missväxtår med rüntan och om så erfordras med någon del af kapitalet understödja fattigvården.	Skellefteå socknemän.	1840 ⁷ / ₁₂	—	—	60,190	—	Pastor och 4 å kommunalstämma valde ledamöter.
Byske d:o d:o.	D:o d:o.	Byske d:o.	—	—	—	24,119	—	D:o och 5 d:o.
Burträsk d:o d:o.	D:o d:o.	Burträsk d:o.	Okändt.	—	—	1,386	—	Kommunalnämnden i Burträsk.
Scharinska donationsfonden.	Understöd åt enkor och barn, som tillhöra pauvres honteux.	Rådman A. F. Scharins arvingar.	1878	4	269	3,014	—	D:o i Skellefteå samt pastorn och domaren i orten.
Fonden i Nysätra.	För älderstigna tjenare.	Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1883	—	—	1,334	—	Kyrkoherden i församlingen. ¹⁾
D:o d:o.	För pauvres honteux.	Densamme.	1887	10	75	1,500	—	D:o d:o.
Skellefteå slöjdskolafond.	För slöjdskola.	Skellefteå socknemän.	1880	—	—	463	—	Kommunalnämnden.
Donationsfonden i Nysätra.	För fattiga barns undervisning.	Hemmansegaren Nils Hansson.	1817	7	63	1,000	—	Kyrkoherden i församlingen.
Nordlanderska donationsfonden.	Fattiga skolbarn i Skellefteå socken beklädnad och underhåll.	Kyrkoherden, teol. dr Nils Nordlander.	1869	39	282	5,546	—	Kommunminister A. Ericson.
Lindemarkska d:o.	Fattiga barns i Skellefteå socken undervisning i kristendom.	Kamrer Mich. Lindemark.	1817	—	—	2,200	—	D:o d:o.
G. Lundbergs donationsfond.	Understöd åt fader- och moderlösa barn.	Handlanden G. Lundberg.	1882 ¹⁴ / ₂	—	—	4,832	—	Nordmalings kyrkoråd.
Erik Anderssons i Brån d:o.	Att bereda tillgång till nödiga religionsböcker åt Vännäs sockens fattiga och medellösa nattvardsungdom.	Hemmansegaren Erik Andersson i Brån.	1876 ¹³ / ₄	12	10	215	—	Kyrkoherden och kyrkovårdarne i Vännäs.
Erik Häggströms donation.	Att bereda understöd åt fattiga barn, som beredas till sin första nattvardsgång.	Brukspatron Er. Häggström.	1854 ¹⁵ / ₁₂	10	51	1,000	—	Bjurholms kommunalnämnd.
Häggströmska donationsfonden.	Beklädnad åt fattiga nattvardsbarn.	Densamme.	—	33	33	1,135	—	Nordmalings kyrkoråd.
D:o d:o.	D:o d:o.	Densamme.	—	10	79	1,057	—	Skolrådet i Säfvar.
D:o testamentsfonden.	D:o d:o.	Densamme.	—	14	110	2,138	—	Kyrkorådet i Bygdeå.
Nordströmska donationen.	Understöd åt fattiga skolbarn från Tega by.	Skomakaren O. Nordström.	1856 ¹⁰ / ₇	6	30	600	—	Fattigvårdsstyrelsen i Umeå socken.
Bygdénska fonden.	Till premier för folkskolebarn.	Inspektör A. G. Bygdén.	1886 ¹ / ₄	—	—	611	—	Skolrådet i Säfvar.
Moritzska d:o.	Räntan af kapitalet skall användas till beklädnadshjelp för fattiga icke fattigvården tillhörande skolbarn.	Kronolänsmannen C. J. Moritz.	1874 ¹² / ₆	1	10	200	—	Lycksele skolråd.
Skytteanska stiftelsen.	Att bibringa lappbarn de kunskaper folkskolestadgan föreskrifver.	Riksrådet, frih. J. Skytte.	1631 ²⁰ / ₆	8	1,370	Okändt.	—	Hernösands domkapitel.
Håknäs sågverksarbetares nödhjelpskassa.	Bidrag vid sjukdomsfall åt nödstälde.	Håknäs sågverkspersonal.	1877	—	—	2,086	—	Förvaltaren N. J. Löfroth i Håknäs. ²⁾
Nordmalings ångsågsaktiebolags sjukförsäkringskassa.	Understöd åt sjuka arbetare vid Nordmalings ångsåg.	Nordmalings ångsågs arbetare.	1890 ⁷ / ₃	99	846	989	—	Bolagets ordförande och 4 ledamöter. ³⁾
Nordmalings ångsågsaktiebolags gratifikationsfond.	Bidrag för beredande af liffränta åt verkets arbetare.	Nordmalings ångsågs aktiebolag.	1887 ¹ / ₁	5	192	12,039	—	Nordmalings ångsågsaktiebolag.
Edinska donationen.	Understöd åt en afskedad fattig krigsman.	P. M. Edin, fanjunkare.	1859 ¹ / ₁₂	1	9	250	—	Styrelsen för Lifkompaniets beväringsskassa.
Säfvar sockens invalidbeväringsskassa.	Understöd till i fattigdom ställda krigsmän, som tjent för rotar, eller sådana krigsmäns i nödställd belägenhet efterlemnade enkor och barn.	Den roteringskyldige allmogen.	1870 ⁵ / ₇	14	149	5,630	—	En styrelse af 4 personer.
Bygdeå d:o d:o.	Understöd åt krigsmän samt deras hustrur och barn.	D:o.	—	—	—	2,857	—	Chefen för Bygdeå kompani och 4 rotehållare.
Lifkompaniets d:o.	Understöd åt i krigstjenst skadade beväringsskarlar, deras hustrur och barn, samt åt fattiga krigsmän.	D:o.	1877 ²² / ₄	102	655	29,100	—	Kronolänsman J. O. Ruthberg.
Skellefteå kompanis d:o.	Understöd åt i krigstjenst blesserade beväringsskarlar, deras hustrur och barn samt att i fredstid med halfva räntan understödja afskedade fattiga krigsmän, deras hustrur och barn.	Skellefteå kompanis rotehållare.	1870 ⁵ / ₇	89	1,758	83,535	—	Kompanichefen och 4 af rotehållarne valde rotehållare.
Nysätra sockens d:o.	D:o d:o.	Nysätra rotehållare.	—	—	—	1,651	—	D:o d:o.
Burträsk d:o d:o.	D:o d:o.	Burträsk d:o.	—	12	402	16,090	—	D:o d:o.
Löfångers d:o d:o.	D:o d:o.	Löfångers d:o.	—	28	335	15,259	—	D:o d:o.
Malmbergska donationsfonden.	Bidrag till aflöning åt en skollärare.	Gördelmakaren J. Malmberg.	1796 ¹⁰ / ₁	1	270	5,500	—	Skolrådet i Nordmaling.
			Summa	574	7,765	333,802	—	

B. I Umeå stad.

Borgerskapets i Umeå nödhjelpskassa.	Till hjälp åt fattiga enkor och barn efter aflidne handlande och handverkare i Umeå.	Flere handlande och handverkare i Umeå.	1853	27	550	10,180	—	Qvarlevande stiftare o. några inför magistraten valde.
Rådmannen A. F. Scharins donationsfond.	Understöd till behöfvande handlande och handverkare jemte deras enkor och barn i Umeå stad.	Rådmannen A. F. Scharin.	1878	20	464	15,075	—	Styrelse af 3 personer, utsedde af stadsfullmäktige.
Scharinska donationsfonden.	Understöd åt på obestånd komne handlande i Umeå stad samt deras enkor och barn som befinna sig i fattigdom.	Handlanden A. F. Scharin-Adolfsson.	1875	7	261	8,070	—	D:o d:o.
Bankdirektören N. A. Scharins och hans frus donationsfond.	Understöd till pauvres honteux i staden.	Bankdirektören N. A. Scharin och hans fru Augusta Carlsten.	1880	17	679	20,000	—	D:o d:o.
Värnlösa Vänners kassa.	D:o d:o.	Ett spejsällskap.	—	12	196	4,310	—	D:o d:o.
Öhmanska donationsfonden.	Till understöd åt fattiga personer i staden.	Hans Öhman, grosshandlare i Stockholm.	1771	6	30	500	—	Stadens fattigvårdsstyrelse.

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
Häggströmska donationsfonden.	Till beklädnad åt fattiga barn vid deras första nattvardsgång.	Brukspatron Er. Häggström.	1854	5	54	1,000	—	Stadens fattigvårdstyrelse.	
Beklädnadsfonden för fattiga barn.	Till bidrag i skor och andra klädespersedlar till fattiga barn i skolåldern.	Genom sammanskott.	1883	54	171	2,954	—	D:o d:o.	
Carl Magnus Munthes stipendiifond.	Till understöd åt studerande vid Umeå allmänna läroverk.	Landshöfding G. L. Munthe.	1857	1	45	1,602	—	Läroverkskollegiet.	
Professor Glas d:o.	D:o d:o.	Professor O. Glas i Uppsala.	1860	4	132	3,147	—	D:o.	
Meullerska stipendiifonden.	D:o d:o.	Enkefru A. M. Meuller, enka efter brukspatr. O. Meuller.	1862	2	24	767	—	D:o.	
Häggströmska d:o.	D:o d:o.	Brukspatron E. Häggström.	1864	1	50	1,035	—	D:o.	
Sundbaumska d:o.	D:o d:o.	Enkefru A. M. Gjerding.	1870	1	10	317	—	D:o.	
Schröderska d:o.	D:o d:o.	Enkefru Charlotta Schröder.	1872	1	15	315	—	D:o.	
Lundbergska d:o.	D:o d:o.	Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1875	6	202	6,369	—	D:o.	
Scharinska d:o.	D:o d:o.	Rådman A. F. Scharins sterbhusdelegare.	1878	4	30	1,077	—	D:o.	
Lycksele stipendiifond.	D:o d:o.	Flera personer i Lycksele.	1880	1	25	1,129	—	D:o.	
Cygnæiska stipendiifonden.	D:o d:o.	Landsekreteraren C. J. Cygnæus.	›	1	90	3,225	—	D:o.	
Mauritz Schildts stipendiifond.	D:o d:o.	Rådman M. Schildt.	1882	2	30	1,051	—	D:o.	
Konung Oscars och drottning Sofias silfverbröllopsfond.	D:o d:o.	Flera personer inom länet.	›	1	65	2,158	—	D:o.	
Wiklundska premiifonden.	D:o d:o.	Kontraktsposten O. Wiklund i Neder-Kalix.	1855	—	—	1,055	—	D:o.	
Musikpremiifonden.	D:o d:o.	Musikdirektören C. O. Lagerqvist.	1880	5	18	490	—	D:o.	
Artur Sortelius premiifond.	D:o d:o.	Inspektör N. P. Mannberg.	1881	—	—	236	—	D:o.	
Joh. Alb. Marklunds stipendiifond.	D:o d:o.	Sågverksegaren Joh. Marklund.	1885	2	30	1,062	—	D:o.	
Alexander och Carolina Scherndins stipendiifond.	D:o d:o.	Enkefru Carolina Scherndin.	1890	—	—	1,020	—	D:o.	
Nortmanska stipendiifonden.	D:o d:o.	Prosten d:r C. J. Nortman.	1798	1	22	Obekant.	—	Hernösands domkapitel.	
Umeå sjömanshuskassa.	Understöd till fartygsbefälhafvare och sjöfolk samt deras enkör och barn.	Uppkommen af inflytande afgifter till sjömanshuset.	1844	68	4,465	91,330	—	Umeå sjömanshus direktion.	*)
Fällmanska donationsfonden.	Att användas till något för Umeå stadsförsamling välgörande ändamål.	Mamsell Sofie Fällman.	1848	Umeå flickskola	97	2,585	—	Komiterade, utsedde af stadsfullmäktige.	
Läroverksadjunkten doktor K. Lundbergs fond.	Till förmån för äldre tjenare inom Umeå stud för långvarig och trogen tjänst.	Läroverksadjunkten K. Lundberg.	1883	15	60	2,000	—	Stadens drätselkammare.	
				Summa	264	7,815	184,050	—	
C. I Skellefteå stad.									
Klockhoffska stipendiifonden.	Till understöd och uppmuntran för studerande vid Skellefteå allmänna läroverk.	Brukspatronen O. D. Klockhoff.	1863 ^{17/8}	2	27	622	—	Läroverkskollegiet.	
Mallminska d:o.	D:o d:o.	Komminister N. E. Mallmin.	1876 ^{9/12}	6	124	2,744	—	D:o.	
Svartlingska d:o.	D:o d:o.	Handlanden O. H. Svartling.	1876 ^{19/11}	1	23	523	—	D:o.	
Marklundska d:o.	D:o d:o.	Verksegaren Joh. Marklunds fru, Lovisa Marklund, f. Hällberg.	1885 ^{10/1}	6	150	5,653	—	D:o.	
				Summa	15	324	9,542	—	

Stockholm 1897. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.

Anm. *) Utdelas ej, förrän fonden uppnått 1,500 kronor i kapital; sedan räntan årligen. — *) Delegationen erlågga inga afgifter till kassan. — *) År 1890 erlade delegationen i afgifter till kassan 489 44 kr. Samtidigt lemnades af Nordmalings ångsågsaktiebolag 472 33 kr. — *) Huru inräknad en särskild donation å 5,000 kr.